

EESTI STATISTIKA

Kvartalikiri

QUARTERLY BULLETIN OF STATISTICS ESTONIA

2

2009

- Kriisist kriisini
 - Transport Eestis
 - Töömigratsioon välismaale
 - Täiskasvanud koolipingis
-
-

EESTI STATISTIKA

Kvartalikiri

QUARTERLY BULLETIN OF STATISTICS ESTONIA

2	2009
----------	-------------

TALLINN 2009

MÄRKIDE SELETUS

EXPLANATION OF SYMBOLS

X	andmete avaldamist ei võimalda andmekaitse põhimõte <i>data are confidential</i>
-	nähtust ei esinenud <i>magnitude nil</i>
...	andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad <i>data not available or too uncertain for publication</i>
..	mõiste pole rakendatav <i>category not applicable</i>
M/M	Mehed <i>Males</i>
N/F	Naised <i>Females</i>

Toimetuskolleegium/*Editorial Council*: Liis Haugas, Riina Kerner, Siim Krusell, Raivo Rohtla, Mihkel Servinski, Mari Soiola

Toimetanud Liis Haugas
Inglise keel: Heli Taaraste, Elina Härsing
Kujundanud Maris Valk
Küljendus: Uku Nurges
Kaardid: Ülle Valgma
Kaanefoto: Bulls

Edited by Liis Haugas
English by Heli Taaraste, Elina Härsing
Design by Maris Valk
Layout by Uku Nurges
Maps by Ülle Valgma
Cover photo: Bulls

Kirjastanud Statistikaamet,
Endla 15, 15174 Tallinn
Trükkinud Ofset OÜ,
Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn
Juuni 2009

Published by Statistics Estonia,
15 Endla Str, 15174 Tallinn
Printed by Ofset Ltd,
25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn
June 2009

ISSN 1736-7921

Autoriõigus/Copyright: Statistikaamet, 2009

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source

SISUKORD

Uudisnopeid statistika vallast	4
I Kriisist kriisini ehk Eesti praegu ja 10 aastat tagasi	7
Toomas Rei	
II Eesti transport aastal 2008	23
Piret Pukk	
III Eesti residentide töötamine välisriigis	46
Siim Krusell	
IV Täiskasvanute tasemehariduses õppimine	75
Tiiu-Liisa Rummo	
Põhinäitajad	90
Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed	96

CONTENTS

News picks from the field of statistics	5
<i>I From crisis to crisis or Estonia now and 10 years ago.....</i>	<i>18</i>
Toomas Rei	
<i>II Estonia's transport in 2008</i>	<i>38</i>
Piret Pukk	
<i>III Employment of Estonian residents abroad</i>	<i>63</i>
Siim Krusell	
<i>IV Adults continuing studies in the formal education system</i>	<i>85</i>
Tiiu-Liisa Rummo	
Main indicators.....	90
Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania	96

UUDISNOPPEID STATISTIKA VALLAST

Nopete allikas on Statistikaameti (<http://www.stat.ee/30996>) ja Eurostati (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/news_releases) värskemad pressiteated.

Kvartalikirja eelmise numbri uudisnopped olid põhiliselt seotud majanduskriisiga, praeguseks on see igapäevane nähtus, seetõttu on seekord tähelepanu keskmes sotsiaalvaldkond.

Iga viies immigrant ei pea Eestit oma kodumaaks

Eesti immigrantrahvastiku esimene uuring 2008. aastal näitas eesti keele oskuse olulist mõju immigrantide ühiskondliku kuuluvuse ja kodumaatunnetuse hinnangule. Immigrantidena defineeriti inimesed, kelle vanemate teadaolev sünnikoht ei olnud Eestis. Eesti alaliste elanike seas oli nende osatähtsus 2008. aastal 24%. Eesti keele oskusega immigrant-rahvastikust ei pidanud Eestit kodumaaks 17%, eesti keele oskuseta aga 29%. Ligi pool eesti keele oskusega immigrantidest nõustus täielikult väitega, et nad on osa Eesti ühiskonnast, eesti keele oskuseta immigrantidest nõustus väitega täielikult alla kolmandiku.

Välisrände tõttu on rahvaarv kaheksa aastaga vähenenud 16 000 võrra

Alates 2006. aastast muutus elukoha registreerimine kohustuslikuks, mis parandas rändandmete kvaliteeti. See võimaldas Statistikaametil avaldada rändega rahvaarvu: 1. jaanuaril 2008 oli Eesti rännet mittearvestatav rahvaarv 1,341 miljonit ning rändega rahvaarv 1,325 miljonit. Erinevus ei ole tekkinud üheaastase väljarände tagajärjel, vaid tegemist on kaheksa aasta jooksul pärast viimast rahvaloendust toimunud rahvastikuprotsessiga, mille jooksul on väljaränne olnud suurem kui sisserränne.

Balti riikides puudub viiendikul elanikest vannituba või duši kasutamise võimalus

Euroopa Liidu sissetuleku ja elamistingimuste uuring (EU-SILC, Eestis lihtsalt sotsiaaluuring) paljastas, et Balti riikides erinevad elamistingimused mõne tunnuse puhul tunduvalt ülejäänud Euroopa Liidust. Nii puudus 2007. aastal kogu Euroopa Liidus vaid 2% elanikest veekloseti, samuti vannitoa või duši kasutamise võimalus. Vastav riikide edetabel alates kõige kehvematest näeb välja nii: veeklosett puudub Lätis ja Leedus 20%-l, Eestis 15%-l, Ungaris 13%-l ja Poolas 6%-l elanikest. Vann või dušš puudub Lätis 22%-l, Eestis ja Leedus 18%-l, Poolas 7%-l ja Portugalis 4%-l elanikest. Kontrast on muljet avaldav. Tõsi, need protsendid ei arvesta duši ja vannita maasauna pesemisvõimalusena.

Kuritegevuse kõrge tase eluruumide läheduses häirib kõige rohkem Läti ja Eesti elanikke

Sama uuring jälgis ka teisi eluruumiga seotud probleeme. Nii häiris 2007. aastal kuritegevuse kõrge tase eluruumi läheduses tervelt kuuendikku Euroopa Liidu elanikest. Balti riigid erinesid selle näitaja poolest üksteisest aga tunduvalt: Leedu 7%, Eesti 22%, Läti 30%. Leedu osutus liikmesriikide hulgas kõige turvalisemaks (küll oli Norra ja Islandi näitaja pisut parem), Läti ja Eesti kõige mitteturvalisemaks. Mõneti aitab Leedu fenomeni selgitada asjaolu, et 2000. aasta rahvaloenduse andmetel ulatus Leedu põhirahvuse osatähtsus 83%-ni ja kristlaste osatähtsus 85%-ni^a.

Töötus on aastaga peagu kolmekordistunud

Eelmise aasta teisel poolel alanud töötuse kiire kasv jätkus tänava I kvartalis, viies töötuse määra 11,4%-ni ja töötute arvu 79 000-ni. Registreeritud töötud hõlmasid nendest 59%. Viimati oli töötus praegusest suurem 2001. aastal. Euroopas on naiste töötuse määr meeste omast mõnevõrra kõrgem, Eestis on vastupidi, kuid kõige valusamini puudutab töötuse kasv alla 25-aastaseid, kelle puhul on töötuse määr keskmisest rohkem kui kaks korda kõrgem.

Euroopa Liidu keskmine töötuse määr tõusis aastaga 2008. aasta märtsi 6,7%-st selle aasta märtsi 8,3%-ni. Seejuures on huvitav märkida, et eurotsoonis oli see isegi pisut kõrgem — 8,9%. Oma osa selles oli Hispaania, kus vaadeldav näitaja ulatus 17,4%-ni ja oli EL-i kõrgeim. Hispaaniale järgnesid Läti ja Leedu 16%-ga ja alles neljandana Eesti 11%-ga.

Internetist ostmisel jääb Eesti mahajääjate hulka

Eesti tuntust e-riigina varjutab interneti vähene kasutamine ostude tegemisel ja teenuste tellimisel. Euroopa Liidus tegi 2008. aastal seda iga kolmas 16–74-aastane elanik, Eestis vaid iga kümnes. Veelgi vähem kannatab Eesti võrdlust Põhjamaade ja Ühendkuningriigiga, kus see näitaja jääb vahemikku 50–60%. Trendi jälgides oleme pidurdunud Kreeka ja Portugali tasemele, aga eeskuju võib võtta kas või Lätist, kus ajavahemikul 2004–2008 suurenes 3%-st 16%-ni nende arv, kes kasutasid internetti ostude tegemiseks ja teenuste tellimiseks.

^a <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/lh.html> (11.06.2009).

NEWS PICKS FROM THE FIELD OF STATISTICS

Picks are based on fresh news releases of Statistics Estonia (<http://www.stat.ee/30996>) and those of Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/news_releases).

In the recent quarterly publication the news picks were mainly focused on economic crisis. For now the crisis has become quite a humdrum. Therefore this time the social aspects are in the centre of attention.

Every fifth immigrant does not consider Estonia as his/her home country

The first-time immigrant population survey in 2008 demonstrated significant influence of the knowledge of the Estonian language on immigrants' opinion with regard to belonging to the Estonian society and considering Estonia as their home country. Immigrants were defined as the persons whose parents' places of birth were not in Estonia. The share of those people among permanent residents of Estonia was 24% in 2008. 17% of the immigrant population with knowledge of the Estonian language did not consider Estonia as their home country, but for those without knowledge of the Estonian language the respective percentage was 29%. Almost half of the immigrants with knowledge of the Estonian language completely agreed to the statement that they are part of the Estonian society, while among those without knowledge of the Estonian language less than one third completely agreed to the referred statement.

During eight years the emigration has reduced the population number by 16,000

Since 2006 the registration of the place of residence became mandatory improving the quality of the migration data. This allowed Statistics Estonia to publish the population number with migration: as of 1 January 2008 the population without migration was 1.341 million and with migration 1.325 million. It is not one year emigration but eight years' process after the last census where emigration has been bigger than immigration.

A fifth of the population of the Baltic States have no bath or shower

The European Union Statistics of Income and Living Conditions (EU-SILC, just social survey in Estonia) revealed that with regard to some characteristics the housing conditions in the Baltic States differ from the rest of the European Union countries. So only 2% of the whole EU population had no indoor flushing toilet in 2007, and the same proportion had no bath or shower. The lowest positions in countries' ranking table were held by: no indoor flushing toilet — Latvia and Lithuania 20%, Estonia 15%, Hungary 13% and Poland 6%; no bath or shower — Latvia 22%, Estonia and Lithuania 18%, Poland 7% and Portugal 4% of population. The contrast is impressive. It is true that those percentages are not taking into account the washing possibilities in sauna without bath or shower at rural areas.

High crime level in their neighbourhood make Latvian and Estonian citizens worry the most

The same survey keeps a watch on other problems connected with dwellings. So, high level of crime in the living area bothered every sixth resident of the European Union in 2007. With regard to that characteristic the Baltic States were differing noticeably: Lithuania 7%, Estonia 22%, Latvia 30%. Among the EU Member States Lithuania's residents were most secure (outside the EU Iceland and Norway had a slightly better situation), and those of Latvia and Estonia most unsecure. To some degree the Lithuanian phenomenon can be explained by results of the Population Census 2000^a — the share of Lithuanians in population reached 83% and the share of Christians 85%.

Unemployment tripled within a year

The rapid growth of unemployment, which had started in the second half of the previous year, continued in the 1st quarter of the current year raising the unemployment rate to 11.4% and the number of unemployed people to 79,000. The unemployment was higher last in 2001. In the EU the unemployment rate of females is somewhat higher than that of males contrary to Estonia, but most hard the growth of unemployment touches youth aged under 25. For them the unemployment rate is more than twice higher compared to the average.

The mean unemployment rate in the EU rose from 6.7% in March 2008 to 8.3% in March 2009. It is surprising to observe that the rate was even higher in Euro area — 8.9%. The respective rate is the highest of the EU in Spain — 17.4%, contributing a lot to that difference. Spain was followed by Latvia and Lithuania (16%), placing Estonia only to the fourth position (11%).

^a <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/lh.html> (11.06.2009).

**Estonia is leaving
behind with regard to
internet shopping**

The Estonian prominence as e-country is shadowed with the low use of internet for goods shopping or service ordering. Nearly one third of individuals aged 16–74 shopped on the internet in 2008, only one tenth in Estonia. Even more distinctive is the comparison with the United Kingdom or with Nordic countries where the share reaches 50–60%. Trends tracing shows that we have stuck at the level of Greece or Portugal. It is worth to take Latvia as an example: the share of internet users for shopping and service ordering grew from 3% to 16% during 2004–2008.

KRIISIST KRIISINI EHK EESTI PRAEGU JA 10 AASTAT TAGASI

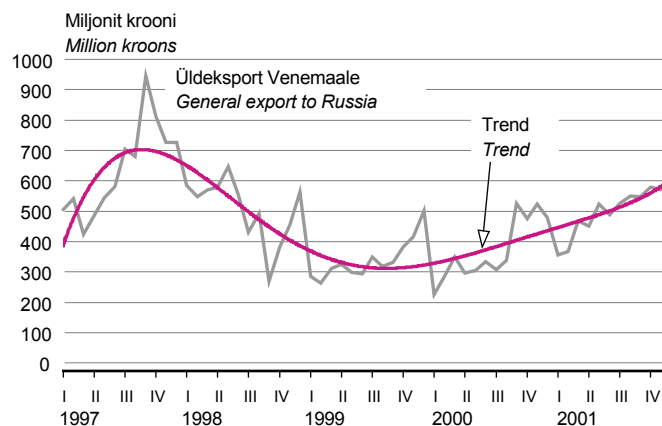
Toomas Rei

Majandusareng on tsükliline ja igale pikaajalisele tõusuperioodile järgneb langusperiood. Eesti majanduses võib viimase tsükli pikkuseks pidada kümnet aastat. Suur langus tabas Eesti majandust aastal 1998 ja suur langus algas ka 2008. aastal. Ettevõtlus ja majandusruum on pidevas muutuses, seetõttu on ka kümneaastase vahega toimunud majanduslanguse põhjused küllaltki erinevad. Eelmise kriisi puhul oli märksõna Vene kriis. Teise kriisi puhul on selleks kinnisvarakrahhi ja ülemaailmne finantskriis.

Üldine maailmamajanduse ja eriti finantsüsteemi globaliseerumine on tekitanud olukorra, kus kriisi sattunud riigi majandus või suured finantsasutused seavad raskesse olukorda teised riigid, rääkimata ettevõtetest. Suure depressiooni (1929) ajal oli langusperioodi kestvus 43 kuud. Languse lõpuks oli aktsiahindade väärtus USA-s 20% sellest, mis languse alguses (1929). Suure depressiooni kui pikima majandussurutise kogupikkus oli umbes kümme aastat. Kümne aasta taguse kriisi pikkus oli Eestis umbes 1,5 aastat. Kui pikaks kujuneb kriis maailmas ja ka Eestis seekord, näitab aeg.

Maailmamajanduses 1997. aastal alanud Aasia kriisile lisandus 1998. aastal Vene kriis. Eesti ettevõtteid puudutas otseselt Vene kriis, kuid kaudselt oli mõju mõlemal. Investitorid ja pangad muutusid ettevaatlikumaks ning kapitali kättesaadavus halvenes. Majanduses oli kriisieelne aasta ülikiire kasvuga. Aastal 1997 oli Eesti SKP reaalkasv ligi 11%, mis võrreldes tavapärase 4–5% kasvuga aastal 1995 ja 1996 oli suur hüpe edasi. Eesti väliskaubandusele avaldas Venemaa kriis mõju ennekõike rubla vahetuskursi nõrgenemise ja arveldusraskuste kaudu. Rubla vahetuskursi langus vähendas tarbijate ostujõudu Venemaal ja Eesti eksportijate konkurentsivõimet sealsete tootjate suhtes. Finantskriisi tõttu Venemaal kadus paljude Eesti ettevõtete jaoks sealne toodete turg. Valusalt puudutas see eelkõige Eesti toiduainetetööstuse ettevõtteid. Valmistoidukaupade eksport Venemaale vähenes 1998. aastal 44%. Suur langus oli ka keemiatööstuse ekspordis, mis vähenes 43%. Kriisi alguseks Eestis võib pidada ekspordi vähenemist idaturule 1998. aasta II poolaastal. Kõige paremini kajastab seda Venemaale ekspordimise näide. Kui 1998. aasta maikuuks eksporditi 647 miljoni krooni eest kaupa, siis septembris oli see summa vaid 269 miljonit.

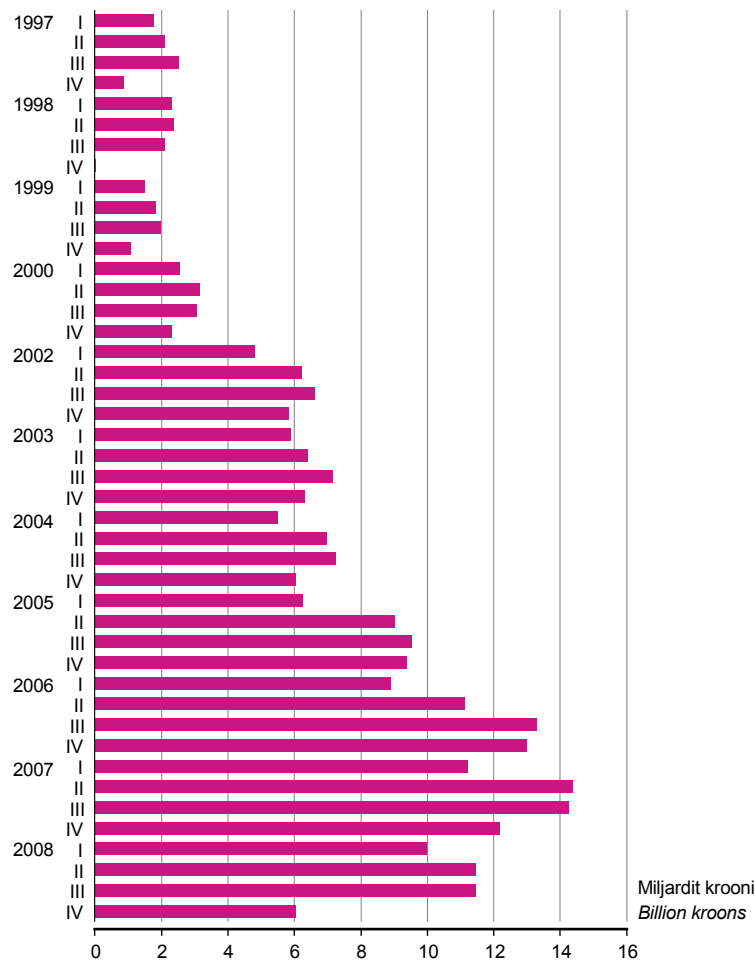
Joonis 1 Üldeksport Venemaale, 1997–2001
Figure 1 General export to Russia, 1997–2001

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

1998. aasta IV kvartalis oli ettevõtluse seis halb ning kogu ettevõtlussektor lõpetas kvartali sisuliselt ilma kasumita.

Joonis 2 **Ettevõtete kogukasum, 1997–2008**
 Figure 2 *Total profit of enterprises, 1997–2008*

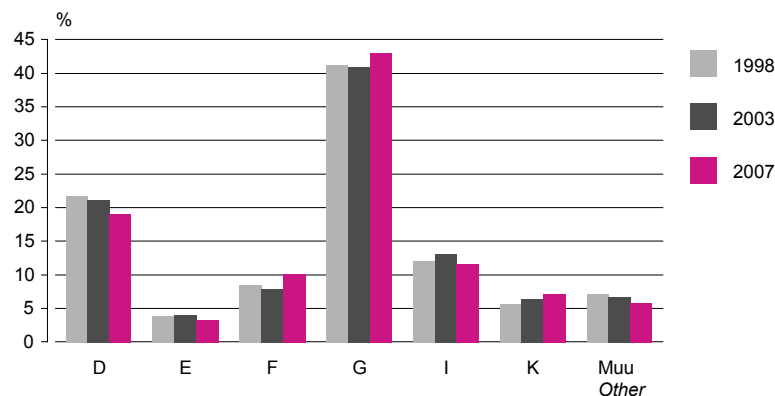
Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Ettevõtluse struktuur müügitulu alusel

Töötleva tööstuse osatähtsus ettevõtluses on aja jooksul vähenenud

Vaadeldes ettevõtluse müügitulu struktuuri kriisidele eelnenud aastal ja kahe kriisi vahele jäänud aastal, siis see on veidi erinev. Kriisidele on eelnenud tarbimise kasv ning seetõttu on sellel ajal olnud suurem ka kaubanduse ja kinnisvara tegevusala osatähtsus (joonis 3). Tegevusaladest on aastate jooksul kõige suurem muutus toimunud põllumajanduses ja metsanduses. 1998. aastal oli põllumajanduse ja metsanduse osatähtsus 3%, see vähenes aja jooksul üle kolmandiku ning hõlmas 2007. aastal 1,9% ettevõtluse müügituludest. Paisatab silma, et majanduse olulisemaid tegevusalasid — töötlev tööstus — on aja jooksul oma osatähtsust kaotanud, seda peamiselt kaubanduse, ehituse ja kinnisvarasektori kiirema müügitulu kasvu tõttu.

Joonis 3 **Ettevõtluse müügitulu tegevusala järgi, 1998, 2003, 2007**
 Figure 3 **Net sales of enterprises by economic activity, 1998, 2003, 2007**

Tegevusalad EMTAK 2003 järgi
Economic activities by EMTAK 2003

- D — töötlev tööstus / manufacturing
 E — energeetika, gaasi- ja veevarustus / electricity, gas and water supply
 F — ehitus / construction
 G — hulgi- ja jaemüük / wholesale and retail trade
 I — veondus, laondus ja side / transport, storage and communication
 K — kinnisvara-, üürimis- ja äriteenindus / real estate, renting and business activities

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Ettevõtluse müügitulu kasv aeglustus 1998. aasta III kvartalist kiiresti ning jõudis madalpunkti 1999. aasta I kvartalis — ligi 7% miinusesse.

Venemaa finantskriisist tekkinud majanduslangusest väljus Eesti üsna lühikese ajaga — poolteise aastaga. Olulist osa mängis siin Eesti selge suund liituda EL-iga. Algas tootmisprotsesside ümberstruktureerimine rahvusvaheliste nõuete ja standardite järgi. See oli eeldus orienteerumaks ekspordis idaturgudelt lääne omadele. Samamoodi soodustas Venemaale ekspordi äralangemine siseturu konkurentsi tihenemist ja sellest tulenevalt toodangu sortimendi muutmist ja uuendamist.

Alates 2000. aastast hakkas kehtima uus tulumaksuseadus, mis kehtestas ettevõtetele investeringuid soodustava tulumaksusüsteemi, kus ei maksustata enam reinvesteeringud ettevõtete kasumit. Selle seaduse jõustumine elavdas investeerimiskliimat ja ettevõtete investeringud põhivarasse hakkasid 2000. aastal pärast 1999. aasta langust taas suurenema. Palju investeeriti toidu käitlemisega seotud ettevõtetesse, see oli seotud ettevõtluse EL-i nõuetega kooskõlla viimisega.

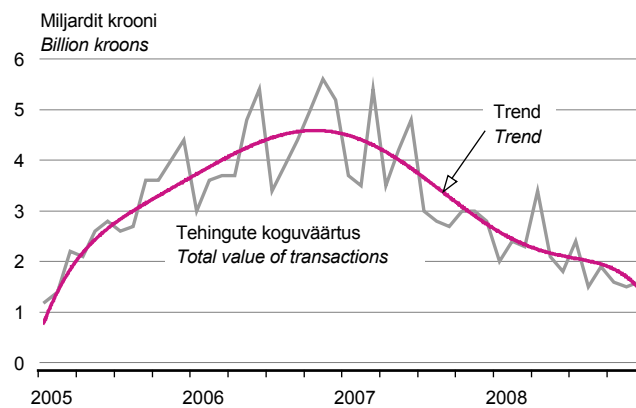
Kaupade kogueksport kasvas 2000. aastal 35-st 54 miljardi kroonini

Kriisist väljatulekule mõjus soosivalt majanduskasv Euroopas, mis suurenes 2000. aastal võrreldes 1999. aastaga püsihindades 3%-st 3,9%-ni. 2000. aasta oli Eesti ettevõtetele positiivne. Suure sammu edasi tegi masinate ja seadmete eksport, mis kasvas üle kahe korra — 9,6-st 21,6 miljardini. Kaupade kogueksport suurenes aastaga 35-st 54 miljardini.

Kümne aasta taguse kriisi võibki kokku võtta järgmiselt: tooteturg kadus Venemaale orienteeritud ettevõtetele. Kriisist väljatulekut mõjutas oluliselt nõudluse kasv Euroopas ja ettevõtete restruktureerimine EL-i ekspordiks.

Aastatel 2005–2007 oli Eestis kiire majanduskasv. Suur osa selles oli laenuhaha odavusel ja kättesaadavusel. Nii eraisikute kui ka äriühingute laenukoormus suurenes jõudsalt. Finants-turgudel valitseva rahuliku aja, Eesti usaldusväärse eelarvepoliitika ning soodsa ettevõtluskliima tõttu tundus pankadele sinsele piirkonnale raha laenamine mõistlik. Paljud inimesed soovisid oma eluolu parandada ja laenuhaha odavus soosis seda. Pangad üritasid üksteist üle trumbata järjest madalamate riskimarginaalidega, sest keegi ei soovinud kaotada turuosa. Kinnisvara valdkonna tegevus ja ehitusturg kasvasid kiiresti.

Joonis 4 **Kinnisvaratehingud aastatel, 2005–2008**
 Figure 4 **Real estate transactions, 2005–2008**

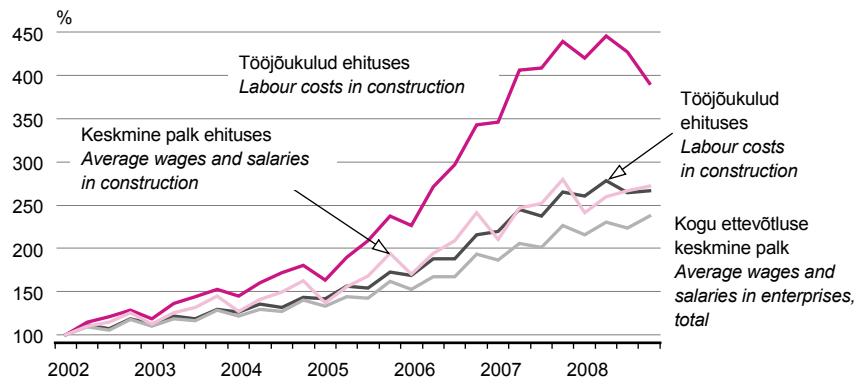

Allikas: Maa-amet.
 Source: Land Board.

Plahvatuslikult suurenenud nõudluse tõttu oli kinnisvaraturul vaja uusi töötajaid. Kui 2005. aasta I kvartalis oli töötuse määr 9,5%, siis aasta hiljem oli töötus vähenenud kolm protsendipunkti. Nii järsk töötuse vähenemine oli ettevõtetele kasulik nõudluse kasvu seisukohast, kuid kahjulik tööjõule konkurentsi tihenemise pärast. Soodsatest laenuvõimalustest alguse saanud tormiline kinnisvaraturu areng andis ettevõtluses eelise ehitusettevõtetele, sest ehitusturul oli konkurents tellimuste paljususe tõttu hõre ning tööde eest sai küsida kõrget hinda. Tekkis olukord, kus töötus langes alla töötuse loomuliku määra^a nii kinnisvarasektoris kui ka sellega seotud valdkondades ja tärkav tööjõuprobleem seadis palgatõusu surve ka teistele valdkondadele.

Joonis 5 **Tööjõukulude ja palga muutus ehituses ja ettevõtluses, 2002–2008**
 Figure 5 **Change of labour costs and wages and salaries in construction and enterprises in total, 2002–2008**

(2002. aasta I kvartal = 100 — 1st quarter 2002 = 100)

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Kinnisvarasektori hüppeline kasv ja ülikõrge kasumlikkus andis juba 2006. aastal märku majanduse ülekuumenemisest. Kiire hinnakasvu näitena oli Harjumaal korteri mediaan-keskmine ruutmeetri hind 2005. aastal 13 300 krooni ning 2007. aastal 23 500 krooni.

Jätkusuutlikku tarbimise kasvu peab toetama ka tootlikkuse suurenemine

Kui vaadelda ettevõtete töövõimekasvatuse alusel, siis on viimastel aastatel näha selge tõusutrend. Töövõimekasvatuse kasv näitab, et ühe töötaja kohta toodeti rohkem lisandväärtust, seda saab seletada majanduskasvuaegse kasumlikkusega. Kinnisvarategevus laienes kiiresti (st suurenes ettevõtete arv ja sektori käive), suurenes ka kinnisvaraaris tegutsevate töötajate arv. Kui tuua töövõimekasvatuse näitaja kõrvale tööjõu tootlikkuse näitaja, siis on

^a Töötuse loomulik määr on tasakaal vakantsete töökohtade ja kvalifitseeritud töötajate vahel. Sellisel juhul on surve palgale tasakaalus ja inflatsioonile mõju ei avalda.

näha langustrend. Töökulude tootlikkuse langus viitab palgakulude ennakasvule võrreldes tööviljakusega. 2007. aastast alates on üks tööjõukulu kroon andnud üha vähem lisandväärtust võrreldes varasemate aastatega. Eriti torkab siin silma kinnisvarasektor. Aastal 2004 oli tööviljakus töötaja kohta seal kümnendi suurima tootlikkusega. Pärast seda vähenes töökulude tootlikkus aga väga kiiresti ja püsib languses siiani. Küllaltki järsk töökulude tootlikkuse langus on olnud pärast 2006. aastat ka kaubanduses. Töötleva tööstuse töökulude tootlikkus püsis kuni 2007. aastani peagu samal tasemel. Alates 2008. aasta IV kvartalist on üldise majanduslanguse taustal vähenemas ka tööviljakus.

Tabel 1 Tootlikkuse näitarvud, 2002–2008^a
Table 1 Indicators of productivity, 2002–2008^a

Tootlikkuse näitaja	Aasta	Tegevusalad kokku	Tööstus	Kaubandus	Kinnisvara	Indicator of productivity
	Year	Economic activities total	Manufacturing	Trade	Real estate	
Töövilkakus hõivatu kohta lisandväärtuse alusel, tuhat krooni	2002	160	140	153	183	Labour productivity per employee on the basis of value added, thousand kroons
	2003	177	156	163	200	
	2004	200	167	194	262	
	2005	225	190	219	264	
	2006	266	226	271	284	
	2007	293	270	308	308	
	2008, I kvartal/quarter	66	63	67	71	
	2008, II kvartal/quarter	72	72	75	78	
	2008, III kvartal/quarter	71	68	74	78	
	2008, IV kvartal/quarter	63	56	54	81	
Tunnitootlikkus lisandväärtuse alusel, krooni	2002	93	80	88	115	Hourly productivity on the basis of value added, kroons
	2003	104	90	97	129	
	2004	118	96	117	171	
	2005	134	110	133	177	
	2006	158	130	164	188	
	2007	176	157	187	211	
	2008, I kvartal/quarter	154	141	152	186	
	2008, II kvartal/quarter	171	164	172	207	
	2008, III kvartal/quarter	172	160	171	211	
	2008, IV kvartal/quarter	148	128	123	218	
Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel, krooni	2002	1,84	1,61	1,91	1,91	Productivity of labour costs on the basis of value added, kroons
	2003	1,84	1,63	1,85	1,92	
	2004	1,90	1,60	1,94	2,37	
	2005	1,90	1,62	1,91	2,20	
	2006	1,93	1,65	2,03	2,05	
	2007	1,77	1,64	1,90	1,89	
	2008, I kvartal/quarter	1,48	1,42	1,54	1,51	
	2008, II kvartal/quarter	1,52	1,53	1,64	1,58	
	2008, III kvartal/quarter	1,55	1,52	1,65	1,66	
	2008, IV kvartal/quarter	1,28	1,18	1,15	1,58	

^a Aastate 2000–2007 kohta on aastastatistika, aasta 2008 kohta kvartaalne statistika.

^a Annual statistics are provided for the period 2000–2007, quarterly statistics are provided for 2008.

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

Viimaste aastate tööjõukulude kiire kasv on suurendanud selle kululiigi osatähtsust kogukuludes. Keskestlābi on tööjõukulu osatähtsus kogukuludes olnud veidi üle 12%. Aastal 2008 osatähtsus aga suurem. Eelmise aasta viimases kvartalis oli tööjõukulude osatähtsus 15%. Samas kvartalis vähenes siiski järsult ka tööjõukulude kasv, jäädes eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes 1% kasvu juurde. Müügitulud vähenesid mainitud kvartalis 13%.

Võrreldes töötleva tööstuse töökulude tootlikkust teiste Euroopa riikidega (2006. aasta andmed), paistab Eesti silma suhteliselt hea positsiooniga, edestades selle näitaja poolest nii Euroopa keskmist näitajat kui ka suurimat industriaalriiki Saksamaad. Üldiselt iseloomustab selline seis ka teisi uusi liikmesriike, kus töökulud on üsna madalal võrreldes vanade Euroopa Liidu liikmesriikidega. Konkurentsi seisukohast on see positiivne näitaja. Samuti võib viimase aja kiire langustrend tootlikkuses olla seda vahekorda juba muutnud.

Tabelist 2 on näha, et tööstusettevõtete tööviljakus lisandväärtuse alusel^a on Eestis suurem kui Lätis ja Leedus. Samal ajal jääme Soomele üle viie korra alla, mis näitab, et Eesti ettevõtete kasumlikkus võiks olla veelgi suurem.

Tabel 2 Töötlev tööstus, 2006
Table 2 Manufacturing, 2006

Riik	Töövilkas lisandväärtuse alusel, tuhat krooni <i>Labour productivity on the basis of value added, thousand kroons</i>	Töövilkas tööjõukulu kohta, % <i>Wage adjusted labour productivity, %</i>	Keskmine tööjõukulu töötaja kohta, tuhat krooni <i>Average labour costs per employee, thousand kroons</i>	Investeeringud töötaja kohta, tuhat krooni <i>Investments per person employed, thousand kroons</i>	Country
EL27	778	150	521	108	EU27
Saksamaa	1 011	137	739	113	Germany
Eesti	226	165	138	63	Estonia
Iirimaa	2 524	368	685	258	Ireland
Läti	171	205	83	77	Latvia
Leedu	153	164	94	52	Lithuania
Poola	274	197	139	64	Poland
Soome	1 278	180	712	139	Finland

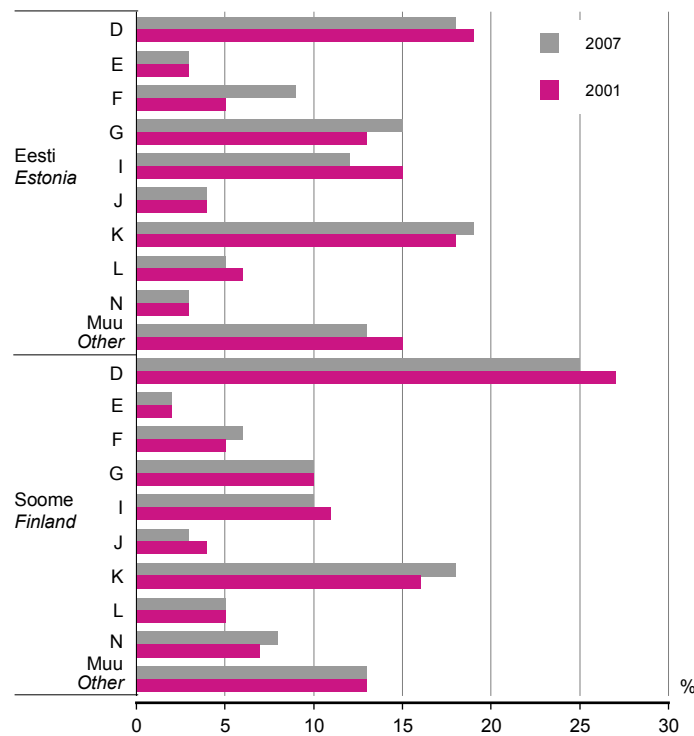
Allikas: Eurostat.
 Source: Eurostat.

2008. aasta IV kvartalist alanud kiire majanduslangus on palgakasvu peatanud, see aitab kaasa tootlikkuse suurenemisele majanduse elavnemise korral. Eesti siseturu väiksus ja geograafiline asend seavad majanduse olukorda, kus tootlikkuse kasvu saab tõsta suuremat lisandväärtust tootvate ekspordile orienteeritud tegevusalade kaudu. Kindlasti ei ole ekspordi suurendamine praegustes tingimustes lihtne ülesanne, sest majanduslangus ei ole jätnud puutumata ka Eesti kaubanduspartnereid.

Joonisel 6 on Eesti ja Soome majanduse struktuur lisandväärtuse järgi. Soomes on tööstuse ja tervishoiu osatähtsus kogu majanduses märkimisväärselt suurem kui Eestis. Kaubanduse osatähtsuse poolest on Eesti Soomest kolmandikuga ees.

^a Töövilkas lisandväärtuse alusel näitab lisandväärtust ühe töötaja kohta.

Joonis 6 Majanduse struktuur lisandväärtuse järgi, 2001, 2007
Figure 6 Structure of the economy by value added, 2001, 2007

Tegevusalad EMTAK 2003 järgi
Economic activities by EMTAK 2003

D — Töötlev tööstus <i>Manufacturing</i>	J — Finantsvahendus <i>Financial intermediation</i>
E — Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus <i>Electricity, gas and water supply</i>	K — Kinnisvara, rentimine ja äritegevus <i>Real estate, renting and business activities</i>
F — Ehitus <i>Construction</i>	L — Avalik haldus ja riigikaitse <i>Public administration and defence</i>
G — Hulgi- ja jaekaubandus <i>Wholesale and retail trade</i>	N — Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne <i>Health and social work</i>
I — Veondus, laondus ja side <i>Transport, storage and communication</i>	

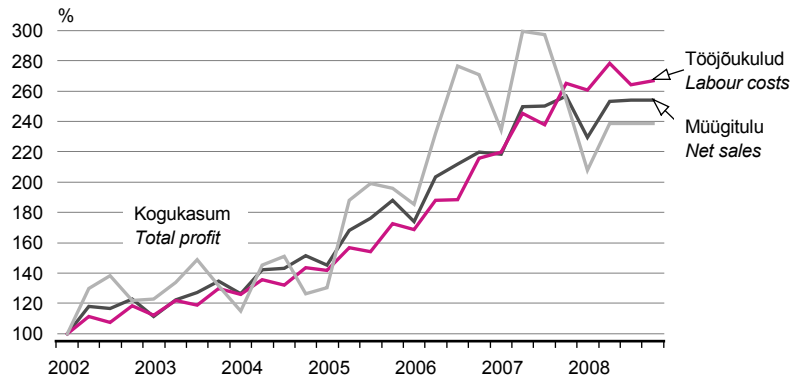
Allikas: Eurostat.
Source: Eurostat.

Jooniselt on näha, et suurima lisandväärtusega on töötleva tööstuse ning kinnisvara, rentimise ja äritegevuse valdkond. Eestis on tööstuse osatähtsus aja jooksul veidi langenud. Tööstuse osatähtsuse suurenemist on vaja, et Eesti saaks siirduda odava tööjõuga majandusest kõrgema lisandväärtusega teadmispõhisele majandusmudelile. Tööstustoodangu müük sõltub palju välisnõudlusest, sest veidi üle poole sellest läheb ekspordiks.

Ettevõtetele kasumlikust perioodist annab ülevaate joonis 7, kus on toodud kogukasumi, müügitulu ja töötasu muutused alates 2002. aasta I kvartalist. 2006. ja 2007. aasta kasumlikkuse kasv joonistub selgelt välja. Suure nõudluse taga oli pankadest välja antud laenude kasv (vt ka joonist 8, mis on laenujäägi kasvu kohta). Laenude summa kasv on viimasel viiel aastal olnud pidevalt üle 30%, sh 2007. aastal 35%. Laenude alla 9% kasv 2008. aastal näitab, et laenu raha kättesaadavus on halvenenud ning paljud ettevõtete projektid on edasi lükatud. Laenamisega koos võib vaadelda veel ettevõtete hoiuste seis. Ettevõtete hoiused olid 2008. aastal peagu 2007. aasta tasemel. Vaid 2008. aasta IV kvartalis oli väike tagasimineku võrreldes 2007. aasta IV kvartaliga. Ettevõtete nõudmiseni hoiused on alates 2008. aasta III kvartali lõpust vähenemistendentsis, seetõttu on muude hoiuste puhul suundumus mõningasele kasvule selle arvelt. Ettevõtete hoiused kokku on püsinud viimastel kuudel samal tasemel (märtsi lõpu seisuga).

Joonisel 7 on näha kogukasumi ja müügitulu järsk vähenemine 2008. aastal. Müügitulude kasvu kiire pidurdumisega on töötasul kui suurema inertsusega näitajal raske kohaneda. Seetõttu on 2008. aastal vaatamata müügitulude vähenemisele suurenenud ka töötasud.

Joonis 7 **Töötasu, müügitulu ja kogukasumi muutus, 2002–2008**
 Figure 7 **Change in the wages and salaries, net sales and total profit, 2002–2008**
 (2002. aasta I kvartal = 100 — 1st quarter of 2002 = 100)

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Tekkinud olukorras võivad ettevõtted teatud aja töötada ka kahjumiga, see ei saa aga lõputult kesta. Ettevõtted on sunnitud kulusid vähendama ja kasutama reserve. Järsk kasumlikkuse langus paistab hästi silma 2008. aasta IV kvartalis, kus kasumid olid aasta varasemast 51% väiksemad (joonis 2).

2007. aasta teisest poolest ei sisendanud turuhinnad Eesti kinnisvaraturul ostjatele enam endist enesekindlust ning tormijooks kinnisvarale vaibus. Lisandus väikese viitajaga Ameerikast alguse saanud finantskriis. See kriis hakkas Ameerikas kujunema 2006. aasta kinnisvaraturu langusest, mille tulemusena ütles 2007. aastal üle miljoni kliendi lepingud üles. Seetõttu oli ka enamik pankasid aasta lõpus kahjumiga. Kuni kriisini suurenesid USA kinnisvarahinnad alates 1998. aastast keskmiselt 8% aastas. 2007. aastal USA kinnisvara hinnad langesid, vähenes ka kapitali kättesaadavus ja ka majanduslik aktiivsus. Investeerimispanka Lehman Brothers pankrot 2008. aastal oli esimene, mis tähistas finantskriisi. Usaldus pankade vastu ja nende vahel oli kadunud. Kriis kandus edasi reaalmajandusse.

Pankade globaalse haarde tõttu ei saanud enam laenu ka elujõulised ettevõtted. Probleemsemaks kujunes ka olemasolevate laenude refinantseerimine. Laienemise asemel pidid ettevõtted hakkama mõtlema esmajärjekorras ellujäämise peale.

Eesti ettevõtete laenukoormuse kasvu kiirusest annab ülevaate joonis 8. Nii aastal 2005 kui ka 2006 suurenes ettevõtete laenujääk ligi 60%. Sama tempokalt võtsid laenu eraisikud.

Joonis 8 **Äriühingute laenujäägi muutus, 1997–2008**
 Figure 8 *Change in the enterprises' loan residue, 1997–2008*

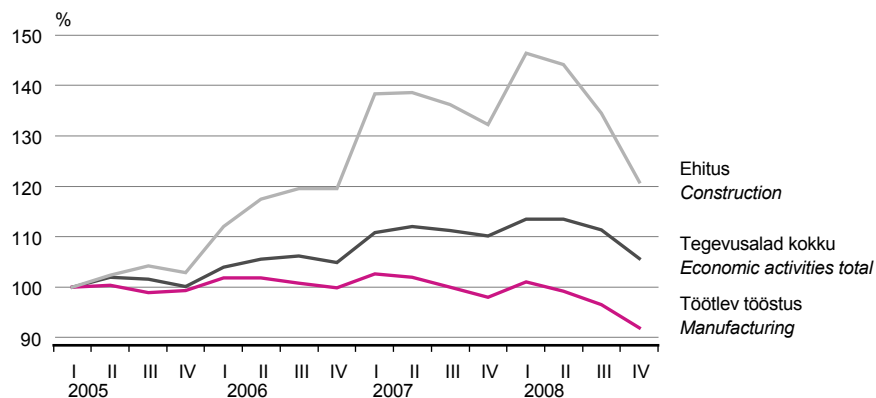

Allikas: Eesti Pank.
 Source: Bank of Estonia.

Ettevõtete laenujääk on viimase viie aastaga suurenenud viis korda. Aastal 2003 oli ettevõtete laenujääk 23,3 miljardit, 2008. aastal 116,8 miljardit.

Vähenenud nõudlus sunnib ettevõtteid oma kulutusi vähendama. Üks kulu kokkuhoiu võimalusi nõudluse vähenemise tingimustes on koondada. Et praegu kehtiva nn vana töölepinguseaduse kohaselt on koondamine küllaltki kulukas protsess, siis ei ole selle positiivset efekti ettevõttes kohe tunda. Siiski on koondamine täies hoos ning töötuse määr on pidevalt kasvanud. Vaadates käimasolevat aastakümnet, siis saavutas töötuse määr maksimumi 2000. aasta I kvartalis, olles ligi 15%. Töötuse määr oli väikseim aga 2008. aasta II kvartalis — vaid 4%. Tasakaaluks võib pidada olukorda, kus töötus on oma loomuliku määra tasemel. Jooniselt 8 on näha, kuidas ehituse tööhõive on alates 2006. aastast võrreldes teiste tegevusaladega järsult suurenenud. Töötlevas tööstuses on tööhõive seevastu vähenenud.

Joonis 9 **Tööhõive, 2005–2008**
 Figure 9 *Employment, 2005–2008*
 (2005. aasta I kvartal = 100 — 1st quarter of 2005 = 100)

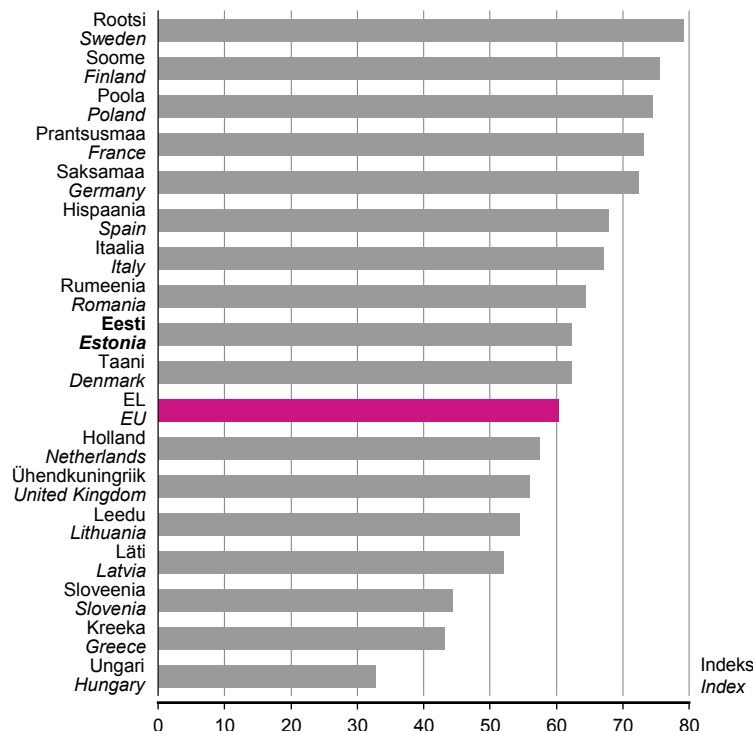
Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Viimased sündmused

2009. aasta ei ole Eesti ettevõtetele soodsalt alanud. Tööstustoodangu langus jätkus ka selle aasta esimesel kahel kuul ning paranemise märke ei ole veel näha. Veidi positiivsena võib välja tuua langustempo aeglustumise veebruaris võrreldes kahe eelmise kuuga. Tarbijate kindlustunne on endiselt madal. Seda näitab ka Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) arvutatav tarbija kindlustunde indikaator, mis oli ka märtsikuus languses (-37). See on perioodi 1992–2009 halvim näit. Aprillis suurenes see 6 punkti.

Majandusalusaldusindeks (ESI) (sesoonselt korrigeeritud) oli Eestis märtsis 62,2, st 1992. aastast alanud perioodi madalaimal tasemel. Võrreldes detsembriga on langus 6,9 punkti ja veebruariga 1,8 punkti. Märtsis suurenes näitaja 2,5 punkti.

Joonis 10 **Majandusalusaldusindeks Euroopa Liidus, märts 2009**
 Figure 10 *The European Union economic sentiment indicator, March 2009*
 (1990–2009 = 100)

Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut.
 Source: Estonian Institute of Economic Research.

Peale välisnõudluse on vähenenud ka sisenõudlus. Väliskaubanduse puudujääk vähenes veebruaris 1,1 miljardi kroonini, see oli viimati nii madalal 2001. aasta mai kuus. Eksport vähenes võrreldes eelmise aasta veebruariga 26% ja import kolmandiku. Euroopa Liidu riikidega oli väliskaubanduse puudujääk 1,6 miljardit krooni (eelmise aasta veebruaris 3,4 miljardit krooni). Kaubavahetus ülejäänud riikidega oli ülejäägis ehk kaupu eksporditi neisse riikidesse 0,5 miljardi krooni eest enam kui sealt imporditi.

Tööstustoodang kokku vähenes veebruaris 30%. Eesti oli selle näitajaga kahjuks ka EL-is silmatorkavalt esimeste hulgas.

Tabel 3 **Tööstustoodang, 2008, 2009**
 Table 3 *Industrial production, 2008, 2009*
 (protsenti — percentages)

Tööstus	09.2008	10.2008	11.2008	12.2008	01.2009	02.2009	Total industry
EL27	-2,2	-5,7	-9	-12	-15,6	-17,5	EU27
Saksamaa	-1,4	-3,8	-7,6	-11,8	-17,6	-20,6	Germany
Eesti	-5,4	-13,8	-16,7	-22,4	-27,2	-30,2	Estonia
Läti	-3,6	-6	-11,4	-13,5	-23,9	-24,2	Latvia
Leedu	5,9	1,3	-1,6	-3,9	-6,2	-12,2	Lithuania
Soome	1,3	1,2	-10,1	-15,8	-19,6	-19,9	Finland
Rootsi	-1,4	-6,1	-12,2	-16,6	-20,2	-20,3	Sweden

Allikas: Eurostat.
 Source: Eurostat.

Tööstuses vähenes veebruarikuus uute tellimuste maht. Kuu võrdluses oli tellimuste vähenemisprotsent sama, mis jaanuaris (-3,8%). Tellimuste järsim langus oli detsembris (-10,9%). Veebruari lõpu seisuga on uute tellimuste hulk vähenenud viis kuud järjest. EL27 veebruarikuine langus oli 1,4%, mida võib võrreldes detsembri 7,6% ja jaanuari 3,5% langusega pidada üsna positiivseks indikaatoriks. See annab lootust, et järsim langus on möödas, kuid siiski on tellimused veel langusfaasis. Võrreldes eelmise aasta sama kuuga oli langus veebruaris EL27-s 33,3% ja Eestis 34,8%.

Jaekaubandusettevõtete jaemüügi langus märtsis veidi pidurdus. Võrreldes eelmise aasta märtsiga oli langus 13%, veebruariga võrreldes 5%.

Eesti edasine areng sõltub paljus sellest, kui suureks kujuneb tööpuudus, kui kindlalt tarbijad tunnevad ennast tuleviku suhtes ning milliseks kujuneb välisnõudlus. Sisenõudluse tekitamises on Eesti võimalused piiratud, sest eurole üleminekuks tuleb riigil täita Maastrichti eelarvekriteeriumid. Välisnõudluse taastumine sõltub eelkõige ekspordipartnerite majanduse käekäigust.

FROM CRISIS TO CRISIS OR ESTONIA NOW AND 10 YEARS AGO

Toomas Rei

Economic development is cyclical and every longer period of rise is followed by a downturn. In Estonia's economy, 10 years can be stated as the length of last cycle. Estonian economy encountered a big recession in 1998 and a big downturn started also last year i.e. in 2008. Entrepreneurship and economic areas are in a constant change, therefore the reasons for these economic recessions are quite different. The key word for the first recession is Russian crisis, but in case of the present crisis — collapse of the real estate market and global financial crisis.

Globalization in the world economy and especially in the financial system has generated a situation, where the economy or large financial institutions in crisis put several other countries, not to mention enterprises, into a difficult situation. In the world, the average duration of economic recession is considered to be 11 months. Great Depression (1929) lasted for 43 months. At the end of the crisis, stock prices formed 20% of their previous prices in 1929. Great Depression, the longest economic recession in the world history, lasted, all in all, for about ten years. The crisis in Estonia ten years ago lasted for about 1.5 years. Time will tell how long the crisis in Estonia and in the world will last this time.

In the world economy, the Asian crisis that started in 1997 was followed by the Russian crisis in 1998. Estonian enterprises were directly touched by the Russian crisis, but both of them had indirect influence on our economy. Investors and banks became more cautious and the availability of capital became worse. In the year before the crisis the economy was growing very fast. In 1997, Estonia's GDP growth in real figures was about 11%, which compared to the usual 4–5% growth in 1995 and 1996 was a big leap ahead. The impact of Russian crisis on the Estonian foreign trade manifested itself mainly through the weakened exchange rate of Russian rouble and settlement problems. The devaluation of Russian rouble made consumers in Russia lose their purchasing power and Estonian exporters lose their competitiveness compared to local manufacturers. As a result of financial crisis in Russia, many Estonian enterprises lost a market for their products. This crisis was most painful for the Estonian manufactures of food products. The export of prepared foodstuffs to Russia fell by 44% in 1998. A big fall was also detected in the export of chemical products, which fell by 43%. A drop in the eastward-oriented export numbers in the 2nd half-year of 1998 can be considered the starting point of crisis in Estonia. It was best reflected in the exports to Russia. In May 1998, goods were exported to Russia in the value of 647 million kroons, but in September this figure had diminished to only 269 million kroons (see Figure 1).

In the 4th quarter of 1998, the situation of enterprises was bad and the whole business sector ended the referred quarter without a profit (see Figure 2).

Business structure by net sales

The share of manufacturing in business has declined over time

Looking at the structure of net sales of the business sector in the years preceding the two crises and between them, we may say that the structure differs a bit. Increased consumption is characteristic of the time before crisis and therefore, the proportions of trade and construction and real estate have been bigger at that time (Figure 3). Changes have been the greatest within the economic activities of agriculture and forestry. In 1998 the proportion of agriculture and forestry comprised 3%, declined over time by one third and accounted for 1.9% of enterprises' net sales in 2007. It can be noticed that the proportion of one of the most important economic activities i.e. manufacturing has decreased over time, mainly because of a faster growth in the net sales of trade, construction and real estate sectors.

Growth in the enterprises' net sales saw a fast slow-down that started in the 3rd quarter of 1998 and hit the lowest point in the 1st quarter of 1999 when a nearly 7% minus was reported.

Estonia came out of the economic decline, triggered by the Russian financial crisis, in a relatively short time — in one and a half years. Estonia's confident direction toward accession to the European Union (EU) played an important part in it. Restructuring of production processes according to international standards and requirements started. It was a prerequisite for a switch-over from the eastern to the western markets. The collapsed export to Russia contributed to a tightened competition in the internal market and led to the extension and renewal of production assortments.

At the beginning of 2000 a new Income Tax Act took effect, in case of which enterprise investments were put in a favoured position since no taxes were levied on the profit reinvested by enterprises. Entry into force of this Act boosted the investment climate, and in 2000 enterprises' investments into fixed assets started to grow again after the 1999 decline. Considerable investments were made in the food processing enterprises to meet the EU business-related requirements.

In 2000 the total export of commodities grew from 35 billion kroons to 54 billion kroons

Economic growth in Europe helped Estonia to come out of this crisis. European economy grew in 2000 compared to 1999 at constant prices from 3% to 3.9%. The year 2000 was positive for Estonian enterprises. The export of machinery and equipment made a big leap ahead and grew more than twice from 9.6 billion to 21.6 billion kroons. The commodities total export increased from 35 to 54 billion kroons in one year.

The crisis ten years ago can be summarized as follows: the Russian market-oriented enterprises lost market for their products. Increased demand from Europe and restructuring of enterprises to switch to the EU-directed export had an essential role for Estonia in coming out of the crisis.

The years 2005–2007 can be described as a fast growth period in the Estonian economy. Cheap and accessible loans played an important part in it. The loan burdens of private persons and enterprises increased quickly. Banks considered it a reasonable idea to lend money to Estonia since Estonia had a reliable budgetary policy and favourable business climate. Besides, financial markets were also stable at that time. A lot of people wished to improve their housing conditions and cheap loan money fostered it. The banks' loan margins were low because no one wanted to loose in market share. The real estate business and construction market developed quickly (see Figure 4).

The drastically increased demand in the real estate market was in need of new labour force. When in the 1st quarter 2005 the unemployment rate was 9.5%, then in a year's time the unemployment had decreased by 3 percentage points. Such a sharp decrease in the unemployment rate was useful for enterprises because demand was on the rise, but it also gave rise to competition for labour force. Favourable loan opportunities gave rise to a fast growth in the real estate market that in turn gave advantage to construction enterprises as the competition on the construction market was not intense due to a large amount of orders. Construction enterprises took a chance to ask high prices for their work. In this situation unemployment fell down below the natural rate of unemployment^a in the real estate sector and in other related economic activities. The emerging labour force problem put pressure also on other economic activities to increase wages and salaries.

A rapid increase in the real estate market and super-high profitability gave signs of overheated economy already in 2006. The fact that in 2005 the median average price per square metre of an apartment in Harju county was 13,300 kroons, and in 2007 — 23,500 kroons, serves as a good example of rapid price increase.

Sustainable growth in consumption should be accompanied by a growth in productivity

The enterprises' labour productivity on the basis of value added has shown a clear rising trend in recent years. Rise in labour productivity shows that the value added produced per employed person has grown year by year, this can be explained by the profitability during the economic growth times. The real estate activity grew fast (i.e. the number of enterprises and sector's turnover increased). The number of persons employed in real estate was also

^a Natural rate of unemployment is a balance between vacant jobs and qualified job seekers. In these circumstances, the pressure on wages and salaries is balanced and does not have effect on inflation.

growing fast. In the productivity of labour costs we can see a downward trend. It shows that labour costs have risen faster than labour productivity and since the year 2007 one labour cost kroon has given less and less value added compared to earlier years. Here again, the real estate sector stands out among other sectors. In 2004 labour productivity per employee reached its peak of the decade. After this, labour productivity fell at a very fast pace and is still in decline. After 2006, there has been quite a fast decline in labour productivity also in trade. At the same time, the labour productivity in manufacturing remained almost at the same level till 2007. Against the general background of economic recession, labour productivity has also been in decline since the 4th quarter of 2008.

Fast growth in the labour costs during recent years has increased their proportion in total costs. The average labour cost proportion in total costs has been a bit over 12%. Since 2008, the proportion has increased. In the last quarter of the previous year, the labour cost proportion was 15%. In the same quarter, there was also a big fall in the increase of labour costs — the rise was 1% compared to the same quarter a year before. Net sales decreased 13% in that quarter.

Comparison of the labour cost productivity in manufacturing with other EU countries (the 2006 data) reveals Estonia's quite good position, being better than the EU average and the biggest industrial country Germany. Generally speaking, such a situation is also characteristic of other new Member States, where labour costs are relatively low compared to the old EU Member States. In terms of competition, it is a positive indicator. At the same time, a fast downward trend in productivity during recent times may have changed this situation already.

Looking at Table 2, we can see that the manufacturing enterprises' labour productivity on the basis of value added^a is bigger in Estonia than in Latvia and Lithuania, but the labour productivity of Finland is five times bigger than ours. This shows that the profitability of Estonian enterprises could be bigger.

A quick downturn in the economy that started in the 4th quarter of 2008 has stopped the growth in labour costs. This will contribute to the growth in productivity at the time when the economy starts growing again. The small size of Estonia's inner market and its geographic location put the economy in the situation, where the growth of productivity can be increased through the export-oriented economic activities that create higher value added. Certainly, making exports increase is not a simple task, especially in the present conditions, where the economic recession has also hurt our trade partners.

Figure 6 presents the structures of Estonia's and Finland's economies by value added. In Finland, the proportions of manufacturing and healthcare in economy are considerably bigger than in Estonia. Regarding the proportion of trade, we are ahead of Finland by one third.

Figure 6 shows that manufacturing and real estate, renting and business activities have the biggest value added. In Estonia, the proportion of manufacturing has decreased a bit in the course of time. Increase in the proportion of manufacturing is important for Estonia to change from the low labour cost economy to the knowledge-based economy model characterized by higher value added. Sales in the manufacturing output strongly depend on the foreign demand as a little more than a half thereof goes to export.

Figure 7 provides an overview of a profitable period for enterprises. It displays the total profit, net sales and changes in personnel expenses since the 1st quarter of 2002. Increase in the profitability of 2006 and 2007 can clearly be seen in this figure. The big demand was created by the large number of bank loans (see also Figure 8 on the loan residual change). The increase in sum of loans has constantly been over 30% during the five recent years, incl. 35% in 2007, but the increase in loans below the level of 9% in 2008 shows that loan money is not as accessible as before and that enterprises have postponed a lot of projects. In addition to loans, we can also take a look at enterprises' deposits. In 2008, enterprises' deposits were almost at the level of 2007. Only in the 4th quarter of 2008 there was a small decline compared to the 4th quarter of 2007. Since the end of the 3rd quarter 2008, enterprises' demand deposits have shown a decreasing trend, therefore others kinds of deposits are showing a certain increase on account thereof. The total deposits of enterprises have stood at the same level in recent months (as at the end of March).

Figure 7 shows a rapid decline in the total profit and net sales in 2008. With the rapid deceleration in the growth of net sales, wages and salaries cannot be easily adjusted. Therefore, wages and salaries increased also in 2008 despite the decrease in net sales.

In this situation, enterprises may operate with losses for some time, but this cannot last long. Enterprises are forced to decrease their costs and use reserves. A rapid profitability decline can clearly be seen in the 4th quarter of 2008, when profits were 51% smaller than a year before (Figure 2).

Since the second half of 2007, the market prices of real estate did not seem attractive to buyers any more and the rush for real estate stopped. After a short lag time, the financial crisis, which started in America, followed. The US financial crisis started to evolve from the 2006 decline in the US real estate market. As a result, more than a million clients gave up their loan contracts in 2007. Because of this, the majority of banks had losses in the end of the year. Until the crisis, the real estate prices in the USA had increased since 1998 on average 8% per year. In 2007, the real estate prices in the USA decreased, accessibility to capital and the economic activeness also decreased. The bankruptcy of investment bank Lehman Brothers in 2008 was the first big bankruptcy case marking the beginning of financial crisis. The trust in and between banks was lost. The crisis spread forward into the real economy.

Because of the global scope of banking, a lot of enterprises in good condition did not get a loan any more. Refinancing of existing loans became more difficult, too. Instead of expansion, enterprises had to think of survival first of all.

The speed at which the loan burden of Estonian enterprises grew is described in Figure 8. In 2005 and also in 2006, the enterprises' loan residue increased approximately 60%. Private persons took loans at the same good pace.

The enterprises' loan residue has increased five-fold during the recent five years. In 2003, the enterprises' loan residue was 23.3 billion kroons, but in 2008 it was 116.8 billion kroons.

The decreased demand forces enterprises to cut down on their expenses. One possibility to save costs is labour reduction. At present, under the current Employment Contracts Act, labour reduction is quite expensive for enterprises, thus the positive effect thereof on enterprises is not felt right away. However, labour force is being constantly reduced and the rate of unemployment has steadily risen. With reference to the present decade, the maximum unemployment rate was achieved in the 1st quarter of 2000, when it was almost 15%. Unemployment rate was the smallest in the 2nd quarter of 2008 when it was only 4%. A situation can be considered balanced, when unemployment is at its natural rate. Figure 8 shows that the employment in construction has increased sharply since 2006 compared with other economic activities. In manufacturing, however, a fall in employment can be detected.

Latest developments

The current year 2009 did not start successfully for Estonian enterprises. Decline in industrial output has continued also in the first two months of the present year and no recovery signs are yet to be seen. Deceleration in the speed of decline in February compared to the previous two months can be brought out as a positive sign. Consumer confidence is still low. This is also shown by the consumer confidence indicator that the Estonian Institute of Economic Research (EIER) publishes. This indicator showed a steady declining trend also in March (-37), being the worst value during the whole survey period 1992–2009. In April, the indicator rose by 6 points.

Economic sentiment indicator (ESI) (seasonally adjusted) was 62.2 in March, being at the lowest level since 1992. Compared to December, the fall was 6.9 points, and compared to February — 1.8 points. In March, the indicator rose by 2.5 points.

External demand has decreased similarly to the internal demand. In February, the foreign trade deficit dropped to 1.1 billion kroons, being this low last in May 2001. Export decreased 26% compared to the previous February and import decreased by a third. The external trade

deficit with the EU countries was 1.6 billion kroons (compared to 3.4 billion kroons last February). Trade balance with other countries was in surplus, i.e. export to those countries exceeded import by 0.5 billion kroons.

The total industrial output decreased by 30% in February. Unfortunately, with this indicator we positioned distinctively as the first in the EU.

In manufacturing, the volume of new orders decreased in February. In the monthly comparison, the decrease in orders was in percentage terms the same as in January (-3.8%). The number of new orders decreased most rapidly in December (-10.9%). As at the end of February, the number of new orders has decreased continuously for five months. In February, the EU27 decrease was 1.4%. Compared to December's decrease of 7.6% and January's 3.5%, this may be considered quite a positive indicator. This gives rise to the hope that the most drastic fall is over, but orders are still in the decreasing phase. Compared to the same month of the previous year, February's decrease was 33.3% in the EU27 and 34.8% in Estonia.

In March, the decrease in the retail sales of goods of retail trade enterprises slightly slowed down. Compared to March of the previous year the decrease was 13%, compared to February — 5%.

Future developments in Estonia largely depend on how large the unemployment is going to be, how confidently consumers look at the future and how large the external demand is going to be. The Estonian state has limited resources for creating internal demand, because the Maastricht budgetary criteria have to be met in connection with transition to the euro. Recovery in the external demand depends, first and foremost, on how our export partners' economies will act.

EESTI TRANSPORT AASTAL 2008

Piret Pukk

Transport avaldab suurt mõju peagu kõigile ülejäänud majandus-
harudele ja teenindussektorile ning samal ajal mõjutavad need
tegevusalad transporti tugevasti. Eesti transpordisektorit ei mõjuta
ainult kohalikud olud, vaid mõju on ka väljastpoolt riiki. Eesti
transpordisektorit iseloomustab vaba turulepääs liini- ja juhuvedu-
dele, infrastruktuuri teenustele ja operaatoritegevusele. Selle mõju
tunnetavad paljud rahvusvahelisel veondusturul osalevad ettevõtted
üha karmistuva konkurentsi kaudu.

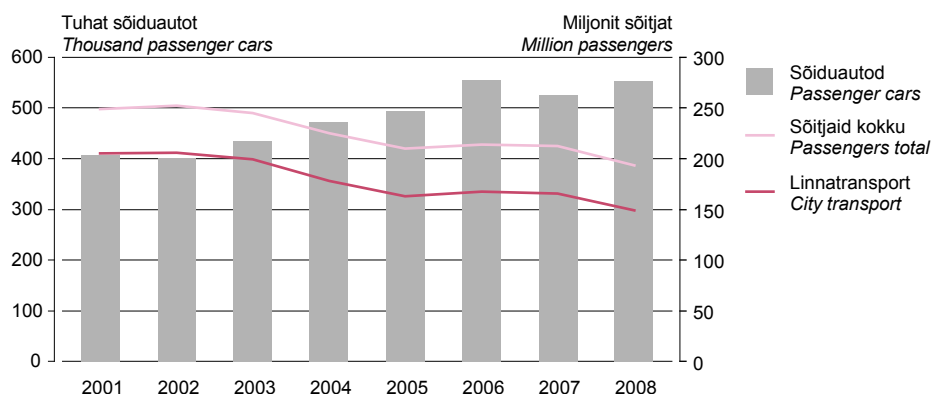
Sissejuhatus

Ülevaade käsitleb Eesti transpordiettevõtete tegevust 2008. aastal transpordi liikide kaupa ja selgitab toimunud muutusi võrreldes eelmiste aastatega. Kajastatud on transpordi infrastruktuuri ja transpordivahendite olukorda ning liiklusõnnetusi.

Vajadus transpordi-
teenuste järele
väheneb

Sõiduauto on populaarseim liiklusvahend nii Eestis kui ka kõigis teistes Euroopa riikides. Ühistranspordi puhul on aga enamikus Euroopa riikides olulisim bussitransport, millele järgneb raudteetransport. 2008. aastal kasutas Eesti veondusettevõtete teenuseid 193,4 miljonit sõitjat, mis on ligi kümnendik vähem sõitjaid kui aasta varem. 93% sõitjatest kasutas maanteetransporti (hõlmab ka linnatransporti linnaliinibusside, trammide ja trollidega), 4% mere-, 3% raudtee- ja alla 1% õhustransporti. Suurim oli ühistranspordi kasutajate arv 2002. aastal. Võrreldes selle ajaga on Eestis sõitjateveo teenuse kasutajate arv vähenenud ligi neljandiku. Samal ajal on sõiduautode arv suurenenud üle 150 000 auto võrra. Enim mõjutasid sõitjatevedu linnatranspordi kasutajad, kes hõlmavad riigisisestel vedudel sõitjate arvust 80%.

Joonis 1 **Sõitjatevedu ja sõiduautod, 2001–2008**
Figure 1 *Passenger transport and passenger cars, 2001–2008*

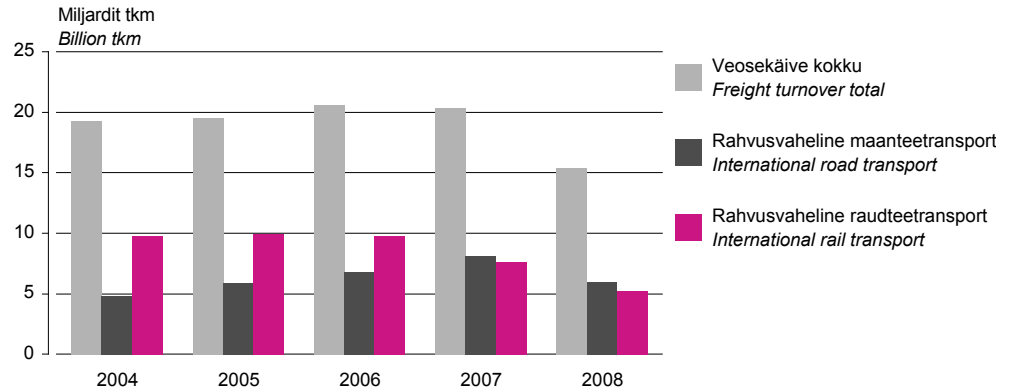

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

2008. aastal vähenes järsult kaubaveoteenuste tellimine. Kui eelmistel aastatel Eesti veondusettevõtete veosekäive suurenes, ulatudes üle 20 miljardi tonnkilomeetri, siis 2008. aastal oli see vaid 15,3 miljardit tonnkilomeetrit. Kaubaveo maht vähenes aastaga neljandiku. Maanteetranspordiettevõtete veosekäive ulatus 8,3 ja raudteeettevõtetel 5,9 miljardi tonnkilomeetri, vähenedes vastavalt 2,3 ja 2,5 miljardit tonnkilomeetrit eelmise aastaga võrreldes. Meretranspordis ulatus veosekäive 1,1 miljardi tonnkilomeetri.

Riigisisestel vedudel oli veosekäive 3,1 miljardit tonnkilomeetrit, rahvusvahelistel vedudel 12,2 miljardit tonnkilomeetrit. Rahvusvahelised veod andsid 80% kogu veosekäibest nagu ka varasematel aastatel. Veosekäivet mõjutas enim maantee- ja raudteetranspordi rahvusvaheliste vedude käive, mis vähenes aastaga vastavalt 28% ja 32%.

Joonis 2 **Veosekäive, 2004–2008**
Figure 2 *Freight turnover, 2004–2008*

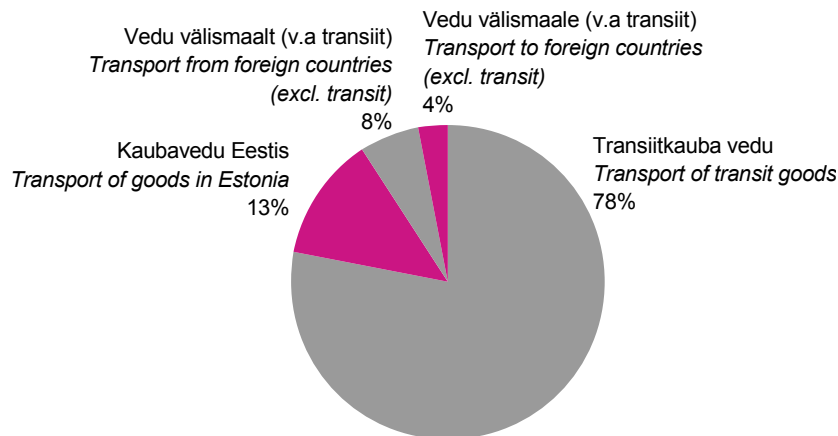
Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Raudteetransport

Kaubavedu raudteel vähenes aastaga ligi kolmandiku

Raudteetransport on üsna odav ja võimaldab vedada suures mahus kaupa pika vahemaa taha, kuid ei võimalda kaupa vedada uksest ukseni. Paraku on Eesti raudteevõrgustiku tihedus (22 km 1000 km² kohta) väiksemad Euroopas ja Euroopasse muudab raudteeveo keerukaks rööpavahe erinevus. Raudtee kaubavedude vähenemine on alates 2007. aastast viinud Eesti raudtee-ettevõtete veosekäibe kümne aasta tagusele tasemele. See oli 2008. aastal 5,9 miljardit tonnkilomeetrit — 30% vähem kui 2007. aastal. Rahvusvahelistel vedudel vähenes veosekäive aastaga 32%, riigisisestel vedudel 12%. 2008. aasta veosekäive oli avalikul raudteel 5,5 miljardit tonnkilomeetrit — 31% vähem kui eelmisel aastal. Ohtlikke kaupu veeti raudteel 2008. aastal kokku 4,6 miljardit tonnkilomeetrit — viiendik vähem kui 2007. aastal.

Joonis 3 **Veosekäive raudteel, 2008**
Figure 3 *Rail freight turnover, 2008*

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Kaupa veeti 2008. aastal 52,8 miljonit tonni, millest avalikul raudteel 26,2 miljonit tonni ehk 29% vähem kui eelmisel aastal. Riigisisestel vedudel veeti enim põlevkivi, naftatooteid ning tsementi, lupja ja valmis ehitusmaterjale. Rahvusvahelistel vedudel veeti 2008. aastal 22,4 miljonit tonni kaupa, mis on 31% vähem kui aasta varem. Välismaalt Eestisse toodud 1,7 miljonist tonnist kaubast olid 47% naftatooted. Välismaale lähetatud 1,3 miljonist tonnist kaubast andis 65% tsement, lubi ja valmis ehitusmaterjal. Transiitkaupa veeti 19,4 miljoni tonni ulatuses, millest 89% olid naftatooted. Transiitkauba vedu (tonnides) vähenes aastaga 29%.

Eesti raudteetranspordiettevõtted teenindasid 2008. aastal ligi 5,3 miljonit sõitjat — 3% vähem kui 2007. aastal ehk sama palju kui 2006. aastal. Võrreldes 2007. aastaga jäi sõitjakaive samale tasemele. Riigisisestel vedudel oli sõitjaid 5,1 miljonit. Vaatamata raudtee kapitaalremondi tõttu kaotatud klientidele Lõuna-Eestis, aitas sõitjate arvu hoida üha suuremat populaarsust koguv I klassi teenus. Rong kogub populaarsust eeskätt pikemate sõitude puhul. Rahvusvahelistel vedudel ulatus sõitjate arv 161 400-ni, mis on võrreldes eelmise aastaga 7% enam. Eestil on reisirongiühendus Venemaaga kahel liinil — Tallinna–Moskva ja Tallinna–Peterburi vahel.

Tabel 1 **Sõitjate- ja kaubavedu raudteel, 2004–2008**
Table 1 *Passenger and freight traffic on railways, 2004–2008*

Aasta Year	Sõitjatevedu		Kaubavedu ^a			
	sõitjad, mln <i>Passengers carried</i>	sõitjakäive, mln sõitja-km <i>passenger traffic, million passenger-km</i>	veosed, mln tonni <i>freight, million tonnes</i>	sh avalikul raudteel <i>of which on public railways</i>	veosekäive, mln tonn-km <i>freight turnover, million tonne-km</i>	sh avalikul raudteel <i>of which on public railways</i>
2004	5,3	193	65,6	43,3	10 488	9 567
2005	5,1	248	68,2	44,9	10 639	10 247
2006	5,3	257	61,3	45,1	10 418	10 048
2007	5,4	274	68,5	37,0	8 430	7 976
2008	5,3	274	52,8	26,2	5 943	5 526

^a Veoste kogus (tonnides) raudteel võib olla kirjeldatud topelt, kui üks vedaja veab kaupa avalikul raudteel ja teine mitteavalikul raudteel.

^a *The quantity of total freight in tonnes may be double in rail transport if one enterprise carries the freight on the public railway and the other on non-public railway.*

Allikas: Statistikaamet.
Source: *Statistics Estonia*.

Tehnilise Järelevalve Ameti andmetel oli 2008. aasta lõpus Eestis 1196,1 kilomeetrit raudteeliini, millest avalikke raudteid oli 918,7 kilomeetrit. Elektrifitseeritud raudtee pikkus oli 130,7 kilomeetrit. Kokku on Eestis 86 raudteejaama, sõitjateveoks on neist avatud 73. Avalikul raudteel on 246 raudteeületuskohta, reguleeritud ülesõidukohti on 143, reguleerimata ülesõidukohti 103. Riiklikus raudteeliiklusregistris oli 2008. aasta lõpus kokku 309 diiselveurit, 25 elektrimootorvagunit, 34 diiselmootorvagunit, 191 reisivagunit ja 19 643 kaubavagunit.

2008. aastal registreeriti raudteel 42 õnnetusjuhtumit, milles hukkus üheksa ja sai raskelt vigi viis inimest. Raudteeületuskohtadel oli 12 rongi ja sõiduki kokkupõrget. Oli 13 otsasõitu jalakäijatele.

Maanteetransport

Sõitjateveo kohta kogutakse andmeid ettevõtelt, kelle põhitegevusala on sõitjateveo teenuse osutamine maanteedel. 2008. aastal veeti bussiga liini- ja juhuveol kokku ligikaudu 122 miljonit sõitjat — 12% vähem kui 2007. aastal. Linnades sõitis ühissõidukiga (bussiga) 14% vähem sõitjaid kui 2007. aastal. Trammi- ja trollitransporti kasutas arvestuslikult 57,9 miljonit sõitjat — 4% vähem kui 2007. aastal. Oma mõju avaldas ühistranspordipiletite

Inimeste liikumis-
võimalusele bussiga
avaldas mõju pileti-
hinna tõus, aga ka
bussiliinide arvu
vähenemine

kallinemine 2008. aasta alguses, samuti maakonnaliinide ja kaugliinide arvu vähenemine. Vähenes ka maakonnasiseseid, vallasiseseid ja maakondadevahelisi kaugbussiliine kasutavate sõitjate arv. 2008. aastal veeti neil vedudel 27 miljonit sõitjat ehk 7% vähem kui 2007. aastal. Maakonnaliine kasutas 20,9 miljonit ning riigisiseseid kaugliine 5,1 miljonit sõitjat. Aasta varasemaga võrreldes vähenes maakonnaliinide sõitjate arv 5% ning kaugliinide reisijate arv 16%. Vallaliine kasutas miljon sõitjat ehk 18% enam kui 2007. aastal. Bussivedude sõitjakäive kokku oli 2008. aastal 2,4 miljardit sõitjakilomeetrit ehk 8% vähem kui 2007. aastal.

Välisliinidel sõitis 964 400 inimest. Eestisse ja Eestist välja bussidega veetud sõitjate arv suurenes aastaga 5%, kuid sõitjakäive neil vedudel vähenes aastaga 6%. See näitab pikkade bussireiside arvu vähenemist.

Tabel 2 Sõitjatevedu bussiga, 2004–2008
Table 2 Passengers carried by bus, 2004–2008

Aasta Year	Sõitjaid				Sõitjakäive kokku, mln sõitja-km Passenger traffic volume total, million passenger-km
	kokku, mln Passengers total, millions	linnasisene	muu riigisisene	rahvusvaheline	
		urban	other national	international	
2004	149,6	114,2	34,9	0,5	2 469
2005	139,9	105,2	34,1	0,6	2 716
2006	141,6	107,5	33,3	0,8	2 881
2007	139,6	105,4	33,3	0,9	2 677
2008	122,4	91,1	30,3	1,0	2 453

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Väheneb nõudlus riigisisestest auto-kaubavedude järele

Kuni 2007. aastani suurenes Eesti maanteetranspordiettevõtete kaubavedu pidevalt. Auto-transporti eelis on paindlikkus, võimalus vedada erinevas koguses ja erilaadilist kaupa. Alates 2008. aastast võivad Eesti maanteetranspordiettevõtted teha sisevedusid ka senisest enamates riikides. Vedajate tegevusele avaldas aga mõju 2008. aastal tõusnud kütusehind ja tihe konkurents veondusturul. Veoste vähenemist mõjutas tugevalt üldine majanduslik olukord, samuti ehitusturu kokkukuivamine, tööstusettevõtete tellimuste vähenemine ja kaubandus.

Maanteetranspordiettevõtted vedasid 2008. aastal 35,8 miljonit tonni kaupa, mis on 7% vähem kui 2007. aastal. Rahvusvahelistel vedudel veeti 21% kaubast, s.o 8% rohkem kui 2007. aastal. Eesti piirides vedasid maanteetranspordiettevõtted aga 28,2 miljonit tonni ehk 11% vähem kaupa. Kaupadest veetakse maanteel enim toor- ja töödeldud mineraale, mitmesuguseid koos veetavaid tooteid, puitu, ehitusmaterjale, toiduaineid ja loomasööta.

Eesti maanteetranspordiettevõtete veosekäive oli 8,3 miljardit tonnkilomeetrit ehk viiendik väiksem kui 2007. aastal. Rahvusvahelistel vedudel vähenes veosekäive aastaga üle neljandiku, riigisisestel vedudel 6%.

Tabel 3 Maanteetranspordiettevõtete kaubavedu, 2004–2008
Table 3 Goods carried by road transport enterprises, 2004–2008

Aasta Year	Veosed, mln tonni		Veosekäive, mln tonn-km	
	kokku Freight, million tonnes total	sh rahvusvahelistel vedudel	kokku Freight turnover, million tonne-km total	sh rahvusvahelistel vedudel
		of which international		of which international
2004	28,1	4,1	6 837	4 805
2005	27,3	5,4	7 641	5 846
2006	30,3	6,5	8 857	6 802
2007	38,5	7,0	10 660	8 153
2008	35,8	7,6	8 279	5 913

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Teedevõrk

Põhimaanteed on riigi tähtsaimad teed ehk sisuliselt transpordisüsteemi arterid. Lähtuvalt põhimaantee funktsioonist on nendel teedel prioriteet läbiv liiklus ja kiire ühenduse tagamine regioonide vahel. Põhimaanteed on kokku 1602 km ja kogu riigimaanteede võrgust hõlmab see 10%. Samuti on põhimaanteed tunduvalt enam koormatud võrreldes ülejäänud teedevõrguga, summaarne igapäevane läbisõit põhimaanteedel on ca 50% kogu maantee-liiklusest. Põhi- ja tugimaanteedest 1 km kaugusel elab 1 083 595 inimest ehk 80% elanikkonnast.

Teedevõrk Euroopa Liidus on üle 4,8 miljoni kilomeetri. Esimese klassi maanteed on neist üle 57 000 kilomeetri ehk 1,2%.

Kogu registreeritud maanteevõrgu tihedus on Eestis võrreldes teiste riikidega üsnagi suur. 2007. aasta lõpus oli Eesti riigimaanteede üldpikkus 16 465 kilomeetrit, sellest kattega 9680 kilomeetrit. Kohalikke maanteed oli 15 578 kilomeetrit, erateid 12 326 kilomeetrit, metskonnateid 6998 kilomeetrit ja registritesse liigitamata teid 1420 kilomeetrit. Kiirteedeks peetavaid teid Eestis ei ole, esimese klassi maanteed oli 98 kilomeetrit. Linnatänavate kogupikkus oli 3058 kilomeetrit, millest kõva kattega oli 88% ja valgustatud 80%.

Tabel 4 **Teedevõrk, 2007**
Table 4 *Road network, 2007*
(31. detsembri seisuga — as of 31 December)

Teed	Pikkus, kilomeetrit Length, kilometres	Roads
Riigimaanteed ^a	16 465	Public roads ^a
Linnatänavad	3 058	Urban streets
Kohalikud teed ^b	17 744	Local roads ^b
kohalikud maanteed	15 578	local roads
kohalikud tänavad	1 948	local streets
Metskondade teed	6 998	Forest district roads
Erateed	12 326	Private roads
Muud teed	1 420	Other roads

^a Riigimaanteed, sh põhi-, tugi- ja kõrvalmaanteed, rambid ja ühendusteel.

^b Kohalikud teed, sh kohalikud maanteed, tänavad, jalg- ja jalgrattateed.

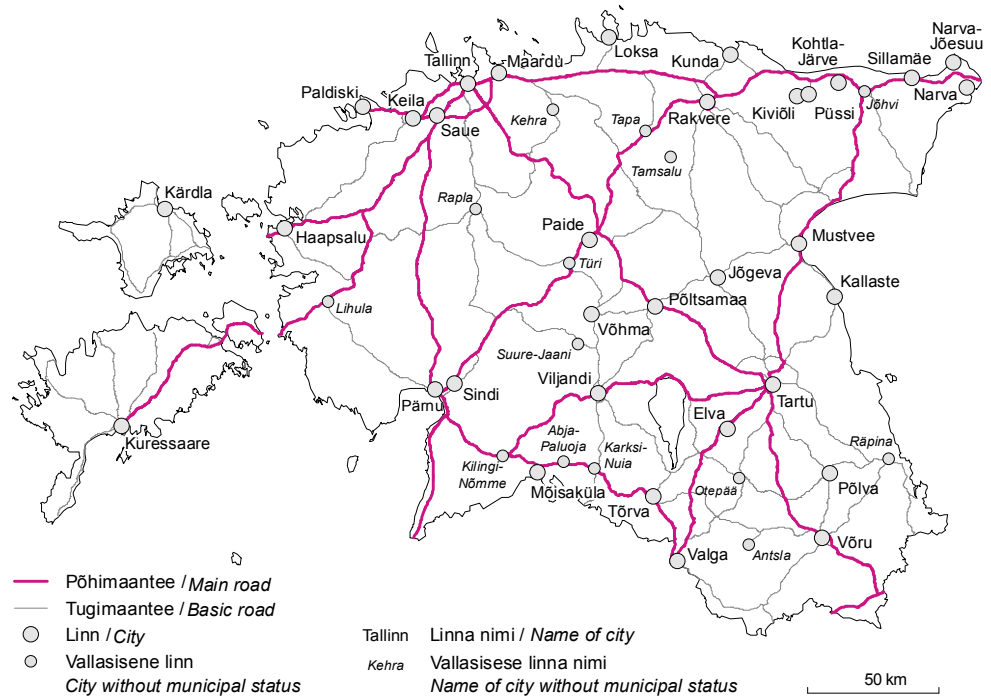
^a Public roads, incl. main, basic and secondary roads, ramps and connecting roads.

^b Local roads, incl. local roads and streets, pathways and bicycle ways.

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

Maanteeameti tellimusel tehti 2008. aastal Eesti riigimaanteede põhi-, tugi- ja kõrvalmaanteede liiklusloendus. Liiklussageduse andmed on väga olulised teedevõrku iseloomustavad andmed. Võrreldes 2007. aastaga on liiklussagedus põhimaanteedel vähenenud 4%. Liiklussageduse muutusi on mõjutanud üldine majanduse seisukord ja kütusehinnad. Väga selge seos avaldub kütusehinna tõusu ja liiklussageduse vähenemise vahel. Võrreldes 2008. aasta kõrvalmaanteede keskmist liiklussagedust 2007. aasta omaga on kahanemine 0,2%.

Kaart 1 Põhi- ja tugimaanteed, 2008
Map 1 Main and basic roads, 2008

Allikas: Maanteeamet.
 Source: Estonian Road Administration.

Sõidukid

Sõiduauto on populaarseim liiklusvahend kõigis Euroopa riikides. 2005. aasta andmetel oli Euroopa Liidus registreeritud 219,8 miljonit sõiduautot ehk 476 sõiduautot 1000 elaniku kohta. Enim sõiduautosid 1000 elaniku kohta oli Euroopa Liidu riikidest Luksemburgis — 669, Itaalias (590) ja Saksamaal (559). Eestis ulatus sama näitaja 2005. aastal 367-ni. Sõiduautosid oli registreeritud ligi 494 000.

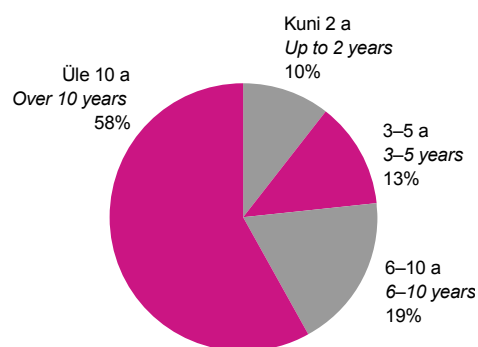
Eesti Riikliku Autoregistrikeskuse andmetel oli 2008. aasta lõpus liiklusregistris arvel 657 094 mootorsõidukit — 551 830 sõiduautot, 83 350 veoautot, 4292 bussi, 17 622 mootorratast. Võrreldes 2007. aastaga suurenes 2008. aastal mootorsõidukite arv liiklusregistris 5%. Traktoreid ja liikurmasinaid oli 31. detsembri seisuga registris arvel 29 108, nendest 40% olid eravalduses. Liiklusregistrisse registreeritud väikelaevade ja jettide arv ulatus vastavalt 20 738- ja 389-ni.

Tabel 5 Sõidukid, 2004–2008
Table 5 Vehicles, 2004–2008
 (31. detsembri seisuga, tuhat — as of 31 December, thousands)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Sõiduautod	471,2	493,8	554,0	523,8	551,8	Passenger cars
eravalduses	361,0	369,0	399,3	377,3	393,8	private
Veoautod	85,7	86,2	92,9	80,3	83,3	Lorries
eravalduses	32,5	30,9	30,8	23,6	24,9	private
Bussid	5,3	5,2	5,4	4,3	4,3	Buses
eravalduses	1,2	1,0	1,0	0,6	0,6	private
Mootorrattad	9,1	10,2	12,6	14,8	17,6	Motorcycles
Haagised	42,7	46,3	52,7	53,3	60,1	Trailers

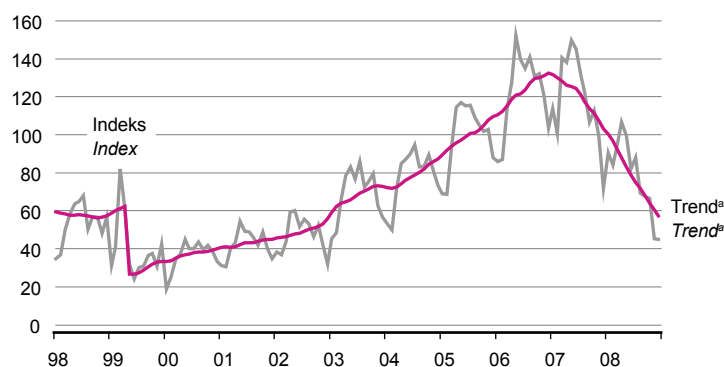
Allikas: Eesti Riiklik Autoregistrikeskus.
 Source: Data of the Estonian Motor Vehicle Registration Centre.

Joonis 4 Mootorsõidukid vanusevahemiku järgi, 1.01.2009
Figure 4 Motor vehicles by age groups, 01.01.2009

Allikas: Eesti Riiklik Autoregistrikeskus.
Source: Estonian Motor Vehicle Registration Centre.

Joonis 5 Esmaselt registreeritud sõiduautod, jaanuar 1998 – detsember 2008
Figure 5 First registrations of passenger cars, January 1998 – December 2008
(2005 = 100)

^a Trend — sesoonsusest ja juhuslikest häiritustest puhastatud aegrida, mis näitab aegrea arengusuunda ja -kiirust.

^a Trend — the long-term general development of time series.

Trendi on mõjutanud 1999. aasta 1. aprillil jõustunud mootorsõidukiaktsiisi seaduse muutmise seadus, mis suurendas aktsiisimäära. Seadus muudeti leebemaks juba kolme kuu pärast (1. juulist 1999) ja sõidukite arvelevõtmine hakkas taas suurenema.

The trend of first registrations of passenger cars is influenced by the Motor Vehicle Excise Duty Act Amendment Act, which entered into force on 1 April 1999 and increased the excise duty. As the regulation was mollified already three months later (1 July 1999), the number of first registrations started to increase again.

Allikas: Eesti Riiklik Autoregistrikeskus.
Source: Estonian Motor Vehicle Registration Centre.

Esmaselt registreeritud mootorsõidukite arv on Eestis alates 2001. aastast pidevalt suurenenud. Enim sõiduautosid registreeriti 2006. aastal (74 212). 2008. aastal jätkus tagasimineku ja esmaselt registreeriti 47 402 sõiduautot, mis on 24 971 sõiduautot vähem kui 2007. aastal. Populaarseim esmaselt registreeritud sõiduauto mark oli Toyota, järgnesid Honda ja Volkswagen ja Mazda.

Veoaautosid registreeriti 2008. aastal 6459, mis on 3725 vähem kui 2007. aastal, mootorrattaid registreeriti 2944 ehk 785 vähem kui aasta varem. Liiklusregistrisse kanti 2008. aasta vältel ka 1853 väikelaeva ja 91 jetti.

Esmaste registreerimiste hulgas on viimastel aastatel kiiresti suurenenud uute mootorsõidukite arv. Uusi sõiduautosid registreeriti 2008. aastal 24 590 — 52% kõigist esmaselt registreeritud sõiduautodest. 2007. aastal oli see arv kõigi aegade suurim ehk 30 916. Ka uusi veoaautosid, traktoreid ja mootorrattaid registreeriti enim 2007. aastal, vastavalt 6329, 1845 ja 1254. Kõigist esmaselt registreeritud veoautodest 66% oli uued.

Tabel 6 **Esmaselt registreeritud sõidukid, 2008**
 Table 6 *First registrations of vehicles, 2008*
 (31. detsembri seisuga, tuhat — as of 31 December, thousands)

	Kokku <i>Total</i>	uued <i>of which new</i>	neist era <i>of which private</i>	
Sõiduautod	47 402	24 590	2 565	<i>Passenger cars</i>
Veoautod	6 459	4 277	50	<i>Lorries</i>
Bussid	363	144	0	<i>Buses</i>
Haagised	7 201	5 768	2 955	<i>Trailers</i>
Mootorrattad	2 944	1 186	660	<i>Motorcycles</i>
Maastikusõidukid	79	52	15	<i>Land rovers</i>
Traktorid	1 766	1 539	239	<i>Tractors</i>
Traktorihaagised	442	389	72	<i>Tractor trailers</i>
Liikurmasinad	591	500	0	<i>Travellers</i>

Allikas: Maanteeamet.
 Source: *Estonian Road Administration.*

Liiklusõnnetused teedel

Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi strateegiline eesmärk on saavutada 2015. aastaks olukord, et liiklusõnnetustes hukkunute arv Eestis ei ületaks aastas 100 inimest. Eesti on üks madalama liiklusohutuse tasemega riike Euroopas. Eriti terav probleem on joores ja juhtide rohkus ja otsasõidud jalakäijatele.

Kui mitmel viimasel aastal oli Eesti Euroopa Liidu riikide hulgas oma liiklusohutus-taseme poolest koos Läti ja Leeduga viimaste hulgas, siis praegu võib Eestit võrrelda selliste riikidega nagu Itaalia, Hispaania ja Belgia, samas jäävad meie näitajad endiselt Euroopa Liidu riikide keskmistest näitajatest kehvemaks.

Olukord liikluses ei ole paranenud mitte ainult Eestis, vaid ka kõigis teistes riikides meie lähinaabruses. Näiteks Soomes langes liikluses hukkunute arv möödunud aastaga kolmest ja poolest sajast 310-ni, hukkunute arv vähenes ka Lätis ja Leedus. Märkimisväärselt ei ole vähenenud alkoholijoores mootorsõidukijuhtide osatähtsus õnnetustesse sattunute hulgas.

2008. aasta oli hea aasta. Veerandi võrra vähem inimesi sai liikluses vigastada, hukkunute arv vähenes koguni kolmandiku. Vähem kannatada said ka lapsed. 2008. aastal registreeriti Maanteeameti liiklusohutusosakonna andmetel 1868 kannatanuga liiklusõnnetust — 582 vähem kui 2007. aastal. Liiklusõnnetustes hukkus aasta algusest alates 132 ja sai viga 2398 inimest.

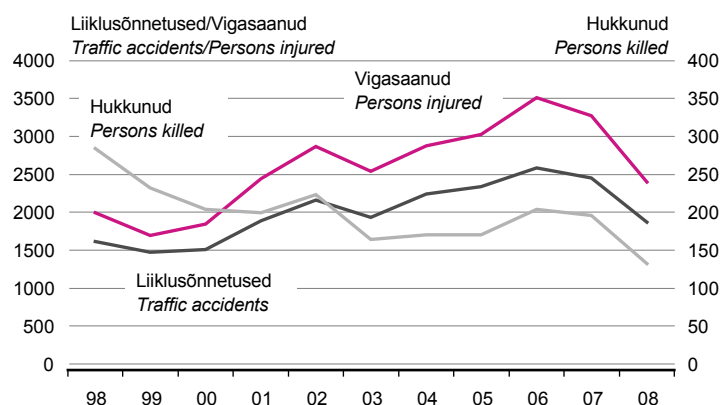
Kannatanutega liiklusõnnetuste arv teedel vähenes aastaga 582 võrra

Tabel 7 **Kannatanutega liiklusõnnetused teedel, 2004–2008**
 Table 7 *Road traffic accidents with casualties, 2004–2008*

Aasta <i>Year</i>	Liiklusõnnetused <i>Traffic accidents</i>	Hukkunud <i>Persons killed</i>	Vigasaanud <i>Persons injured</i>
2004	2 244	170	2 875
2005	2 341	170	3 027
2006	2 585	204	3 508
2007	2 450	196	3 271
2008	1 868	132	2 398

Allikas: Maanteeamet.
 Source: *Estonian Road Administration.*

Joonis 6 **Kannatanutega liiklusõnnetused teedel, 1998–2008^a**
 Figure 6 **Road traffic accidents with casualties, 1998–2008^a**

^a Andmeid võidakse korrigeerida 2009. aasta jooksul.

^a Data can be adjusted during 2009.

Allikas: Maanteeamet.

Source: Estonian Road Administration.

Merendus

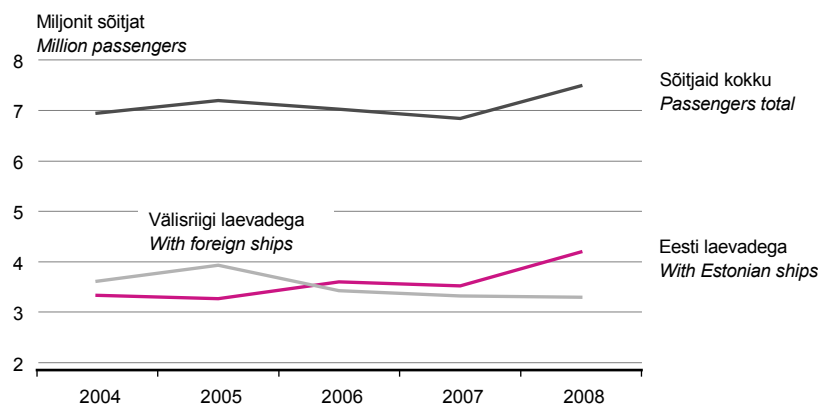
Eesti sadamatesse saabus 2008. aasta jooksul 12 237 ja sadamatest väljus 12 192 laeva. Seega saabus välismaalt Eesti sadamatesse koguni 2206 laeva vähem ja sadamatest lahkus 2183 laeva vähem kui 2007. aastal. 57% sadamatesse saabunud laevadest olid reisilaevad, 16% puistlastilaevad, 13% üldotstarbelised laevad ja 6% vedellastilaevad. Lastiga laevu saabus Eesti sadamatesse 1292 vähem ja sadamatest lahkus 1634 laeva vähem kui 2007. aastal.

**Sadamaid külastas
rahvusvahelistel
vedudel üle 7,4 miljoni
merereisija**

Eesti sadamaid külastab aasta-aastalt üha enam laevadega sõitjaid. 2008. aastal külastas rahvusvahelistel vedudel Eesti sadamaid 7,4 miljonit merereisijat, s.o 9% rohkem kui 2007. aastal ja rohkem kui kunagi varem. 2008. aastal saabus laevaga välismaalt Eestisse 3,9 miljonit sõitjat ja aasta jooksul lahkus meritsi 3,6 miljonit sõitjat. Eestile avaldas mõju Schengeni viisaruumiga liitumine ja turistide arvu suurenemine. Kasvu soodustas liini-laevade uuenemine ja Läänemere piirkonna populaarsuse kasv ristlusreisijate hulgas.

Eesti laevu kasutas üle poole sõitjatest. Võrreldes 2007. aastaga kasutas Eesti laevu 19% enam sõitjaid ja välisriigi lipu all sõitvaid laevu 1% vähem sõitjaid. Põhiosa sõitjatest reisis Soome (3,1 miljonit sõitjat) ning sealt saabus enamik sõitjatest nagu eelmistel aastatelgi. Rootsi reisis 402 000 ja sealt saabus 477 000 sõitjat, mis on ligi kümnendik enam kui 2007. aastal. Eestit külastanud ristluslaevadel oli üle 377 500 sõitja.

Joonis 7 **Rahvusvaheline reisiliiklus sadamate kaudu, 2004–2008**
 Figure 7 **International passenger transport through ports, 2004–2008**

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

Kaubamahud Eesti sadamates vähenesid ka 2008. aastal

2008. aastal sõitis Eesti sadamates laevadele ja laevadelt maha ligi kaks miljonit transpordivahendit, neist 73% olid sõidua autod, 23% veoautod ja haagised ning 2% bussid. Eesti piirides kasutas laevu ligi 782 600 transpordivahendit — 2% enam kui 2007. aastal. 71% neist olid sõidua autod, mida veeti laevadega 9% vähem kui 2007. aastal.

Euroopa Liidu sadamates lastiti ja lossiti 2007. aastal 3,9 miljardit tonni kaupa — 7,8 tonni kaupa ühe elaniku kohta. Enamiku veetud kaupadest hõlmas vedellast (sh naftasaadused). Euroopa Liidu riikide hulgas paistab Eesti silma sadamates käideldud kauba (tonnides) hulgaga ühe elaniku kohta. 2007. aastal ulatus see 33,5 tonnini.

Eesti sadamates lastiti ja lossiti 2008. aastal 36,2 miljonit tonni kaupa — ligi viiendik vähem kui 2007. aastal ja üle neljandiku vähem kui 2006. aastal, mil kaupade lastimise ja lossimise maht Eesti sadamates oli kõrgeimal tasemel, ulatudes ligi 50 miljoni tonnini. Viimasel paaril aastal on rahvusvahelised transiitveod vähenenud ja samuti on mõju avaldanud maailma-kaubanduse mahu langus.

Sadamate kaudu enim veetud kaubagrupp on endiselt naftatooted (21,7 miljonit tonni ehk 60% kaupadest). Võrreldes 2007. aastaga oli neid veoseid 12% vähem. Eesti sadamates laevadele lastitud transiitveoste maht vähenes 2008. aastal 30% ja ulatus 21,3 miljoni tonnini. Sadamates laevadelt lossitud transiitveoste maht aga suurenes 2008. aastal 29% ja ulatus 3,2 miljoni tonnini. Laevadega eksporditi 2008. aastal Eestist 6,9 miljonit tonni kaupa, olulise osa sellest hõlmas töötlemata puit ja treilerikaup, vastavalt 26% ja 21%. Eestisse imporditi 2008. aastal laevadega 4,7 miljonit tonni kaupa, 41% sellest olid kaubad treileritel ja 18% looduslikud kivimid.

Tabel 8 Kaubavedu sadamate kaudu, 2004–2008
Table 8 Transport of goods through ports, 2004–2008
 (tuhat tonni — thousand tons)

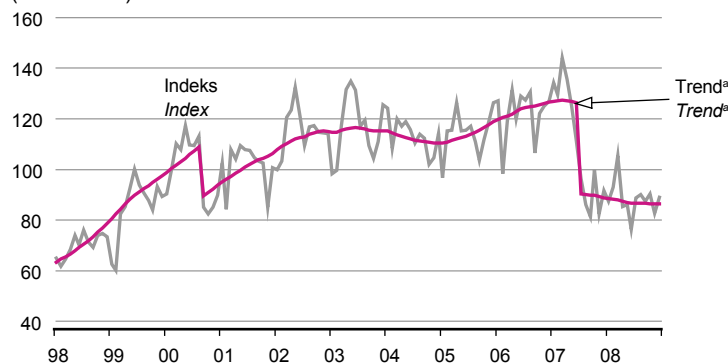
Aasta	Kokku, tuhat tonni	Välismaale veetava kauba lastimine (v.a transiit)	Välismaalt veetud kauba lossimine (v.a transiit)	Transiitkauba lastimine	Transiitkauba lossimine
	<i>Total, thousand tonnes</i>	<i>Outgoing goods (excl. transit)</i>	<i>Incoming goods (excl. transit)</i>	<i>Loaded transit goods</i>	<i>Unloaded transit goods</i>
2004	46 246	7 571	3 885	34 315	309
2005	47 115	6 794	3 644	35 856	811
2006	49 742	6 568	4 390	37 032	1 734
2007	44 715	6 671	5 213	30 292	2 524
2008	36 217	6 888	4 670	21 312	3 247

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Eesti sadamates tühjendatud ja laaditud vagunite ja tsisternide arv vähenes võrreldes eelmise aastaga. 2008. aastal lastiti 76 500 vagunist ja tsisternist laevadele 4,4 miljonit tonni kaupa ning laevadelt lossiti ligi 684 000 tonni kaupa ligi 16 100 vagunisse ja tsisterni.

Sadamate kaudu veetud merekonteinerite arv (20 jala arvestuses) ulatus üle 182 000. Aastal 2008 võeti Eesti sadamates vastu üle 95 700 konteineri ja sadamatest veeti neid välja üle 86 300.

Joonis 8 **Laevade lastimine ja lossimine, jaanuar 1998 – detsember 2008**
 Figure 8 **Loading and unloading of goods, January 1998 – December 2008**
 (2000 = 100)

^a Trend — sesoonsusest ja juhuslikest häiritustest puhastatud aegrida, mis näitab aegrea arengusuunda ja -kiirust.

^a Trend — the long-term general development of time series.

Trendi on mõjutanud sadamate tööd häirinud keskkonnaohtlik olukord 2000. aasta septembris ja transiitkauba lastimise mahu vähenemine alates 2007. aasta maist.

The trend has been influenced by environmentally unsafe situation which disturbed the work in ports in September 2000 and by decrease of loading of transit goods from May 2007.

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

**Merendusettevõtete
sõitjavedu suurenes,
kaubavedu aga
vähenes**

Eesti meretranspordiettevõtte tegid laevadega üle 19 400 regulaarreiisi ehk 9% vähem kui 2007. aastal. Viiendik regulaarreisidest (4036 reisi) tehti Tallinna–Helsingi–Tallinna liinil. Riigisiseseid regulaarreise tehti enim Virtsu–Kuivastu–Virtsu (7756) ja Rohuküla–Heltermaa–Rohuküla liinil (2655). Laevadega veeti 2008. aastal ligi 1,6 miljonit sõidukit, neist pooled riigisisestel vedudel.

Laevadega veetud sõitjate arv on aasta-aastalt suurenenud. Vaatamata regulaarreiside arvu vähenemisele suurenes ka 2008. aastal laevadega sõitjate arv. 2008. aastal vedasid Eesti meretranspordiettevõtte 6,9 miljonit sõitjat — 9% enam kui 2007. aastal. 4,8 miljonit sõitjat ehk 70% sõitjatest veeti rahvusvahelistel vedudel. Neil vedudel veeti 15% rohkem sõitjaid kui eelmisel aastal, riigisisestel vedudel vähenes sõitjate arv aastaga veidi ja ulatus kahe miljonini. Sõitjakäive suurenes meretranspordiettevõtetel aastaga 17%. Kasvu mõjutasid rahvusvahelised veod.

Võrreldes maantee- ja raudteetranspordiettevõtetega on Eesti merendusettevõtete kaubavedude maht väga väike. Kaupa vedasid Eesti meretranspordiettevõtte 2008. aastal ligi 1,1 miljonit tonni ehk 12% vähem kui 2007. aastal. Veosekäive vähenes neil ettevõtetel aastaga kümnendiku.

Tabel 9 **Meretranspordiettevõtete sõitjate- ja kaubavedu, 2004–2008**
 Table 9 **Passengers and goods carried by sea transport enterprises, 2004–2008**

Aasta	Sõitjavedu		Kaubavedu	
	sõitjad, mln	sõitjakäive, mln sõitja-km	veosed, mln tonni	veosekäive, mln tonn-km
Year	Passengers carried		Goods carried	
	passengers, millions	passenger traffic, million passenger-km	freight, million tonnes	freight turnover, million tonne-km
2004	5,4	556	1,4	1 927
2005	5,5	541	0,8	1 218
2006	5,9	637	1,0	1 301
2007	6,3	722	1,2	1 255
2008	6,9	843	1,1	1 128

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

Eesti laevaregistris oli 2008. aasta lõpus 119 merelaeva (kogumahutavusega 100 või üle selle) ning 29 siseveelaeva. Laevapereta prahitud laevade registris oli 13 laeva (kogumahutavusega 100 või üle selle).

Veeteede Ametis registreeriti 2008. aastal Eesti laevadega neli õnnetust. Eesti territoriaalmerel ja sisevetes juhtus kuus laevaõnnetust, neist kaks välisriigi laevadega. Eesti lipu all sõitvate laevadega väljaspool Eesti territoriaalmerd õnnetusi ei juhtunud.

Siseveetransport

Siseveetransport on võrdlemisi piiratud võimalustega transpordiliik. See on küllaltki aeglane ja on kasutatav peamiselt raskete ja suuremahuliste kaupade veoks. Eestis on laevatatavad vaid Emajõgi, Narva jõgi (osaliselt), Pärnu jõe alamjooks kuni Sindini ning Peipsi järv ja Võrtsjärv. Seega on siseveetranspordi kasutamine Eestis minimaalne. 2008. aastal kasutas siseveetransporti 3500 sõitjat, sõitjakäive oli 36 000 sõitjakilomeetrit. Regulaarreisidel veeti 2500 sõitjat. Alates 2001. aastast Eesti siseveeteedel kaupa ei veeta.

Siseveeteede üldpikkus oli 2008. aastal 520 kilomeetrit, millest navigatsioonimärgistusega laevatatavaid veeteid 320 kilomeetrit.

Lennundus

Kiirenev elutempo ja suurenenud vajadus kaugemate sihtkohtade külastamise järele nõuab kiiremaid liikumisvõimalusi. Lennutransport on viimastel aastatel jõudsalt suurendanud osatähtsust sõitjate veos. 2007. aastal külastas Euroopa Liidu 27 liikmesriigi lennujaamu 793 miljonit lennureisijat — 7% enam kui 2006. aastal. 44% nende lennujaamade külastajatest kasutas Euroopa Liidu siseseid lende, 34% Euroopa Liidu väliseid lende ja 22% sõitis riigisisestel lendudel.

Tabel 10 **Sõitjatevedu Eesti lennujaamade kaudu, 2004–2008**
Table 10 *Passenger traffic through Estonian airports, 2004–2008*

	Sõitjad <i>Passengers</i>			Lennu operatsioonid <i>Aircraft movements</i>	Lennuliinid <i>Airways</i>	Regulaarlende nädalas <i>Regular flights per week</i>
	kokku <i>total</i>	rahvusvahelistel lendudel <i>international flights</i>	riigisisestel lendudel <i>national flights</i>			
2004	1 091 706	1 047 936	43 770	44 222	27	318
2005	1 475 841	1 425 931	49 910	51 292	29	339
2006	1 577 648	1 529 289	48 359	45 357	27	319
2007	1 755 877	1 709 832	46 045	50 070	30	328
2008	1 866 460	1 818 426	48 034	57 425	32	422

Allikas: Statistikaamet.
Source: *Statistics Estonia*.

**Eesti lennujaamade
teenuseid kasutas
rohkem reisijaid kui
kunagi varem**

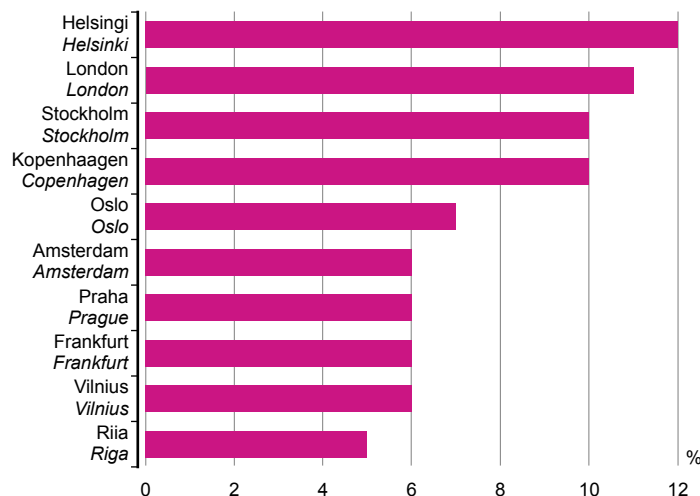
2008. aastal kasutas Eesti lennujaamade teenuseid ligi 1,9 miljonit lennureisijat — 6% rohkem kui 2007. aastal ja rohkem kui kunagi varem. Rahvusvahelistel lendudel teenindati 1,8 miljonit sõitjat, mis on üle 100 000 sõitja rohkem kui aasta varem. Keskmiselt toimus 422 regulaarlendu nädalas, neist 364 rahvusvahelistel lendudel. Riigisisestel lendudel külastas lennujaamu üle 48 000 reisija. Lennujaamades laaditi 42 100 tonni veoseid, mis on tunduvalt rohkem kui varasematel aastatel. Vaid 3% lennujaamades laaditud veostest oli post.

2008. aastal tehti Eesti kuues lennujaamas üle 57 400 lennuoperatsiooni, võrreldes 2007. aastaga üle 7350 lennuoperatsiooni rohkem, neist rahvusvahelistel lendudel ligi 6850.

Tallinna lennujaama külastas aasta jooksul üle 1,8 miljoni lennureisija, mis on 5% enam kui aasta varem. 83% reisijatest lendas regulaarlendudel. Siselendudel oli ligi 21 500 sõitjat ehk 5% enam kui aasta tagasi. Enim oli lennureisijaid 2005. aastal, mil riigisiseseid lende kasutas üle 23 200 sõitja. Lennuoperatsioonide arv ulatus üle 41 650, mis on rohkem kui varasematel aastatel. 82% lennuoperatsioonidest toimus ärilistel lendudel.

Joonis 9 **Kümme populaarsemat sihtpunkti Tallinna lennujaamast (osatähtsus regulaarlendude reisijate koguarvus), 2008**

Figure 9 **TOP 10 passenger traffic destinations through Tallinn airport (share of the number of total passengers in regular flights), 2008**

Allikas: Tallinna Lennujaam.
Source: Tallinn Airport.

Lennumarsruutide kogupikkus oli Eesti õhuruumis 2008. aasta lõpus 3468 meremiili ehk 6422 kilomeetrit.

Eestis õhutranspordiettevõtete tegevus on viimastel aastatel kokku tõmbunud. 2008. aastal veeti õhutranspordiga ligi 805 700 sõitjat, mis on 29% vähem kui 2007. aastal. Rahvusvahelistel lendudel veeti ligi 783 400 sõitjat ja riigisisestel lendudel ligi 22 300 sõitjat. Õhutranspordiettevõtete sõitjakäive vähenes aastaga 11%.

Eesti õhutranspordiettevõtted vedasid 2008. aastal 1900 tonni veoseid, sellest 500 tonni andis postivedu.

Tabel 11 **Õhutranspordiettevõtete sõitjate- ja kaubavedu, 2004–2008**
Table 11 **Passengers and cargo carried by civil aircraft enterprises, 2004–2008**

Aasta	Sõitjatevedu		Kaubavedu	
	sõitjate arv, tuhat	sõitjakäive, mln sõitja-km	veosed, tuhat tonni	veosekäive, mln tonn-km
Year	Passengers carried	passenger traffic, million passenger-km	Goods carried	freight turnover, million tonne-km
	number of passengers, thousands	passenger traffic, million passenger-km	freight, thousand tonnes	freight turnover, million tonne-km
2004	969,9	725,5	4,7	3,3
2005	1 516,2	1 105,9	5,8	3,7
2006	1 464,8	1 133,0	5,2	2,8
2007	1 141,6	1 106,5	3,7	2,4
2008	805,6	979,7	1,9	1,6

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Aastavahetuse seisuga oli Eesti tsiviilõhusõidukite registris 161 õhusõidukit — 11 sõidukit enam kui aasta tagasi samal ajal. Lennukeid oli registris 25, mis on üks vähem kui aasta varem. Muu hulgas oli registris kuus Boeing-tüüpi lennukit. Väikelennukeid oli registris 77 ja nende arv suurenes aastaga 11 masina võrra. Koptereid oli registris seitse ja see näitaja aastaga ei muutunud. Muid õhusõidukeid (õhupallid, purilennukid, moto-deltaplaanid) oli detsembri lõpus registris 52 ja aastaga lisandus nende hulka üks masin.

Ohvritega lõppenud lennuõnnetuste arv maailmas ulatus Rahvusvahelise Lennutranspordi Assotsiatsiooni (IATA) andmeil 2008. aastal 23-ni, see on kolm enam kui aasta varem.

Ohvreid (aastaga 502) oli aga varasemaga võrreldes kolmandik vähem. Lennufirmad jäid eelmisel aastal ilma 110 lennukist, mis on kümnendik enam kui aasta tagasi.

2008. aastal Eestis registreeritud õhusõidukitega õnnetusi ei juhtunud. Eestis juhtus üks õnnetus Rootsi registris oleva lennukiga (üks hukkunu), üks õnnetus registreerimata õhusõidukiga (üks vigastatu) ja õnnetus langevarjuriga, kes hukkus.

Kokkuvõte

Möödunud aastal kasvas globaalne finantskriis majanduskriisiks, toimus kütuse hinnaralli ning vähenesid veomahud. Nii on raudtee kaubavedude vähenemine alates 2007. aastast viinud veosekäibe kümne aasta tagusele tasemele. Transiitkauba vedu (tonnides) vähenes aastaga veel 29%. Eesti maanteetranspordiettevõtete veosekäive oli 8,3 miljardit tonnkilomeetrit ehk viiendik väiksem kui 2007. aastal. Maanteetranspordiettevõtted vedasid 2008. aastal 35,8 miljonit tonni kaupa — 7% vähem kui 2007. aastal. Vedajate tegevusele avaldas aga mõju 2008. aastal tihe konkurents veondusturul. Veoste vähenemist mõjutas nii ehitusturu kokkukuivamine kui ka tööstusettevõtete tellimuste vähenemine ja kaubandus.

Sõitjate vedu raudteel ei ole Eestis nii populaarne kui teistes Euroopa riikides. Peale selle raskendas sõitjateveo olukorda 2008. aastal raudteede remont. Sõitjaid veeti Eesti-sisestel vedudel 3% vähem. Bussiga veeti 2008. aastal liini- ja juhuveol kokku ligikaudu 122 miljonit sõitjat — 12% vähem kui 2007. aastal. Linnades sõitis ühissõidukiga (bussiga, trammi ja trolliga) vähem sõitjaid kui 2007. aastal. Vähenes ka maakonna-, vallasisesed ja maakondade vahelisi kaugbussiliine kasutanud sõitjate arv. Oma mõju avaldas ühistranspordipiletite kallinemine 2008. aasta alguses, samuti maakonnaliinide ning kaugliinide arvu vähenemine.

Eesti sadamaid on viimasel paaril aastal mõjutanud rahvusvahelistele transiitvedudele osaks saanud tagasilöögid ja mõju on avaldanud samuti maailmakaubanduse mahu üldine langus. Sadamates lastiti ja lossiti 2008. aastal 36,2 miljonit tonni kaupa — ligi viiendik vähem kui 2007. aastal ja üle neljandiku vähem kui 2006. aastal, mil kaupade lastimise ja lossimise maht Eesti sadamates oli kõrgeimal tasemel, ulatudes ligi 50 miljoni tonnini.

Eesti sadamaid külastab aasta-aastalt üha enam laevadega sõitjaid. 2008. aastal külastas rahvusvahelistel vedudel Eesti sadamaid 7,4 miljonit merereisijat, rohkem kui kunagi varem. Eesti meretranspordiettevõtete laevadega veetud sõitjate arv on aasta-aastalt suurenenud. Vaatamata regulaarreiside arvu vähenemisele suurenes ka 2008. aastal laevadega sõitjate arv.

2008. aastal kasutas Eesti lennujaamade teenuseid ligi 1,9 miljonit lennureisijat — 6% enam kui 2007. aastal ja rohkem kui kunagi varem. Tallinna lennujaama külastas aasta jooksul üle 1,8 miljoni lennureisija, mis on 5% enam kui aasta varem.

Võrreldes 2007. aastaga suurenes 2008. aastal mootorsõidukite arv liiklusregistris 5%. Esmaselt registreeritud mootorsõidukite arv on alates 2007. aastast vähenenud. Esmaste registreerimiste hulgas on viimastel aastatel aga kiiresti kasvanud uute mootorsõidukite arv. Uusi sõiduautosid registreeriti 2008. aastal 24 590 — 52% kõigist esmaselt registreeritud sõiduautodest.

Maanteeameti liiklusohutusosakonna andmetel toimus 1868 kannatanuga liiklusõnnetust — 582 õnnetust vähem kui 2007. aastal. Veerandi võrra vähem inimesi sai liikluses vigastada, hukkunute arv vähenes koguni kolmandiku.

2008. aastal registreeriti raudteel 42 õnnetusjuhtumit, milles hukkus üheksa ja sai raskelt vigi viis inimest. Veeteede Ametis registreeriti 2008. aastal neli õnnetust Eesti laevadega. 2008. aastal Eestis registreeritud õhusõidukitega õnnetusi ei juhtunud.

Kirjandus Bibliography

Eurostati andmebaas. (2009). [www] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (20.04.2009).

Air passenger transport up by 7% in 2007 Eurostat Newsrelease. (2008). 6/2009, 13 January 2009.

Statistics in Focus 1/2009. (2009). Air passenger transport in Europe in 2007. Eurostat.

Statistics in Focus 6/2009. (2009). Maritime transport of goods and passengers 1997–2007. Eurostat.

Statistics in Focus 8/2009. (2009). Trends in road freight transport 1999–2007 — freight grew by 4% in 2007. Eurostat.

Statistics in Focus 11/2009. (2009). Inland freight and passenger transport in the EU-27 up to 2007. Eurostat.

Panorama of Transport. (2007). [www] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DA-07-001/EN/KS-DA-07-001-EN.PDF (10.04.2009).

More Accidents But Fewer Fatalities in 2008. (2008). [www] <http://www.iata.org/pressroom/pr/2009-02-19-01.htm> (19.02.2009).

ARK infoleht12–08[1].xls. [www] <http://www.ark.ee/atp/?id=33696> (20.04.2009).

Tallinn tõstab bussipileti hinda. (2007). [www] <http://www.epl.ee/artikkel/411559> (17.04.2009)

Põhimaanteedest. (2009). [www] <http://www.mnt.ee/atp/?id=212> (02.04.2009)

Statistikaameti andmebaas. (2009). [www] <http://www.stat.ee/> (20.04.2009).

Transpordi arengukava 2006–2013 [www] <https://www.riigiteataja.ee/ert/get-attachment.jsp?id=12784610> (15.04.2009).

Tallinna Lennujaam. Statistika ja uuringud. (2009). <http://www.tallinn-airport.ee/associates/uldinfo/statistikajauuringud/?articleID=235> (06.04.2009)

Maanteeamet. (2009). [www] <http://www.mnt.ee/atp/?id=5636> (06.04.2009)

Liiklussagedus. (2009). [www] <http://www.mnt.ee/atp/?id=269> (03.03.2009)

Turistid kergitasid Tallinna Sadama kasumit. (2009). <http://www.infoturism.ee/est/uudis.php?id=6865> (06.03.2009)

Logistika-aasta 2008: kriis ning valitsuse saamatus. (2009). <http://www.logistikauudised.net/Default.aspx?ArticleID=77e92ff5-b80e-4307-928b-2122eb12d281> (06.01.2009)

ESTONIA'S TRANSPORT IN 2008

Piret Pukk

Transport activity affects practically all the remaining branches of economy and service sector and is strongly influenced itself by these sectors. Estonian transport sector is influenced not only by domestic factor but also outside. The Estonian transport sector is characterised by free market entry to line and occasional transport, to infrastructure services and carrier activity. Lot of enterprises involved in international transport market face the increasing competition in the market.

Introduction

Need for transport services is decreasing

The chapter provides transport statistics for 2008 by mode of transport and changes compared to the previous year. The data have been presented also about transport infrastructure, means of transport and traffic accidents.

The most popular type of transport in Estonia and also in other European countries is the passenger car. In most European countries, mainly buses are used by the passengers using public transport, followed by rail transport. In 2008, the number of passengers carried by Estonian transport enterprises was 193.4 million — about a tenth less than a year ago. 93% of passengers used road transport (incl. city transport buses, trams and trolley buses), 4% sea transport, 3% rail and less than 1% air transport. The number of passengers using public transport was the biggest in 2002. Compared to 2002, the number of passengers has decreased by about a fourth. At the same time the number of passenger cars has increased by over 150,000. Passenger transport was mostly influenced by city transport users, who accounted for 80% of passengers in national transport.

The ordering of goods transport services decreased steeply in 2008. During the last years the freight turnover of Estonian transport enterprises increased, amounting to over 20 billion tonne-kilometres, but in 2008 it was only 15.3 billion tonne-kilometres. The volume of goods transport decreased by fourth during the year. The freight turnover of road transport enterprises was 8.3 and of rail transport enterprises it was 5.9 billion tonne-kilometres. Compared to 2007, it decreased by 2.3 and 2.5 billion tonne-kilometres, respectively. Freight turnover of sea transport enterprises was 1.1 billion tonne-kilometres.

The freight turnover of national transport was 3.1 billion tonne-kilometres, in international transport it was 12.2 billion tonne-kilometres. International transport accounted for 80% of the total freight turnover, as also in previous years. The freight turnover was mostly influenced by international road and rail transport, where during the year the freight turnover decreased by 28% and 32%, respectively.

Rail transport

The goods transport by rail decreased by about a third during the year

Rail transport is relatively cheap and it allows transporting large capacity of goods within long distances, but not from door to door. Compared to other countries, the rail transport in Estonia is used seldom. Also the rail network density (22 km per 1,000 km²) in Estonia is one of the smallest in Europe and different track gauge makes the rail transport more difficult. Starting from 2007 the decrease of goods transport by rail fell and the freight turnover is now on the same level as ten years ago. The freight turnover of Estonian rail transport enterprises was 5.9 billion tonne-kilometres in 2008 — 30% less than in 2007. The decrease was by 32% in international transport and 12% in national transport compared to

2007. In 2008, the freight turnover of public railway was 5.5 billion tonne-kilometres — 31% smaller than in the previous year. Dangerous goods accounted for 4.6 billion tonne-kilometres of carried freight in 2008, a fifth less than in 2007.

In 2008, the volume of goods carried by railway amounted to 52.8 million tonnes, of which 26.2 million tonnes by public railway. It is 29% less than in the previous year. In national transport mostly the goods like oil shale, petroleum products, cement, lime, manufactured building materials were carried. In international transport 22.4 million tonnes of goods were carried. It is 31% less than a year ago. There were 1.7 million tonnes of incoming goods, of which 47% were petroleum products. There were 1.3 million tonnes of outgoing goods, of which 65% were cement, lime, manufactured building materials. The amount of transported transit goods was 19.4 million tonnes, of which 89% were petroleum products. The volume of transit goods (in tonnes) decreased by 29% during the year.

In 2008, around 5.3 million passengers were carried by rail — 3% less than in 2007, but as much as in 2006. Compared to 2007, the passenger traffic volume remained on the same level. There were 5.1 million passengers on domestic trips. Regardless of the decrease in the number of passengers in Southern Estonia (due to the capital repair of railways in the region), the level of passengers was kept with first class services, which became more and more popular. The train is gaining popularity first of all due to long-distance journeys. Estonia has two international passenger railway lines, in Moscow and St. Petersburg direction, where 161,400 passengers were transported, 7% more than a year ago.

According to the data of the Technical Inspectorate, at the end of 2008 the length of rail network in Estonia was 1,196.1 kilometres, 918.7 kilometres of which were public railways. The length of electrified railways was 130.7 kilometres. There are 86 railway stations in Estonia, 73 open to passenger transport. Public railways have 246 railway crossings, 143 of which are regulated and 103 non-regulated. There were 309 diesel locomotives, 25 rolling stock units of electrical trains, 34 rolling stock units of diesel trains, 191 passenger wagons and 19,643 freight wagons registered in the Railway Traffic Register at the end of 2008.

In 2008, the number of railway traffic accidents in Estonia amounted to 42, in which 9 persons were killed and 5 injured. In railway crossings there were 12 collisions with a train and a car and 13 collisions with pedestrians.

Road transport

Public road transport was influenced by the increase in ticket prices in 2008 and by the decrease in the number of bus lines

The data on passenger road transport are submitted by enterprises whose main activity is providing passenger transport services by road. In 2008 about 122 million passengers were carried by bus — 12% less than in 2007. Compared to 2007, 14% less passengers used city transport (buses). The tram and trolley bus transport was used by 57.9 million passengers, which is 4% less than in 2007. Public road transport was influenced by the increase in ticket prices in 2008 and by the decrease in the number of county lines and national long-distance lines.

In 2008, bus lines within one county and rural municipality and long-distance lines between counties transported 27 million passengers, 7% less than in 2007. Intra-county lines and domestic long-distance lines were used by 20.9 and 5.1 million passengers, respectively. 5% less passengers were transported on intra-county lines and 16% less passengers on domestic long-distance lines. Rural municipality lines were used by 1 million passengers, 18% more than in 2007. In 2008, the passenger traffic volume of buses was 2.4 billion passenger-kilometres, 8% less than in 2007.

The number of passengers in international bus traffic was 964,400 and it increased by 5% during the year. The passenger traffic volume of buses in international traffic decreased by 6% compared to 2007. It shows the decrease in the number of longer bus trips.

Call for national transport of goods by road diminished

Until 2007 the transport of goods by Estonian road transport enterprises was continuously increasing. The advantage of road transport is flexibility and opportunity to transport goods with different quantity and varied type. Starting from 2008 Estonian road transport enterprises are allowed to perform cabotage transport in more countries. The increase in the prices of automotive fuel and intense competition in transport market had a negative impact on transport activity in 2008. The decrease of freight was influenced strongly also by general economic situation, the downfall of construction market and decrease of orders from production and trade sector.

In 2008, 35.8 million tonnes of goods were carried by the Estonian road transport enterprises — 7% less than in 2007. 21% of goods were carried in international traffic, which is 8% more than in 2007. The amount of goods carried in domestic traffic decreased by 11% during the year and was 28.2 million tonnes. Crude and manufactured minerals, other grouped goods, wood and building materials, foodstuffs and animal fodder accounted for most of the transported goods.

The freight turnover of Estonian road transport enterprises was 8.3 billion tonne-kilometres, a fifth less compared to 2007. The freight turnover in international transport decreased by over a fourth and in domestic transport by 6% during the year.

Road network

Main roads are the most important roads in the country, they are like arteries of transport system. The issue from the function of main roads, the priority of main roads is the capacity of traffic and guaranteeing of fast connection between regions. The length of main roads is 1,602 kilometres, accounting for 10% of national road network. The main roads are essentially more charged compared to the remaining road network. The total daily traffic on main roads accounts for about 50%. Of the total road traffic, 1,083,595 inhabitants or 80% of the population live at a distance of 1 km from main or basic roads.

Road infrastructure of the European Union makes up more than 4.8 million kilometres. 57,000 kilometres or 1.2% are first class roads.

Compared to other countries of the European Union, the density of roads in Estonia is quite high. At the end of 2007, the total length of public roads in Estonia was 16,465 kilometres, 9,680 kilometres of which were paved. There were 15,578 kilometres of municipal roads, 12,326 kilometres of private roads, 6,998 kilometres of forestry roads and 1,420 kilometres of roads not classified in the register. The total length of the Estonian urban streets was 3,058 kilometres, 88% of which were surfaced and 80% lighted.

The traffic count was carried out in Estonian national, main, basic and secondary roads in 2008. The data of traffic density are very important characterising the road infrastructure. Compared to 2007, the traffic density in main roads has decreased 4%. It was influenced by general economic situation and of prices of automotive fuel. There is a clear relation between rising prices of automotive fuel and diminishing traffic density. Compared to 2007, the traffic density in secondary roads decreased 0.2%.

Vehicles

The most popular vehicle in Estonia and also in other European countries is the passenger car. According to 2005 data, 219.8 million passenger cars were registered in vehicle registers of the EU. It is 476 passenger cars per 1,000 inhabitants. The share of passenger cars per 1,000 inhabitants was the biggest in Luxembourg (669), in Italy (590) and in Germany (559). In Estonia the respective indicator was 367 in 2005. About 494,000 passenger cars were registered in Estonia.

According to the Estonian Motor Vehicle Registration Centre, the number of motor vehicles at the end of 2008 was 657,094 — 551,830 passenger cars, 83,350 lorries, 4,292 buses and 17,622 motorcycles. In 2008 the number of motor vehicles increased by 5% compared to 2007. At the end of 2007, the number of tractors and motor driven machines in the register was 29,108, 40% of which were private. In 2008, the number of recreational craft and personal watercraft were 20,738 and 389, respectively.

The number of first registration of motor vehicles has increased continuously since 2001. Most passenger cars were registered in 2006 (74,212). The recession started in 2007 and continued in 2008. In 2008 the number of first registrations of passenger cars in Estonia was 47,402. It is 24,971 passenger cars less than in 2007. The most popular first registered passenger car was Toyota, followed by Honda, Volkswagen and Mazda.

In 2008, the number of first registrations of lorries was 6,459, 3,725 less than in 2007. The number of first registrations of motorcycles was 2,944, 785 less than in 2007. Also 1,853 recreational craft and 91 personal watercraft were registered in the Traffic Register during 2008.

Among first registrations the share of new motor vehicles has increased rapidly during last years. In 2008 the number of first registrations of new passenger cars was 24,590 — 52% of all first registrations of passenger cars. The number of first registrations of new passenger cars was the biggest in 2007 — 30,916. Also the number of first registrations of lorries, tractors and motorcycles was the biggest in 2007, 6,329, 1,845 and 1,254, respectively. 66% of first registered lorries were new.

Road traffic accidents

The number of registered casualties in the road traffic accidents decreased by 582 during the year

The strategic objective of the Estonian national road safety programme is to achieve the situation that the number of persons killed in road traffic accidents would not exceed 100 persons by 2015. Estonia is one of the countries with a low level of road safety in Europe. The abundance of drunken drivers and collisions with pedestrians are especially acute problems.

During the several recent years Estonia, Latvia and Lithuania were among the last countries in Europe with regard to road safety. Now Estonia can be compared with such countries as Italy, Spain and Belgium. But the indicators of Estonia still remain under the average of the European Union.

The situation in traffic has improved in Estonia and also in our neighbouring countries. For example, in Finland the number of persons killed in road traffic accidents decreased from 350 to 310 persons, the number of persons killed decreased also in Latvia and Lithuania. The share of drunken drivers in traffic accidents has not decreased remarkably.

2008 was a good year in traffic. The number of persons injured in traffic accidents decreased by a quarter, the number of persons killed decreased even by a third. The number of accidents with children also decreased. According to the Traffic Safety Department of the Estonian Road Administration, the number of registered casualties in the road traffic accidents was 1,868 during 2008 — 582 accidents less than in 2007. 132 persons were killed and 2,398 were injured in traffic accidents.

Maritime transport

In 2008, 12,237 vessels arrived at Estonian ports and 12,192 vessels left the Estonian ports. Compared to 2007, 2,206 fewer ships arrived at Estonian ports and 2,183 fewer ships left Estonian ports. 57% of the vessels served in the Estonian ports were passenger ships, 16%

bulk carriers, 13% non-specialized ships and 6% tankers. 1,292 less ships came from abroad with cargo and 1,634 less ships were going to foreign countries with cargo compared to 2007.

More than 7.4 million passengers visited Estonian ports in international traffic

Year by year more passengers visit Estonia by sea. In 2008, 7.4 million passengers visited Estonian ports in international traffic. It is 9% more than in 2007 and more than ever. 3.9 million passengers arrived at Estonian ports and 3.6 million passengers left Estonian ports by ship. The accession of Estonia to the Schengen visa area and the increase in the number of tourists affected the growth of passengers through ports. New lines and gain of popularity supported the growth in the number of sea passengers.

More than a half of the passengers used Estonian ships. Compared to 2007, 19% more passengers used Estonian ships and 1% less passengers used foreign ships. In 2008, the majority of passengers went to Finland (3.1 million passengers) and arrived from Finland. 402,000 passengers went to Sweden and 477,000 came from Sweden. It is a tenth more than a year ago. More than 377,500 passengers from foreign countries on cruise ships visited Estonia.

In 2008, around 2 million means of transport were loaded or unloaded in the Estonian ports. 73% of them were passenger cars, 23% lorries and trailers and 2% buses. About 782,600 means of transport used domestic ship lines — 2% more than in 2007. 71% of them were passenger cars.

Transport of goods through ports decreased also in 2008

In the EU ports 3.9 billion tonnes of goods were loaded and unloaded in 200 — 7.8 tonnes of goods per capita. Most of transported goods were liquid cargo (including petroleum products). Among other countries of the European Union Estonia sticks out by the amount of treated goods (in tonnes) per capita, 33.5 tonnes in 2007.

In 2008, 36.2 million tonnes of goods were transported through Estonian ports — about a fifth less than in 2007. It is over a fourth less than in 2006, when the total amount of loaded and unloaded goods in Estonian ports was the biggest, around 50 million tonnes. During last few years the international transit transport faced recession which was influenced also by a decrease in foreign trade.

21.7 million tonnes of goods were oil products — 60% of the total amount of goods. Compared to 2007, 12% less oil products were transported through ports. The loading of transit goods decreased by 30% in 2008 and was 21.3 million tonnes. The unloading of transit goods increased by 29% in 2008 and was 3.2 million tonnes. In 2008, 6.9 million tonnes of goods were exported from Estonia by ships, 26% was raw wood and 21% were goods in trailers. 4.7 million tonnes of goods were imported to Estonia by ships. 41% of imported goods were goods on trailers and 18% were natural stones.

The number of vans and tanks loaded and unloaded decreased compared to 2007. 76,500 vans and tank wagons with 4.4 million tonnes of goods were loaded to ships and 16,100 vans and tank wagons with 684,000 tonnes of goods were unloaded from ships.

The number of containers (in 20-feet) loaded and unloaded was 182,000. 95,700 containers were coming to Estonian ports and 86,300 left ports in 2008.

The number of passengers carried by sea transport enterprises increased, but carriage of goods decreased

Regular sea trips of Estonian maritime enterprises numbered 19,400 — 9% less than in 2007. One fifth of regular sea trips (4,036 trips) were on the Tallinn–Helsinki–Tallinn line. From domestic lines the most popular was the Virtsu–Kuivastu–Virtsu line with 7,756 sea trips, followed by the Rohuküla–Heltermaa–Rohuküla line with 2,655 sea trips. In 2008, around 1.6 million vehicles were carried by ships, a half of which in domestic trips.

The number of passengers using sea transport has increased year by year. In spite of the decrease in the number of regular trips, the number of vessel passengers increased in 2008. In 2008, the Estonian sea transport enterprises carried 6.9 million passengers — 9% more than in 2007. 70% or 4.8 million passengers were carried on international trips. The number of passengers increased by 15% in international trips. In domestic trips there was a small

decrease and the number of passengers was around 2 millions. The passenger traffic volume of sea transport enterprises increased by 17% compared to 2007. The growth rate of passenger traffic volume was influenced by international trips.

The goods transport of the Estonian sea transport enterprises is not comparable with rail and road transport flows. About 1.1 million tonnes of goods were carried by sea transport enterprises, 12% less than in 2007. The freight turnover of sea transport enterprises decreased by a tenth during the year.

In the Estonian Ship Register, 119 sea craft (gross tonnage more than 100) and 29 inland waterway vessels were registered at the end of 2008. 13 ships were entered into the register of bareboat chartered ships (gross tonnage more than 100).

In 2008, four accidents with the Estonian ships were registered in the Estonian Maritime Administration. Six ship accidents happened in the Estonian territorial waters, two of which with foreign ships. There were no ship accidents with the Estonian ships outside the Estonian territorial waters.

Inland waterways transport

The inland waterways transport is relatively limited in Estonia. Inland waterways transport is rather slow and usable mainly for transport of heavy and large-scale cargo. Rivers Emajõgi, Narva (partly) and the lower reaches of river Pärnu to Sindi town also lakes Peipus and Võrtsjärv are navigable in Estonia. The usage of inland waterways transport is therefore minimal in Estonia. In 2008, 3,500 passengers used the services of inland waterways transport, the passenger traffic volume was 36,000 passenger-kilometres. 2,500 passengers were served in regular trips. Since 2001, there is no inland waterways freight transport performed.

The total length of the Estonian inland waterways was 520 kilometres, 320 kilometres of which were navigable.

Air transport

Speeding up rate of movement and increased need for visiting of faraway destinations require faster travel possibilities. During last years air transport has increased the share in passenger transport. 793 million air passengers visited EU (27) airports in 2007, it was 7% more than in 2006. 44% of those passengers used intra-EU flights, 34% extra-EU flights and 22% national flights.

More passengers than ever were served in Estonian airports

In 2008, about 1.9 million passengers were served in Estonian airports. It is 6% more than in 2007 and more than ever. 1.8 million passengers were served in international flights, over 100,000 passengers more than a year ago. There were on an average 422 regular flights per week, of which 364 in international flights. Over 48,000 passengers were served in national flights. 42,100 tonnes of freight were loaded and unloaded in Estonian airports — significantly more than in previous years. Only 3% of the goods were mail postal matter.

In 2008, the number of aircraft movements in Estonian airports was over 57,400. There were 7,350 aircraft movements more than a year ago, of which in international traffic about 6,850.

In 2008, over 1.8 million passengers were served in Tallinn airport. It is 5% more than in 2007. 83% of passengers were served on regular flights. Around 21,500 passengers were served on national flights. The number of air passengers was the largest in 2005, when more than 23,200 passengers used national flights. In 2008, the number of aircraft movements was over 41,650, which is more than in previous years. 82% of aircraft movements were on commercial flights.

In 2008, the total length of flight routes in the Estonian airspace was 3,468 sea miles (6,422 kilometres).

The activity of Estonian air transport enterprises has decreased. In 2008, about 805,700 passengers were carried by Estonian air transport companies, which is 29% less than in 2007. About 783,400 passengers were transported in international flights and 22,300 passengers in domestic flights. The passenger traffic volume of air transport enterprises decreased by 11% compared to 2007.

In 2008, the volume of freight and mail carried by Estonian air companies was 1,900 tonnes, 500 tonnes of which were mail postal matter.

According to the data of the Civil Aviation Administration, at the end of 2008, the Register of Estonian Civil Aircraft included 161 units, 11 more units than a year ago. 25 of the units were aircraft, one less than in 2007. 6 Boeings and 77 small aircraft were in the register, it is 11 units more than a year ago. Also 7 helicopters and 52 other units (free balloons, sailplanes and powered hang gliders) were in the register.

According to IATA, in 2008, the number of aircraft accidents with victims was 23, it is 3 more than in 2007. There was a third less victims (502 per year) compared to the previous year. Air transport enterprises lost 110 planes in 2008. It is a tenth more than in 2007.

According to the data of the Estonian Civil Aviation Administration there were no aircraft accidents in the Estonian territory in 2008 with Estonian aircraft. In the Estonian territory occurred one accident with aircraft registered in Swedish register (one person killed), one accident with non-registered aircraft (one person injured) and an accident with a parachutist who died.

Summary

Last year the global financial crisis grew into economic crisis, the prices of fuel increased significantly and freight turnover decreased. So, starting from 2007 the transport of goods by rail decreased and the freight turnover is now on the same level as it was ten years ago. The volume of transit goods in tonnes decreased by 29% during 2008. The freight turnover of Estonian road transport enterprises was 8.3 million tonne-kilometres, a fifth less compared to 2007. The amount of goods carried by Estonian road transport enterprises was 35.8 million tonnes, 7% less compared to 2007. The price increase of automotive fuel and intense competition in transport market had a negative impact on transport activity in 2008. The decrease of freight was influenced strongly also by general economic situation, the downfall of construction market and diminishing of orders from production and trade sector.

Compared to other countries, the rail transport in Estonia is used more seldom. In 2008 the rail passenger traffic was disturbed due to capital repair of railways. In 2008 compared to 2007, 3% less passengers in domestic trips were carried by rail. In 2008 the bus transport performance was about 122 million passengers — 12% less than 2007. Less passengers used city transport (buses, trams and trolley buses) compared to 2007. Bus lines within one county and rural municipality and long-distance lines between counties transported less passengers than in 2007. Public road transport was influenced by price increase in 2008 and by the decrease in the number of county lines and national long-distance lines.

During last few years the international transit transport faced a recession which was influenced also by the decrease of foreign trade. In 2008, 36.2 million tonnes of goods were transported through Estonian ports — about a fifth less than in 2007. It is over a fourth less than in 2006, when the total amount of loaded and unloaded goods in Estonian ports was the biggest, around 50 million tonnes.

Year by year more passengers visit Estonia by sea. In 2008, 7.4 million passengers visited Estonian ports in international traffic. It is more than ever. The number of passenger using

services of Estonian sea transport enterprises has increased year by year. Despite the decrease in the number of regular trips, the number of vessel passengers increased in 2008.

In 2008, about 1.9 million passengers were served in Estonian airports. It is 6% more than in 2007 and more than ever. In 2008, over 1.8 million passengers were served in Tallinn airport. It is 5% more than in 2007.

According to the Estonian Motor Vehicle Registration Centre, the number of motor vehicles increased by 5% compared to 2007. The decrease in the number of first registrations of motor vehicles started in 2007 and continued in 2008. Among first registrations the share of new motor vehicles has increased rapidly during last years. In 2008 the number of first registrations of new passenger cars was 24,590 — 52% of all first registrations of passenger cars.

According to the Traffic Safety Department of the Estonian Road Administration, the number of registered casualties in the road traffic accidents was 1,868 during 2008 — 582 accidents less than in 2007. The number of persons injured in traffic accidents decreased by a quarter, number of persons killed decreased even by a third.

In 2008, the number of railway traffic accidents in Estonia amounted to 42, in which 9 persons were killed and 5 injured. In 2008, four accidents with the Estonian ships were registered in the Estonian Maritime Administration. According to the data of the Estonian Civil Aviation Administration in 2008 there were no aircraft accidents on the Estonian territory with Estonian aircraft.

EESTI RESIDENTIDE TÖÖTAMINE VÄLISRIIGIS

Siim Krusell

Läbi ajaloo on inimesed läinud parema elustandardi pärast teistesse piirkondadesse ja riikidesse elama ning tööle. Tänapäeva globaliseeruv majandus soodustab seda protsessi veelgi ning suurendab ajutiselt kodumaalt lahkujate osatähtsust. See artikkel analüüsib Eesti residentide välisriigis töötamist, andes pildi sellest, kui palju Eesti residentide on töötanud ja kui palju töötab välismaal, kes nad on sotsiaalmajandusliku profiili mõttes ning millised kavatsused välismaale tööle minekuks on praegu veel Eestis elavatel ja töötavatel inimestel.

Sissejuhatus

Välisränne ja sellega tihedalt seotud ning kaasnev töömigratsioon on olnud ja on praegugi nii rahvusvaheliselt oluline uurimisteema kui ka tähtis riikide sotsiaal-majandusliku ning demograafilise olukorra mõjutaja. Traditsiooniliselt on riikidel parem ülevaade sisserändest (võrreldes väljarändega), seda vähemalt demokraatlike, inimeste liikumisvabadust austavate riikide seas. Samal ajal mõjutab illegaalne immigratsioon ka sisserände mõõtmise täpsust. Väljarände mõõtmist on oluliseks peetud ka Eestis ning seni on enam käsitletud tõenäoliselt välisriiki suunduvate inimeste kavatsusi, motivatsioonitegureid, samuti on õnnestunud mõõta mõne kindla ametirühma välisriikidesse suundumist (näiteks tervishoius töötanud). Välisriikides ka tegelikult töötavate inimeste arvu ja eri karakteristikute senise vähese analüüsi peamine põhjus on andmeallikate vähesus ning küsitav kvaliteet. On proovitud hinnata välisriiki suundunud ja seal töötavate inimeste arvu, pakutu on varieerunud vahemikus 10 000–200 000 inimest, adekvaatsemad hinnangud ütlevad arvuks 15 000–20 000. Arv näitajaid hinnates on sageli olnud segane migreeruja täpne staatus: kas tegemist on olnud püsiva elukohavahetusega või on töö ja elukohamuutus ajutine olnud. Selle analüüsi objekt on Eesti residendid ehk need inimesed, kellele elu- ning töökoha muutus on olnud või on ajutine. Andmesubjektide vähesus on probleem ka siin, sest praegu välismaal töötavaid andmesubjekte oli siin kasutatava andmeallika (leibkonna ülduuringu välisriigis töötamise moodul) puhul raske valimisse haarata ning väga raske oli anda hinnangut eelmise aasta (2008. aasta) kohta. Andmete kvaliteet on siiski piisav selleks, et hinnata välisriigis viimase viie aasta jooksul (küsitlushetkest arvestatuna) töötanud inimeste arvu ja nendega seotud karakteristikuid.

Valik töömigratsiooni teoreetilisi käsitlusi

Töömigratsiooni, välisriigis töötamist ja selle seaduspärasid on püütud selgitada mitmes teoreetilises käsitluses.

Migratsiooniteooriaid eristatakse eelkõige selle alusel, kas need on majandusliku või mittemajandusliku lähenemisega. Majanduslike teooriate peamine ühisjoon on see, et nad lähtuvad migratsiooni seletamisel eelkõige majanduslikest teguritest, rõhutades majanduslikke motiive, mõjusid ja erinevusi. Mittemajanduslike migratsiooniteooriad on välja pakkunud paljud sotsiaalteaduste valdkonnad, neist uuemad käsitlused selgitavad eelkõige migreerumise sotsioloogilisi ja sotsiaalpsühholoogilisi aspekte (Krieger 2004).

Neoklassikalises makroteoorias (*neoclassical macro theory*) lähtutakse sellest, et migrandid on tööjõu pakkujad ning analüüsitakse tingimusi, mille ilmnemisel on regionaalsed tööturud tasakaalus. Eeldatakse, et individuaalsed migratsiooniootsused tulenevad peamiselt tööjõu pakkumise ja nõudmise erinevustest kodu- ning sihtriigis. Tööjõu liikumist põhjustavad riikidevahelised palgaerinevused, mis kujunevad tööjõu pakkumise ja nõudluse erinevuse tõttu (Russell 1995). Neoklassikalise makroteooria järgi on just tööjõuturu situatsioon (majanduslik heaolu, palgad, töötus) peamine mehhanism, mis põhjustab rännet ning vaid valitsuse sekkumine ja reguleerimine võib muuta migratsiooniprotsesse. Otsus migreeruda

Töörände peamine põhjus on sihtriigis saadav suurem sissetulek

ei teki äkki, vaid see on etapiline protsess: esmalt kujuneb inimesel uus siht, millele järgneb kulude ja tulude võrdlemine ning alles siis toimub tegelik liikumine. Seda aga eeldusel, et migratsiooniga kaasnevad tulud on kuludest suuremad. Näiteks on varasemad uuringud Euroopas näidanud, et migratsiooni toimumiseks peab sissetulekute erinevus olema vähemalt kahekordne (Hadler 2006: 114).

Neoklassikaline mikroteooria (*neoclassical micro theory*) vaatab migreerumist kui investeringut inimkapitali. Teooria järgi langetavad inimesed otsuse migreeruda lähtudes sellega kaasnevatest kuludest ja tuludest. Selle lähenemise järgi on inimesed ratsionaalselt kalkuleerivad tegutsejad ja migreerutakse vaid juhul, kui sellega kaasneb tulu (Russell 1995).

Neoklassikaline majandusteooria keskendub migratsiooni põhjuste analüüsimisel riikidevahelistele erinevustele sissetulekute suuruses, tööhõive määras ning migratsiooniga kaasnevates kulutustes. Tööjõu liikumise otsust vaadeldakse kui indiviidi otsust maksimeerida sissetulekuid.

Neoklassikalisest mikroteooriast on edasi arendatud **inimkapitali teooria** (*human capital theory*), milles vaadeldakse migratsiooni (sarnaselt haridusega) kui personaalset investeringut inimkapitali (Hadler 2006). Selle teooria järgi teevad inimesed migratsiooni puudutavaid otsuseid arvestades pikemaajalisi eeliseid, st praegused kulud on tehtud selleks, et saada suuremat tulu tulevikus (Straubhaar 1988). Selle lähenemise järgi on migratsioon kõige atraktiivsem just noortele ning neile, kes on võimelised kergemalt müüma oma tööjõudu.

Migratsiooni suurendavad olemasolevad võrgustikud

Olulise mittemajandusliku lähenemisena võib näiteks tuua migrantide võrgustiku teooria (*network theory*) ja sotsiaalse kapitali — mida tihedamad on migrantide võrgustikud sihtriigis, seda tõenäolisemalt suureneb migratsioon. Selline võrgustike laienemine suurendab järgmiste võimalike sisserändajate arvu, sest liikumisega kaasnevad kulud ja riskid on väiksemad — võrgustikud maksavad või aitavad maksta suure osa migratsiooniga kaasnevatest kuludest. Niisuguste võrgustike teket soodustavad perekondade taasühinemise toetamise kaudu ka valitsused. Migrantide võrgustikke mõjutab riigi poliitika üsna vähe (Hadler 2006). Võrgustike teooria puhul on räägitud ka sellest, et piisavalt tugev võrgustik taastoodab ennast ja koos sellega liigub ka info vabadest töökohtadest ning neid pakutakse oma sugulastele või tuttavatele. Tugevas võrgustikus tekivad ka võrgustikusisesed ettevõtted, kes värbavad töötajaid peamiselt oma võrgustikust. See viib kas etnilise majanduse tekkeni (Light ja Karageorgis 1994), etniliste enklavideni (Portes ja Bach 1985) või etniliste niššide loomiseni (Waldinger 1997).

Constant (2003) on analüüsinud immigrantide ja põliselanike võimalusi Prantsusmaa tööturul. Ta on kujundanud sotsiaal-majandusliku portree Prantsusmaa immigrantidest aastal 2000. Neid iseloomustab võrreldes põliselanikega madalam haridus ja erialaste oskuste tase ning ka nende ametialane seisund on kehvem. Enamik neist töötab kas lihttöölisena või ametialal, kus ei lähe vaja kuigi põhjalikke erialateadmisi. Uue kodumaa peamise keele oskamine loob immigrantidele sotsiaalse integratsiooni ja adapteerumise eeldused tööturul.

Väga paljud uurijad on tähelepanu juhtinud sellele, et immigrantide uue elukohariigi peamise keele oskamine aitab märkimisväärselt kaasa nende edukusele tööturul. Selliste tulemusteni on jõutud nii Põhja-Ameerikas kui ka Euroopas (Dustmann ja Fabbri 2000). Riigiti on keeleoskuse mõju tööturupositsioonile erinev. Euwals (2007) on analüüsinud erinevate karakteristikute (sh keeleoskuse) mõju Türgi päritolu immigrantide tööturupositsioonidele Hollandis ja Saksamaal. Ta on leidnud, et hea haridus ja keeleoskus annavad Hollandis märksa parema positsiooni kui samaväärsed näitajad Saksamaal. Nii Hollandis kui ka Saksamaal on teise põlvkonna immigrantidel võrreldes esimese põlvkonna immigrantidega paremad tööturupositsioonid. Oluline põhjus on seejuures teise põlvkonna parem keeleoskus ja haridustase.

Kodakondsuse roll tööturuvõimaluste mõjutajana on samuti riigiti erinev ja oleneb kõige enam õigusaktidest, millega kehtestatakse näiteks piiranguid, seatakse eeltingimusi. Bratsberg, Ragan ja Nasir (2002) on välja toonud kodakondsuse tuntava mõju sissetulekutele. Fougère ja Safi (2006) arvates on kodakondsuse olemasolu parandanud immigrantide tööhõive näitajaid Prantsusmaal. Bevelander (2000) on analüüsnud immigrantide naturalisatsiooniprotsessi Rootsis ja hõivatust sealsel tööturul. Ilmnenu on kodakondsusega immigrantide madalam majanduslik aktiivsus. Constant ja Zimmermann (2005) on arva-

musel, et Taanis ei mõjuta naturalisatsioon töötamise (hõive) tõenäosust, küll aga nähakse selle positiivset mõju sissetulekutele (Kahanec ja Zaiceva 2008).

Empiirilised analüüsid on näidanud, et tegelikult migreeruvad kuni pooled nendest, kes on väljendanud soovi tulevikus mujale elama asuda (Järv 2007; Krieger ja Fernandez 2006). Massey (1993) järgi lõimib rahvusvahelise migratsiooni süsteemne teooria (*migration systems theory*) erinevad migratsiooniteoreetilised käsitlused, väites et kapitali ja tööjõu riikidevahelise liikumise põhjustab kindel majanduslik, sotsiaalne, poliitiline ja geograafilis-demograafiline kontekst. Võõrtööjõudu vastuvõtivate riikide gruppi ja migratsiooni päritoluriike seovad nii suhteliselt suured mõlemasuunalised migratsioonivood kui ka migratsioonivälised sidemed (ajaloolised, kultuurilised, koloniaalsed ja tehnoloogilised). Rahvusvahelise migratsioonisüsteemi analüüsimisel on jõutud huvitavate seisukohtadeni. Näiteks arvatakse, et ühte migratsioonisüsteemi kuuluvad riigid (st nende vahel on vastassuunalised migratsioonivood) ei pea tingimata olema geograafiliselt lähedased, sest riikide poliitilistel ja majanduslikel sidemetel on vähemalt sama suur tähtsus kui füüsilisel lähedusel (Eamets ja Philips 2004). Kalter (2000) väidab, et kuigi kindel kavatsus migreeruda on oluline tunnus, mille alusel tegelikku migratsiooni ulatust prognoosida, mõjutavad inimeste migratsioonikäitumist väga tuntuvalt ka paljud teised tegurid, mida küsitluste puhul arvesse ei võeta (Eamets ja Philips 2004).

Priinits jt (2004) on välja toonud peamised migratsiooni mõjutavad tegurid.

- 1) **Sissetulekute lõhe** — sissetulekute erinevus päritolu- ja sihtriigis;
- 2) **Ootused** — ootused elujärje asjus kodu- ja välismaal;
- 3) **Olukord tööturul** — töö leidmise võimalused kodu- ja välismaal;
- 4) **Nõudlus teenuste järele** — välisriigi nõudlus teatud teenuse järele;
- 5) **Geograafiline lähedus** — sihtriigi kaugus kodumaast;
- 6) **Traditsioonid ja võrgustikud** — millised on riigi traditsioonilised väljarände sihtriigid ja kui suur on selle riigi kodanikkond sihtriigis;
- 7) **Etnilised ja poliitilised probleemid** — poliitiline stabiilsus kodumaal;
- 8) **Kultuuri- ja keelebarjäärid** — kodu- ja sihtriigi kultuuriline ja keeleline erinevus, keeleõppe võimalused.

Eesti töömigratsioon. Kavatsused ja tegelik seis andmeallikate järgi

Sotsiaalministeeriumi 2006. aastal korraldatud migratsiooni potentsiaali hindava uuringu tulemused ei näidanud suuri sotsiaal-demograafilisi erinevusi välisriiki töölesirdumise soovis. Keskmisest veidi enam oli välismaal töötada plaanivate ja töötanute seas mehi ja eestlasi. Enam võib siiski märgata eristumist vanusegruppides. Saab öelda, et noorem vanus (kuni 34 aastat) soodustas välismaal töötamist ning kõrgem vanus (vähemalt 55 aastat) peagu välistas selle. Vähemalt osaliselt just vanusest tulenevalt on välismaale tööle minna plaanijate seas enam õppureid ning madalama haridustasemega vallalisi inimesi.

Sotsiaalministeeriumi uuring näitas, et mida suurem on rahulolematuse praeguse töökohaga, seda suurem oli tõenäosus välismaale tööle minekuks. Kindlat välismaale tööle minna plaanijad on keskmisest enam rahulolematud palga, arenguvõimaluste ja töökorraldusega. See uuring andis vastused mitmele küsimusele, kuid põhjalike järelduste tegemiseks jäi sageli valim liiga väikeseks.

AS-i SaarPoll 2000. ja 2003. aastal tehtud küsitlusega saadud andmeid analüüsisid Kallaste ja Philips (2004). Kõige üldisemale küsimusele (Kas te sooviksite välismaale tööle minna?) vastas 42% jaatavalt. Suure tõenäosusega ja alaliselt tahaks välismaale tööle minna vaid 3% vastanutest, kindlasti ja aeg-ajalt käiksid välismaal tööl 15%. Võrreldes aastaga 2000 oli välismaale minna tahtjate osatähtsus pisut langenud (Kallaste ja Philips 2004). Sama andmeallikat kasutasid analüüsiks ka Eamets ja Philips (2004), kes võrdlesid saadud tulemusi ka 2002. aasta Eurobaromeetri andmetega. Uuringu tulemustele tuginedes väideti, et välismaale minejate seas on enam neid, kelle järele on nii Eestis kui ka välismaal suhteliselt suurem nõudlus, kes on rahul oma praeguse töökoha, palga ja töötingimustega ning kelle puhul on töö kaotamise tõenäosus üsna väike. Leiti, et tegelikult on välismaale tööle minevate inimeste hulk üsna väikesearvuline. Vähene on nende inimeste osatähtsus, kes

leiaksid välismaal töökoha ja kes on selleks teinud mingeid ettevalmistusi või infot kogunud. Näiteks vaadates kindlalt välismaale tööle minna soovijaid, kes on selleks teinud ka mingeid ettevalmistusi, väheneb potentsiaalsete välismaale minejate hulk mitu korda. (Eamets ja Philips 2004).

Välisriikides töötavate inimeste arvuline hinnang

Siinne artikkel käsitleb eelkõige Eesti residentide välisriigis töötamist. Välisriikides töötavate Eesti residentide arvu hindamisel saab usaldusväärseimaks saadaolevaks andmeallikaks pidada nii Eesti tööjõu-uuringut kui ka Eesti leibkonna ülduuringut. Nende uuringute andmetele tuginedes võib öelda, et 2008. aastal oli välisriigis töösuhe pidevalt 10 000–15 000 Eesti residentil. Viie aasta jooksul töötas välismaal üle 60 000 Eesti resident, kes enamikul juhtudest Eestisse tagasi pöördusid. Rahvastikuregistri andmete järgi rändas Eestist aastatel 2000–2007 teistesse riikidesse elama 26 518 inimest — ligikaudu 2% kogu Eesti rahvastikust. Seega väheneb Eesti rahvaarv väljarände tõttu 0,2% aastas. Võrreldes Eestit mõne teise Euroopa Liidu riigiga, on väljaränne Eestist siiski üsna väike: näiteks Saksamaal hõlmab väljaränne aastas keskmiselt 0,7–0,8% rahvastikust, Eestiga samal ajal Euroopa Liidu liikmeks saanud Sloveenias 0,4%. Eestlaste väljarände peamine sihtriik oli aastatel 2000–2007 Soome, kuhu siirdus kaheksa aasta jooksul 17 165 inimest. Soomele järgneb Venemaa (3601 inimest) ja Saksamaa (1217 inimest) (tabel 1). Soome ülisuur edumaa teiste riikide ees on osaliselt seletatav Soome andmete parema kvaliteediga. Samal ajal on Soome rännanute arv piisavalt suur, sest isegi kui teiste riikide andmed peaksid andmestikus olema kordades allaesindatud, jääb Soome siiski vaieldamatuks väljarändajate lemmiksihtkohaks (Anniste 2009). Rahvastikuregistri andmeid ei saa siiski käsitleda piisavalt täpse andmeallikana, sest tegelikkuses puudub mehhanism, mis kindlustaks välismaale elama asumisel ka selle kajastuse rändeandmetes. Võib öelda, et tegelik välismaale püsivalt suundunute arv on suurem ning tegelikkuses kindlasti mitte väiksem Saksamaa tasemest.

Välismaal viimase viie aasta jooksul töötanud inimeste sotsiaal-demograafiline profiil

Välismaale lähevad eelkõige mehed ning nooremad inimesed

Statistikaameti leibkonna ülduuring annab võimaluse vaadelda viimase viie aasta jooksul välismaal töötanud Eesti residentide sotsiaal-demograafiliste tunnuste järgi.

Tabel 1 Viimase viie aasta jooksul välisriigis töötanud ja praegu töötavate Eesti residentide sotsiaal-demograafiline profiil^a, 2003–2008

Table 1 Social-demographic profile of Estonian residents who are or have been working abroad during last five years^a, 2003–2008 (protsenti — percentages)

	%	Arv/Number	
Sugu			Sex
mehed	71,2	43 400	males
naised	28,8	17 600	females
Vanus			Age
15–29	50,9	30 800	15–29
30–49	43,2	26 100	30–49
50–64	6	3 600	50–64
Haridustase			Educational level
ei ole erialast haridust	39	23 600	without professional education
kutse-, keskeriharidus	47,4	28 700	vocational or professional secondary education
kõrgharidus	13,6	8 300	higher education
Kodakondsus			Citizenship
eesti	94,9	58 000	Estonian
muu	5,1	3 000	other
Kodune keel			Domestic language
eesti	77,9	47 600	Estonian
muu	22,1	13 500	other

^a Arvväärtused on ümardatud sajalisteni.

^a Numerical values have been rounded off to hundreds.

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
Source: Household Module Survey (2008).

Enamik välismaal töötanud Eesti residentidest on mehed. See erineb tunduvalt soolisest jaotusest Eesti tööturul hõivatute seas. Ligi pooltel välismaal töötanutest oli kas kutse- või keskeriharidus. Järgnesid konkreetsete erialaste oskusteta inimesed (näiteks põhi- ja keskeriharidusega). Kõrgharidusega inimeste osatähtsus oli kõige väiksem — pisut üle kümnendiku. Nii nagu soolise jaotuse ja kogu Eesti tööturu võrdluses oli erinevusi ka kodakondsuse ja koduse keele järgi. Teisisõnu, välismaale tööle suundunute seas oli rohkem Eesti kodakondsusega ja koduse keelena eesti keelt kõnelevaid inimesi, seda võrreldes Eesti tööturul hõivatutega. Selle põhjal võib öelda, et kõige tõenäolisem on välisriigis kohata koduse keelena eesti keelt kõnelevat, Eesti kodakondsusega noort meest, kellel on pigem kutse- või keskeriharidus.

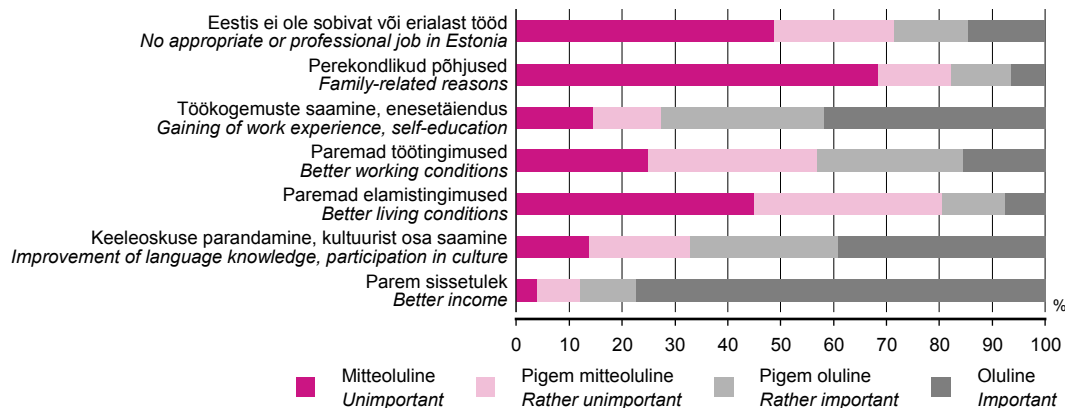
Välismaale tööle asumise peamised põhjused

Kõige olulisem välismaale töölemineku põhjus on paremad sissetulekuvõimalused

Välismaale töölemineku otsus on märksa suurema mõjuga kui lihtsalt töökoha vahetus Eesti piires. Muutub kultuuriline ja keeleline keskkond, samuti läheb senine sotsiaalne võrgustik nõrgemaks. Pere lagunemise ja muude perega seotud probleemide tekkimise oht suureneb juhul, kui minnakse tööle üksi ning pere jääb Eestisse. Samal ajal on välismaale töölemineku põhjus sageli soov parandada pere majanduslikku olukorda.

Joonisel 1 on välismaale mineku põhjused nii praegu välismaal töötavate kui ka eelmise viie aasta jooksul töötanud Eesti residentide kohta. Kõige olulisem välismaale töölemineku põhjus oli suurem sissetulek. Eesti residentidest ei olnud vaid pisut üle kümnendikule suurem sissetulek kuigi oluline. Üle poole pidas oluliseks või pigem oluliseks paranevat keeleoskust ja uusi töökogemusi, enesetäiendust. Ligi pool pidas tähtsaks paremaid töötingimusi.

Joonis 1 **Välismaale töölemineku põhjused, 2003–2008**
 Figure 1 *Reasons of working abroad, 2003–2008*

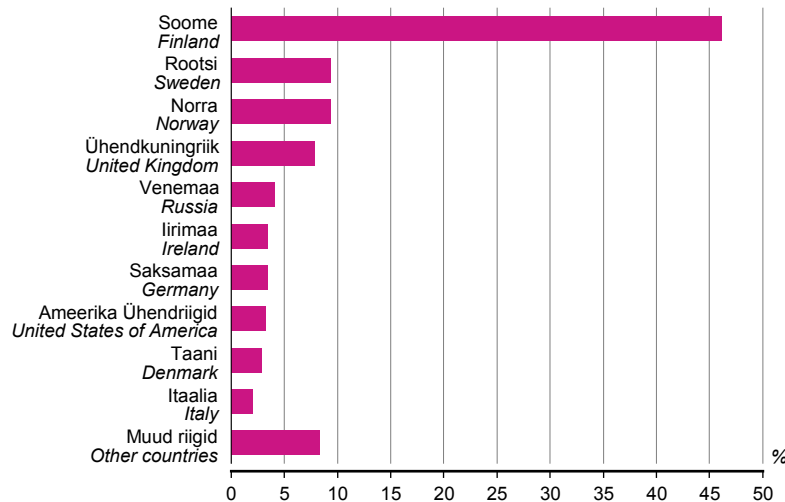
Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
 Source: *Household Module Survey (2008)*.

Välismaale tööle suundumise põhjustena ei olnud aga kuigi olulised näiteks perekondlikud põhjused ja paremad elamistingimused (joonis 1). Välismaale töölemineku põhjused populaarsuse järgi on mõneti loogilised ja suurel määral kooskõlas sellega, mida uurijad seni välja toonud on. Siin võib paralleele tõmmata neoklassikalises makroteoorias rõhutatuga — suurem sissetulek mõjutab tuntuvalt välismaale mineku otsust. Samuti toetavad tulemused inimkapitali teooria puhul väljatoodud ehk peale sissetuleku olid olulised ka enesearenguks vajalikud aspektid. Perekondlikke põhjuseid on sissetuleku kõrval peetud tähtsaks migratsiooni mõjutavaks teguriks, kuid praegusel juhul see nii ei olnud. Põhjus võib olla töömigratsiooni iseloomus, mis enamikul juhtudel tähendab ajutist töötamist ning perekondlikud sidemed on eelkõige lähteriigis ehk Eestis.

Välismaale suundunute populaarseimad sihtriigid

Konkurentsilt kõige rohkem töötas või töötab välismaale tööle suundunud Soomes. Järgnevad Rootsi, Norra ja Ühendkuningriik. Vähemal määral töötati Taanis ja Itaalias. Joonisel 2 välja toomata (ehk kõik muud) riigid hõlmasid veidi alla 10%.

Joonis 2 **Välisriigis töötanud või töötavad Eesti residentid riigi järgi, 2003–2008**
Figure 2 *Estonian residents who were or are employed abroad by country, 2003–2008*

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
Source: Household Module Survey (2008).

Populaarsuse järgi hinnates on riikide järjestus üsna ootuspärane. Töömigratsiooni mõjutab peale peamise motivaatori — töötasu — veel kultuuriline aspekt ja sihtriigis peamiselt räägitava keele oskus. Samuti ei ole vähem oluline geograafiline asukoht, mis näiteks minekuotsuse sageli Soome kasuks kallutab. Soomes töötamise eelis on see, et peresidemete nõrgenemise oht on tunduvalt väiksem.

**Kõige populaarsem
töörände sihtriik on
olnud Soome**

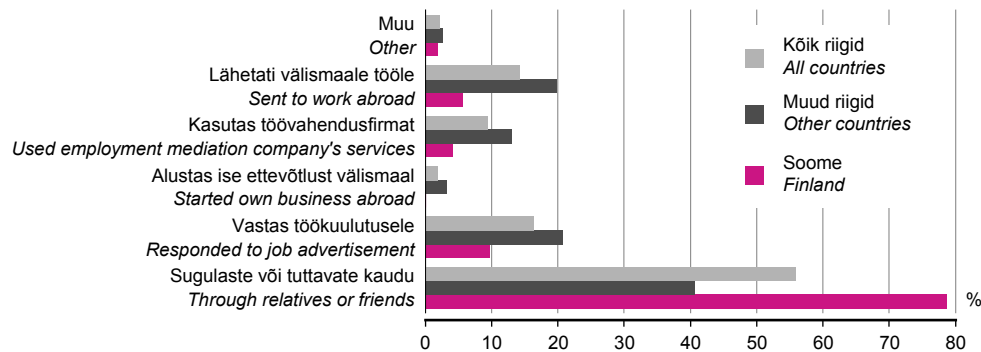
Et Soomes töötab Eestist pärit inimesi kõige rohkem, võib eeldada, et võrreldes teistes riikides töötavate Eesti elanikega suhtlevad nad iga päev ka tunduvalt rohkem Eestist pärit inimestega. Andmed kinnitavad seda ning ka võrgustikuteoorias (*network theory*) välja toodut. Soomes töötavatest Eesti residentidest suhtles 35% peamiselt Eesti päritolu inimestega, teistes riikides töötavatest inimestest suhtles peamiselt Eesti päritolu inimestega kümme protsenti vähem ehk 25%. Teistes riikides elavatest Eesti residentidest suhtles 28% peamiselt välisriigi elanikega, nt rootslastega Rootsi puhul. Soomes elavatest Eesti residentidest suhtles peamiselt soomlastega 16%.

Samas ei saa siiski rääkida veel Eesti päritolu inimeste enklavide olemasolust, vaid pigem tihedamast suhtlusvõrgustikust ja eeldustest Eesti miniühiskonna väljakujunemiseks Soomes.

Välismaal töö saamise viis

Soome eristaatust kinnitab ka see, kuidas välisriigis töötanud on oma töökoha saanud. Sõltumata riigist oli kõige olulisem roll töö saamisel sugulastel või tuttavatel. Kui ülejäänud riikide puhul leidis sugulaste ja tuttavate kaudu töökoha veidi üle 40%, siis Soomes töötanud või töötavate Eesti residentide puhul oli see näitaja ligi 80%.

Joonis 3 **Välismaal töötanud või töötavad Eesti residentid töö saamise viisi järgi, 2003–2008**
 Figure 3 *Estonian residents who were or are employed abroad by method of getting the job, 2003–2008*

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
 Source: Household Module Survey (2008).

Töö saamise viisidest väärrib olulisust arvestades märkimist veel välismaale tööle lähetamine ja ise töökuulutusele vastamine. Töövahendusfirmadel on olnud juba väiksem roll, kuigi mitte täiesti tähtsusetu. Eestis hõivatutest (ETU 2007) olid peagu pooled oma töökoha saanud sugulaste või tuttavate abi kasutades, töökuulutuste kaudu sai töö 19%. Need näitajad on üsna sarnased muude riikide näitajatega, v.a Soomega.

Välismaal töötanud või töötavad Eesti residentid ametiala järgi

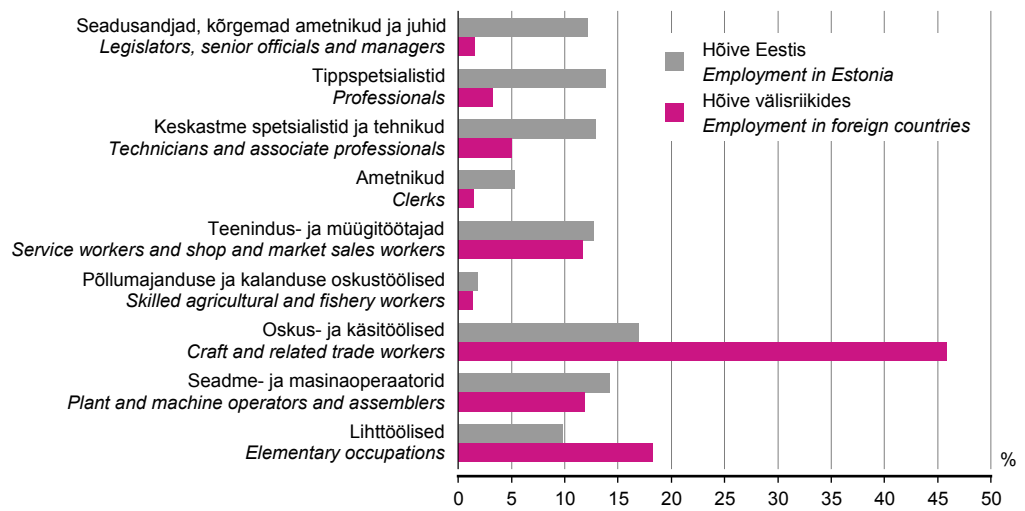
Olemasolevad andmestikud võimaldavad hinnata ja võrrelda välismaal töötanud või töötavate Eesti residentide ametialast struktuuri, samuti Eesti hõivatud elanikkonna ning välisriigist perioodil 2000–2007 Eestisse saabunud töötamisõigusega residentide ametialast struktuuri. Üpris oluline on hinnata, millise positsiooni välismaal töötavad Eesti residentid on võrreldes Eesti ametialase struktuuriga saavutanud. Analüüsi alla on võrdlevalt võetud Soome vastavad näitajad. Positsiooni tööturul saab hinnata ka ametirühma kuulumise järgi. Selle järgi hindamine ei näita küll tegelikkust indiviidi tasandil, vaid siiski rühma tasandil. Indiviidi hinnang tööturupositsioonile oleneb palju ka subjektiivsetest asjaoludest: kuivõrd ihaldusväärne töökoht töötajale on ja millisele kohale paigutub see tema enda määratletud hierarhias. Tippspetsialisti ametikohal töötamine võimaldab aga võrreldes lihttöolisega üsna objektiivselt rohkem kõrvõimalikke tööeluga seotud hüvesid, alustades suuremast keskmisest sissetulekust ning lõpetades tööaja paindlikkuse ja muude võimalustega. Ametirühmade järjestamise skeeme on mitu, näiteks CAMSIS, CSP-CH, Goldthorpe, ISCO-88, Treimani ja Wrighti konstrueeritud skeem. Praegusel juhul kasutatakse analüüsis ISCO-88 skaalat.

Eesti residentid ei ole välismaal töötades jõudnud kuigi headele ametipositsioonidele. Marginaalne osa välisriikides praegu või viie eelmise aasta jooksul hõivatud Eesti residentidest töötas kõrgematel ametipositsioonidel, nagu juhid või tippspetsialistid. Samuti oli vähe ametnikke ja keskastme spetsialiste. Pisut suurem osatähtsus oli teeninduse või müügi töökohtadel, kuid valdav osa Eesti residentidest töötas siiski kas kindlate oskustega töölistena või lihttöolistena (joonis 4). Veidi täpsemaks minnes domineeris näiteks ehitaja ning põllumajanduse abitöölise elukutse. Eestist välisriiki tööle läinud inimesed teevad üldjuhul tööd, milleks on vaja madalamat haridustaset kui inimesel omandatud. Nii oli vaid 25% välismaale tööle suundunud kõrgema haridusega Eesti residentidest ametis tippspetsialisti, ametniku või juhina. Viiesandik töötas oskus- ning kümnendik lihttöolistena. Eesti ametistruktuuri arvestades on üle poole kõrgharidusega hõivatutest ametis juhtide, tippspetsialistide või ametnikena.

2007. aastal oli Eesti palgatöötajatest tähtajalise töölepinguga vaid 2,5%. Välisriigis töötavatest või viie aasta jooksul töötanutest olid tähtajaliste töölepinguga pooled. Otse tööandjaga oli lepingu sõlminud 55% välismaal töötanutest. Viiesandik sõlmis lepingu töövahendusfirmaga ning 18%-l oli tööandjaga suuline kokkulepe. Tähtajatute lepingute

marginaalne osatähtsus võib märkida nii töövõtja kui ka tööandja vastastikust soovi ajutiseks töösuhteks. Samas võib see tähendada ka töösuhte ebakindlust. Sellele viitab uuringutes välja toodud asjaolu, et üle poole tähtajalise töölepinguga töötajatest eelistaks võimalusel püsivat töökohta. Tähtajalise töölepinguga töökohti on ühtlaselt igal kutsealal ja need ei piirdu üksnes madalapalgaliste ametitega. Niisuguse töölepinguga töökohad hõlmavad viiendiku kõikidest töökohtadest Portugalis, kolmandiku Hispaanias. Nende arv on kiiresti suurenenud mõnes uues liikmesriigis, näiteks Poolas moodustavad need rohkem kui veerandi kõigist töökohtadest. (Lerais, Liddle 2007)

Joonis 4 **Eesti residentide hõive Eestis (2008) ja välisriikides (2003–2008) ametiala järgi**
 Figure 4 **Employment of Estonian residents in Estonia (2008) and in foreign countries (2003–2008) by occupation**

Allikas: leibkonna ülduuring (2008), Eesti tööjõu-uuring (2008).
 Source: Household Module Survey (2008), Estonian Labour Force Survey (2008).

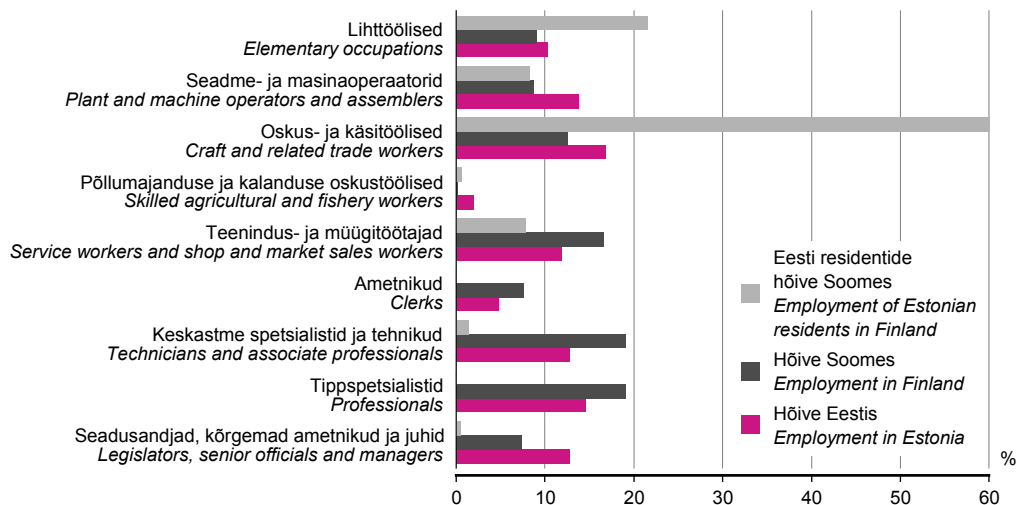
Eestist pärit inimesed on kõige enam töötanud või töötavad Soomes. See kindlustab ka usaldusväärse võrdlusaluse kõrvutamaks hõivestruktuuri Eestis, Soomes ning Eesti residentide hõivet Soomes. Kui võrrelda Eesti ja Soome ametistruktuuri, siis erinevusi on, kuid need ei ole väga suured. Siiski tuleb viidata tunduvalt suuremale keskastme spetsialistide, tehnikute ja tippspetsialistide osatähtsusele Soomes. Juhtide ja kõrgemate ametnike osatähtsus oli seal väiksem. See erinevus on üpris oluline, kui eeldada, et kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide osatähtsus on üks teadmistepõhise majanduse tugitaladest. Kui võrrelda Eesti ja Soome ametialast struktuuri Eesti residentide ametialase struktuuriga Soomes, siis on erinevused väga suured, eriti Soomega võrreldes. Kui välisriikides olid Eesti residentid mingilgi määral esindatud kõrgematel ametipositsioonidel, siis Soomes esindatus peagu puudus. Seda enam oldi hõivatud oskus- ja käsi- ning lihttöölisena. Need kaks kategooriat hõlmasid Soomes viie aasta jooksul hõivatud olnutest või hõivatutest üle 80% (joonis 5).

Eestist välisriikidesse tööleasunud leidsid rakendust eelkõige madalamatel tööturu-positsioonidel

Kui Eestist välisriikidesse tööle asunud leidsid rakendust pigem madalamatel ametipositsioonidel, siis välisriikidest Eestisse tööle asunute seas oli suurem osatähtsus kõrgematel ametipositsioonidel, seda eriti tüüpi 2 ja 3 kuuluvate riikide puhul. Teisisõnu, nendest riikidest on Eestisse tööle tulnud peamiselt oma ala professionaalid. Tüüpi 2 riikide puhul töötas Eestis juhtide, tippspetsialistide või ametnikena 75% ning tüüpi 4 riikide korral 88% Eestis tööle asunutest. Tüüpi 2 ja 5 alla kuuluvate riikide puhul ei ole ametialane jaotus positsioone arvestades silmatorkavalt erinev nende inimeste päritoluriikide ametialasest jaotusest, kuid erineb silmnähtavalt Eesti residentide ametialasest struktuurist välisriikides. Sarnaseid jooni võrreldes välisriikides töötanud või töötavate Eesti residentidega võib aga leida tüüpi 1 alt ehk sarnasusi on endise Nõukogude Liidu liiduvabariikidest pärit Eestis töötavate inimestega. Endistest liiduvabariikidest pärit töötajatest oli koguni 74% tööle asunud oskustöölisena (tabel 2).

Joonis 5 Eestis residentide hõive Soomes (2007) ja hõive ametigrupi järgi Eestis ning Soomes (2003–2008)

Figure 5 Employment of Estonian residents in Finland (2007), and the employment in Estonia and Finland by group of occupation (2003–2008)

Allikas: leibkonna ülduuring (2008), Eesti tööjõu-uuring (2008).
Source: Household Module Survey (2008), Estonian Labour Force Survey (2008).

Võrdlusest joonistub välja üsna selge seaduspära. Nimelt on Eestisse tööle tulnud välisriikidest pärit inimeste ametialane struktuur seda sarnasem Eesti residentide ametialasele struktuurile välisriikides, mida madalam on Eestisse saabunute päritoluriigis sissetulek sarnase töö eest.

Tabel 2 Ametialad riigi tüübi järgi, 2000–2007
Table 2 Occupations by type of country, 2000–2007
(protsenti — percentages)

	Tüüp 1 ^a Type 1 ^a	Tüüp 2 ^a Type 2 ^a	Tüüp 3 ^a Type 3 ^a	Tüüp 4 ^a Type 4 ^a	Tüüp 5 ^a Type 5 ^a	
Juhid, tippspetsialistid ja ametnikud	22	75	39	88	43	Managers, professionals and clerks
Keskastme spetsialistid ja tehnikud	2	14	12	6	28	Technicians and associate professionals
Teenindus- ja müügitöötajad	1	1	8	4	24	Service workers and shop and market sales workers
Oskustöölised	74	7	30	0	5	Skilled workers
Lihttöölised	1	3	11	2	0	Workers in elementary occupations

^a Tüüp 1 — endised NSVL-i vabariigid, v.a praegu EL-i liikmestaatust omavad;
Tüüp 2 — EL15 ehk vanad liikmesriigid;
Tüüp 3 — EL-i uued liikmesriigid, kes on liitunud alates 2004. aastast;
Tüüp 4 — muud kõrge arengutasemega riigid;
Tüüp 5 — muud keskmise ja madala arengutasemega riigid. Riikide arengutasemete eristamiseks on kasutatud indikaatorit „SKP ühe elaniku kohta“.

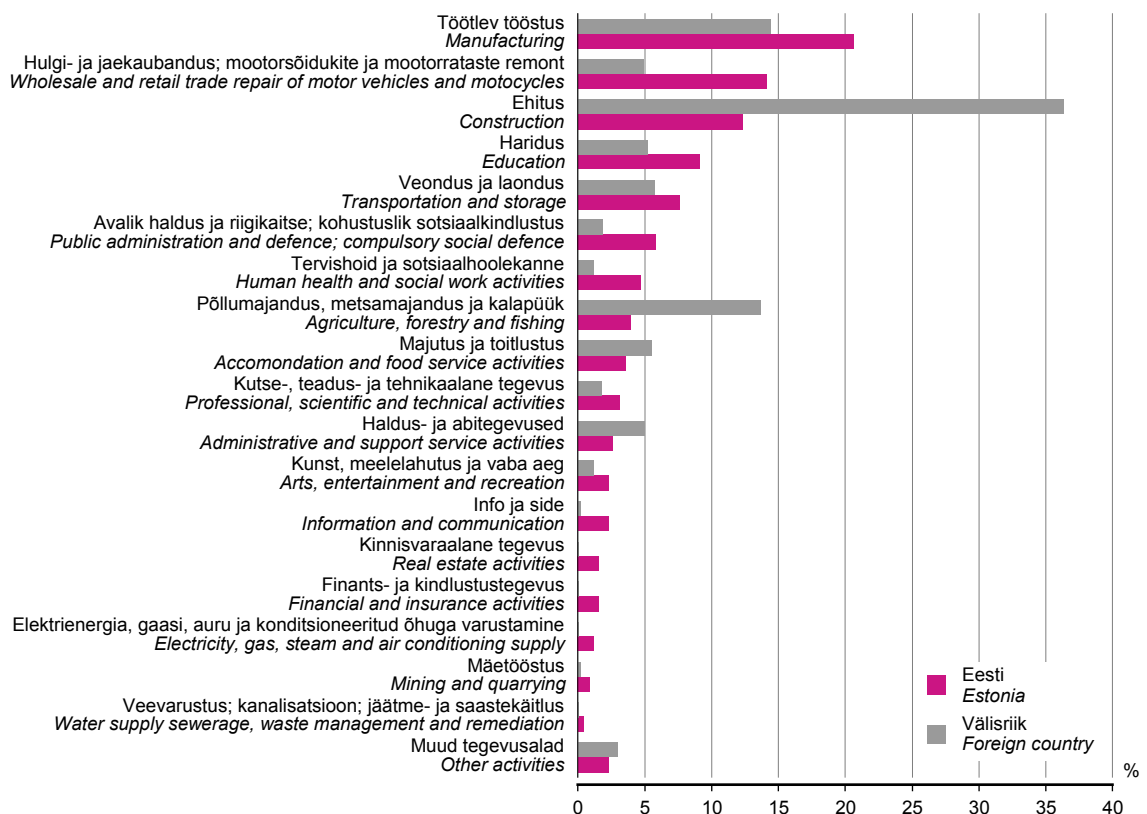
^a Type 1 — former Soviet Republics, excl. the current EU Member States;
Type 2 — EU15 or Old Member States;
Type 3 — New Member States that have acceded to the EU since 2004;
Type 4 — other countries of high development level;
Type 5 — other countries of average or low development level. The indicator "GDP per one inhabitant" has been used for differentiating the development levels of countries.

Allikas: Rahvastikuregister, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet.
Source: Population register, Citizenship and Migration Board.

Välismaal töötanud või töötavad Eesti residendid tegevusala järgi

Välismaal töötavate Eesti residentide töökohtade struktuur oli tegevusalati üsna erinev 2008. aastal Eestis olnud struktuurist. Kõige enam töötasid välismaale tööle suundunud inimesed ehituses. Kõikidest välismaal töötanud või töötavatest hõlmasid ehituses töötavad üle kolmandiku, see on mitu korda enam kui Eestis ehitusalal olevate töökohtade osatähtsus. Sarnane oli olukord põllu- ja metsamajanduse, kalapüügi valdkonnas. Kui Eestis oli nendel aladel hõivatuid pisut alla viie protsendi kõigist hõivatutest, siis välismaal hõivatutest oli neil tegevusaladel ligi 15%. Samuti oli võrreldes Eesti näitajatega hõivatute suurem osatähtsus majutuses, tootlustuses ning halduses ja abitegevustes. Tähelepanu tuleb osutada esmapilgul oodatust väiksemale osatähtsusele tervishoius ja sotsiaalhoolekandes. Väiksem osatähtsus võib olla tingitud sellest, et enamikku tervishoiu valdkonna välismaale läinutest ei ole arvestatud enam kui Eesti residentide. Võrreldes Eesti tegevusalade struktuuriga olid tunduvalt väiksema osatähtsusega näiteks töötamine hulgi- ja jaekaubanduses, töötlevas tööstuses, samuti hariduses. Välismaale tööle läinud ei olnud peagu üldse hõivatud finants- ja kindlustustegevuses, kinnisvaras, info- ja side valdkonnas. Üsna vähe oli hõivatuid ka avalikus halduses.

Joonis 6 **Hõive Eestis (2008) ja Eesti residentide hõive välismaal tegevusala järgi (2003–2008)**
 Figure 6 *Employment in Estonia (2008) and employment of Estonian residents abroad by economic activity (2003–2008)*

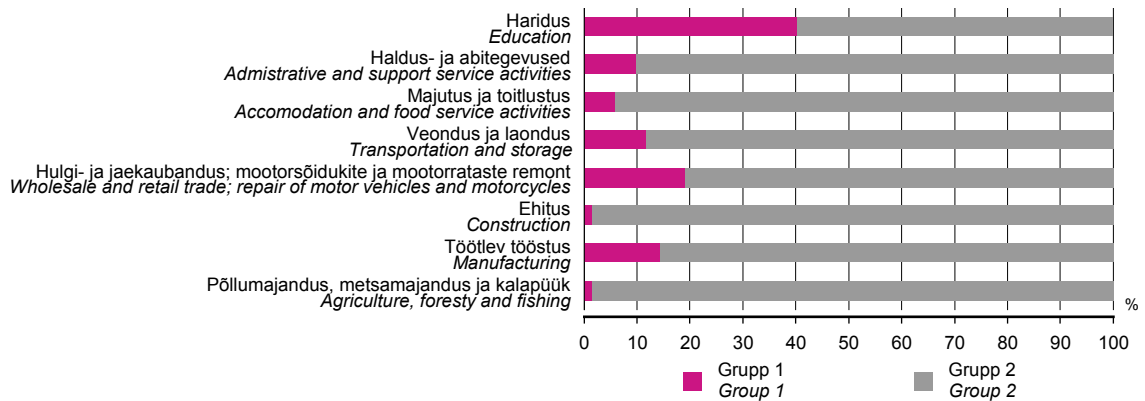
Allikas: Eesti tööjõu-uuring (2008), leibkonna ülduuring (2008).
 Source: Labour Force Survey (2008), Household Module Survey (2008).

Tegevusala, kus ollakse hõivatud, ning ametiala, millega tegeletakse, võimaldavad anda hinnangu nii riikide kui ka töötajate konkurentsivõimele. On iseloomulik, et näiteks põllumajandussektori suure osatähtsusega riigid kipuvad olema madalama elatustasemega. Täpsema pildi annab näiteks see, kui töötleva tööstuse puhul vaadata, millise ametialase profiiliga töötajate osatähtsus on suurem. Arenenud riikidele on omane suurem professionaalide osatähtsus, mis on seotud ka kaasatoodud suurema lisaväärtusega. Joonisele 7 on

koondatud ISCO 88 ametialade kaks gruppi. Esimeses on juhid, tippspetsialistid, keskastme spetsialistid ning ametnikud. Teises grupis on eri valdkondade oskustöölised, müügi- ja teenindustöötajad ning lihttöölised. Kuigi hinnang ametikoha positsioonile on veidi komplitseeritum, saab gruppi 1 siiski vaikumisi käsitleda kõrgemal positsioonil olevana, grupis 2 on madalama positsiooniga töötajad. Joonisel on kahe grupi võrdlus nendel tegevusaladel, mille osatähtsus oli vähemalt 3%.

Joonis 7 **Välismaal töötanud või töötavad Eesti residendid tegevusala ja ametigrupi järgi, 2003–2008**

Figure 7 *Estonian residents who are or have been working abroad by economic activity and occupation, 2003–2008*

Gruppi 1 — juhid, tippspetsialistid, keskastme spetsialistid ning ametnikud.

Grupp 2 — eri valdkondade oskustöölised, müügi- ja teenindustöötajad ning lihttöölised.

Group 1 — managers, professionals, technicians and associate professionals, and clerks.

Group 2 — skilled workers, service workers and shop and market sales workers, and workers in elementary occupations in different fields of activities.

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).

Source: Household Module Survey (2008).

Tegevusalade eripärast tulenevalt ei ole jaotus ametipositsiooni järgi ühtlane. Sellest lähtudes on näiteks hariduses nii või teisiti hõivatud rohkem tippspetsialiste kui ehituses. Joonisel 7 olev jaotus võimaldab siiski analüüsida Eesti residentide võimekust saada paremaid ametipositsioone eri tegevusaladel. Ei olnud ühtegi tegevusala, kus esimesse gruppi kuuluvate Eesti residentide osatähtsus hõivatutest oleks olnud üle poole. Siiski eristus haridusvaldkond ja esimesse gruppi kuulujate arvestatav osatähtsus oli ka töötleva tööstuse ning hulgi- ja jaekaubanduse puhul. Samas näiteks ehituses, põllu-, metsamajanduses ja kalapüügil oli esimesse gruppi kuulunute osatähtsus marginaalne (joonis 7).

Välisriigis teenitav sissetulek

Välisriikidesse töölemineku peamine põhjus oli parem sissetulek. Vaid 12% välismaal töötanud inimestest ei näinud paremat sissetulekut kuigi olulisena. Keskmine netotulu oli välisriigis töötanutel üle 21 000 krooni kuus (viie aasta keskmine, kroonides sissetuleku märkinud). Viimaste aastate kiire sissetulekute kasv on vähendanud töömigratsiooni peamiste sihtriikide ja Eestis teenitava sissetuleku vahet, kuid märkimisväärsed erinevused on siiski säilinud.

Välisriigis saadav suurem sissetulek võrreldes Eestis saadavaga ei tähenda alati võrdväärset sissetulekut nende välisriigi elanikega, kellel on sama kvalifikatsioon ja kes teevad sama tööd. Üle kolmandiku välisriigis töötanuist viitas madalamale või tunduvalt madalamale sissetulekule. Sarnase kvalifikatsiooniga ja sarnast tööd tegevate välisriigi elanikega võrreldes hindas 31% oma saadud sissetulekuid samaks ning 11% isegi

kõrgemaks. Ülejäänutel (ehk viiendik) ei olnud aga ülevaadet, milline on nende sissetulek võrreldes sihtriigi töötajatega.

Regressioonimudel annab hea võimaluse saada ülevaade, kellel on suurem tõenäosus saada välisriigis võrreldes põliselanikega vähemalt samaväärset sissetulekut, ning võrrelda subjektiivseid sissetulekuhinnanguid objektiivsete numbritega. Soo järgi olid küll erinevused statistilised olulised, kuid vahe meeste ja naiste võrdluses polnud kuigi suur. Esmapilgul tundub mõõdukas pluss naiste kasuks üllatav, sest saadud keskmine sissetulek oli meestel välisriikides töötades märgatavalt kõrgem kui naistel. Siin tuleb arvestada sellega, et sissetulekute hindamisel võisid naised end võrrelda välisriigi püsielanikest naistega, kelle sissetulek on samuti meeste omast madalam ning oma rolli mängivad kindlasti ameti- ja tegevusala.

Välisriigis töötanud kõrgharidusega Eesti residentid hindasid oma positsiooni sissetulekute järgi tunduvalt kõrgemalt võrreldes erialase haridusega välisriigis töötavate või töötavate Eesti residentidega. Kutse- ja (või) keskeriharidusega inimesed tundsid end erialase haridusega inimestega võrreldes veidi ebakindlamalt. Tunduvalt paremat sissetulekust tingitud positsiooni tunnetasid võrreldes referentühmadega eesti keelt koduse keelena kõnelevad ja vanusegruppi 30–49 kuuluvad Eesti residentid. Võrreldes referentühmadega oli nende gruppide reaalne keskmine sissetulek suurem.

Tabel 3 **Kõrgemasse sissetulekugruppi kuulumist mõjutavad karakteristikud^a, 2003–2008**
Table 3 **Variables influencing inclusion in the higher income group^a, 2003–2008**
(protsenti — percentages)

	Regressiooni- kordajad <i>Regression coefficient</i>	Riskisuhe referentühmaga <i>Risk relation with reference group</i>	
Sugu			Sex
naine	0,058	1,1	female
Haridus			Education
keskeri- või kutseharidus	-0,095	-1,1	professional secondary or vocational education
kõrgem haridus	0,743	2,1	higher education
Vanus			Age
30–49	0,297	1,3	30–49
50–64	-0,314	-1,4	50–64
Eesti residentid koduse keele alusel			Estonian residents by domestic language
eesti keel ei ole kodune keel	-0,680	-1,9	Estonian is not the domestic language

^a Soo puhul on referentühm mehed, hariduse puhul keskharidus, vanuse puhul 15–29-aastased ning koduse keele puhul eesti keel. Regressioonikordajad on olulised nivool <0,05.

^a In case of sex — males form the reference group, in case of education — the secondary education, in case of age — 15–29-year-olds, and in case of domestic language — Estonian. Regression coefficients are significant at the level of <0.05.

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).

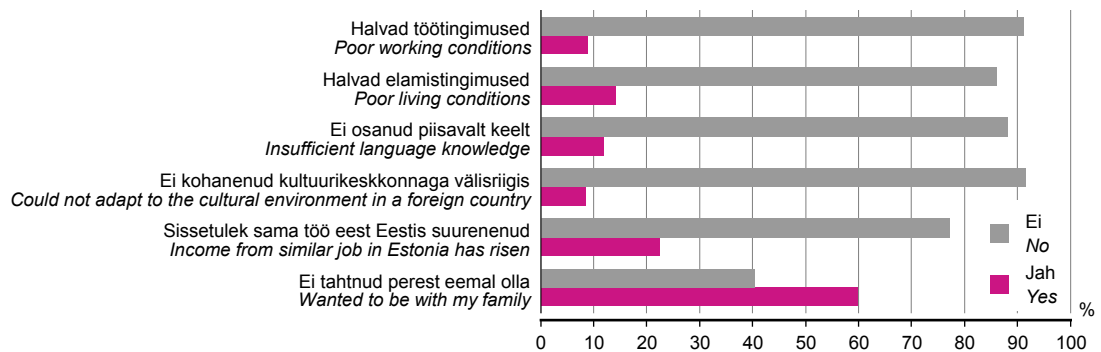
Source: Household Module Survey 2008

Välisriigist tagasipöördumine ja selle põhjused

Tõõealise ja majanduslikult aktiivse rahvastiku migratsioon Eestist välja ei soodusta majanduslikku arengut ning mõjutab negatiivselt demograafilisi trende. Positiivsena võib hinnata ajutiselt välismaal töötavate inimeste suure osa sissetulekute jõudmist Eesti majandusse. Samas on äärmiselt oluline see, et välismaale tööle suundunud mõne aja pärast Eestisse tagasi tulevad, seni on enamik ajutiselt tööle suundunud seda ka teinud. Küsitlus- hetkel välismaal töötanud inimestest olid kindlad Eestisse tagasi tööleasumise plaanid ligikaudu pooltel.

Joonis 8 annab ülevaate Eestisse tagasipöördumise põhjustest.

Joonis 8 **Välismaalt tagasipöördumise põhjused, 2003–2008**
 Figure 8 *Reasons of returning from abroad, 2003–2008*

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
 Source: Household Module Survey (2008).

Kõige olulisem põhjus, miks Eestisse tagasi pöörduti või seda planeeriti, oli see, et ei tahetud oma perest eemal olla. Nii arvas üle poole viimasel viiel aastal välismaal töötanutest või tagasitulekut planeerivatest inimestest. Viiendiku hinnangul olid sissetulekud Eestis sama töö eest sel määral suurenenud, et peeti paremaks Eestisse tagasi tulla või seda tõsiselt planeerida. Märksa vähem nimetati tagasituleku põhjusena näiteks halbu elamis- ja töötingimusi, keele mitteoskamist ning kultuurikeskkonnaga kohanematust (joonis 8).

Võib eeldada, et noorematel inimestel on perekondlikud sidemed veidi nõrgemad kui vanemaealistel. Kuni 30-aastastel on sageli perekond loomata ning seega peresidemed tagasituleku põhjusena märkimisväärselt väiksema kaaluga. Nii see siiski ei ole — üle poole nooremaelistest tõi tagasituleku põhjuseks perega taas koosolemise ning erinevus võrreldes vanemaealistega oli vaid 10% ümber. Teise olulise tagasituleku põhjusena märgiti suurenenud sissetulekuid Eestist. Kui vanusegrupis 15–29 ja 30–49 oli selle tagasituleku põhjuseks märkinud ligi kolmandik, siis vanusegrupis 50–64 vaid 9%.

Motivatsioon välisriigis töötamiseks

Nii nagu hetkeolukorra ja lähimineviku migratsioonitrendid ning detailsem analüüs, on oluline ka välismaale mineku valmisolek praegu Eestis elavate inimeste seas. Järgmise viie aasta jooksul kavatseb kindlasti välismaale tööle minna 3,6% tööealisest elanikkonnast. Pigem nõusolevat seisukohta avaldas 10%. Viiendik ehk 21% ei näinud välismaale tööleminekut kuigi tõenäolisena ning 65% oli üsna kindel selles, et järgmise viie aasta jooksul nad mõnda välisriiki tööle ei lähe. Need näitajad ei erine suurel määral ka Eesti seniste uuringute andmetest välismaale töölemineku kavatsuste kohta.

Lähema viie aasta jooksul kavatsesid välismaale tööle suunduda pigem nooremad inimesed. Kindlasti plaanis välismaale tööle minna ligi kümnendik 15–29-aastastest, küllaltki tõenäolisena nägi seda viiendik. Arvestatav oli välismaale tööle siirduda soovijate osatähtsus ka vanusegrupis 30–49. Neist plaanis kindlasti välismaale tööle asuda 3%, seda kaalus 10%. Vanuserühmas 50–64 ei olnud aga välismaale tööle suunduda soovijate osatähtsus kuigi märkimisväärne. Vanemaealistest soovis järgmise viie aasta jooksul kindlasti välismaale tööle asuda 1% ja minekut kaalus vaid 3%. Kokkuvõttes ei välistanud ligi kolmandik noorematest järgmise viie aasta jooksul välismaale tööleminekut. Vanusegrupi 15–29 välismaal töötada soovijatest oli vaid 8% neid, kes soovisid sinna alatiseks tööle asuda. Kauem kui aasta soovis välismaal töötada 28%, ülejäänud nägid oma töötamise kestusena kuni ühte aastat. Vanusegrupis 30–49 oli välismaale tööle soovijate jaotus eeldatava töö kestuse järgi sarnane noorema vanusegrupiga.

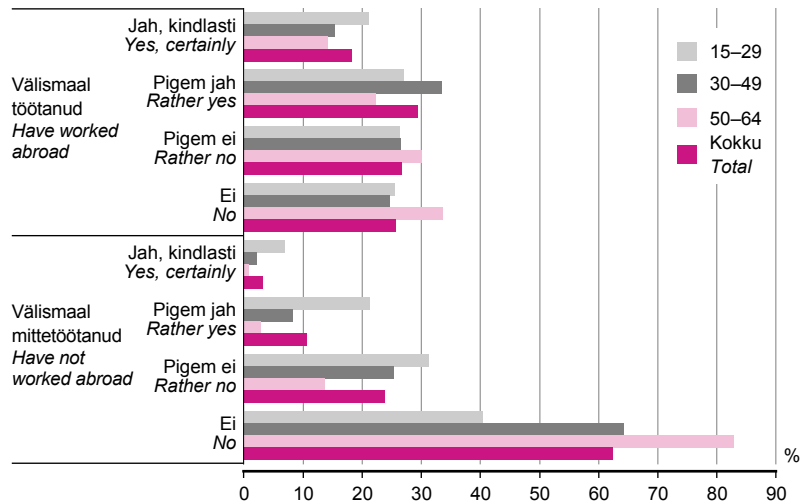
Töökogemus välismaal suurendab tunduvalt uuesti välismaale tööle minemise tõenäosust

Oluline erinevus oli aga välismaal varem töötanute ja mittetöötanute vahel. Kõigi vanusegruppide puhul suurendas varasem välismaal töötamise kogemus ka edaspidist välismaal töötamise soovi. Kui välismaal tööl käinud noortest soovis 21% sinna kindlasti tagasi tööle minna, siis välismaal mittetöötanud noortest oli kindlasti valmis välismaale tööle minema vaid 7%. Peagu kõigi vanusegruppide puhul oli erinevus üle 10%. Kõige suurem oli erinevus

vanemaealiste hulgas. Kui välismaal tööl olnud vanemaealistest oli vaid 30% kindel, et ei taha välismaale tööle minna, siis välismaal tööl mittekäinud vanemaealistest arvas seda üle 80%.

Joonis 9 Eesti residentide välismaal töötamise kavatsused vanuse ja välismaal töötamise kogemuse järgi, 2008

Figure 9 Intentions of Estonian residents to work abroad by age and experience of working abroad, 2008

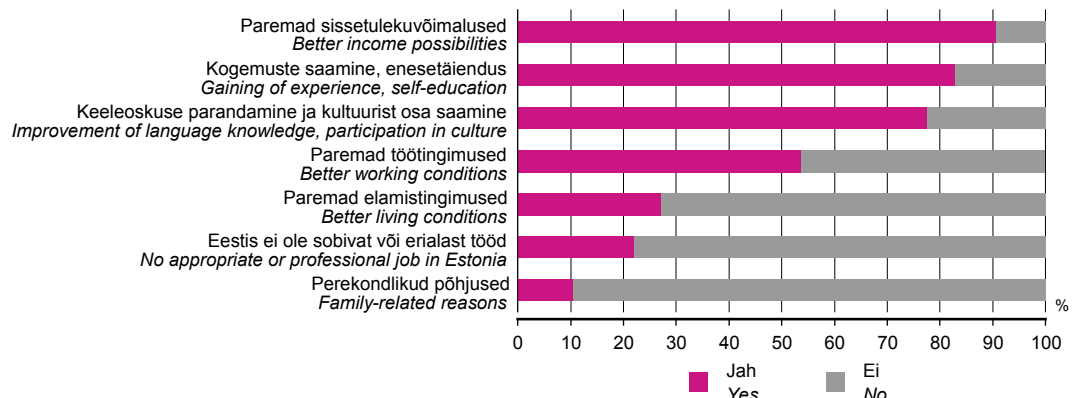
Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
Source: Household Module Survey (2008).

Valdav enamik välismaale tööle minekut kaalunutest läheks sinna tööle, sest seal on paremad sissetulekuvõimalused. Seda pidas oluliseks üle 90%. Üle kolme neljandiku oli ka neid, kellele oli tähtis saada kogemus, enesetäiendusvõimalused, samuti kultuurist osa saamine ja keeleoskuse parandamine. Veidi üle poole hindas ka paremaid töötingimusi. Oluliseks ei peetud aga perekondlikke põhjuseid ja seda, et Eestis ei ole sobivat või erialast tööd.

Perekondlike põhjuste väike osatähtsus erineb esmapilgul senistest käsitletutest ja uuringutest, kus on välja toodud, et kõrvuti majanduslike põhjustega on migratsiooniotsuse tegemisel olulised ka näiteks perede taasühinemine. Siin mängib kindlasti rolli Eesti rahvastiku arvuline väiksus. Seetõttu on vähetõenäoline selliste etniliste enklaavide teke, mille struktuur ja ulatus oleks piisav suuremahulise migratsiooni soodustamiseks (kui mitte arvestada selle esimesi ilmnevaid märke Soomes).

Joonis 10 Välismaale töölemineku põhjused, 2008

Figure 10 Reasons for going to work abroad, 2008

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
Source: Household Module Survey (2008).

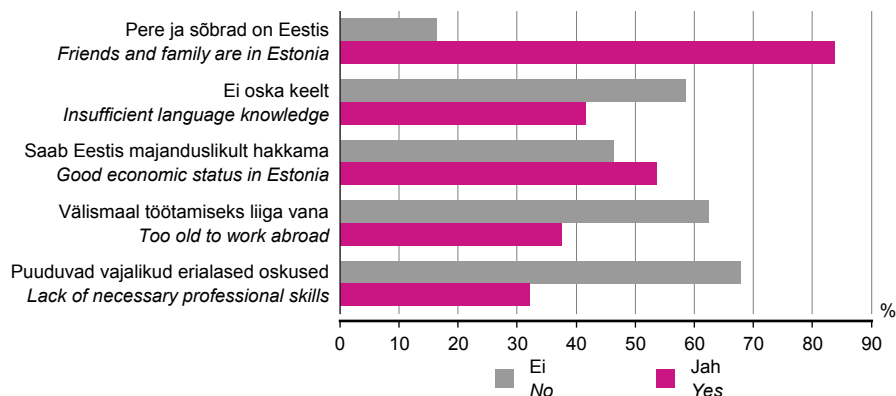
Soo järgi võttes ei erinenud väga enamiku oluliste võimalike põhjuste hinnangud. Erand oli siin kultuurist osa saamise ja keeleoskuse täiendamise suurem olulisus naiste puhul.

Koduse keele järgi ilmned erinevused eelkõige selles, et koduse keelena muud keelt kõnelevad inimesed hindasid pisut tähtsamaks otseselt tööprotsessiga seotud külgi, nagu sissetulekut ja paremaid töötingimusi. Eesti keelt koduse keelena kõnelevad inimesed hindasid veidi enam tööga kaasnevaid võimalusi, näiteks uued kogemused, erialane enesetäiendus, keeleoskuse paranemine. 86% eesti keelt koduse keelena kõnelevatest inimestest nägi võimaliku olulise välismaale töölemineku põhjusena võimalust täiendada keeleoskust ning saada osa kultuurist. Muud keelt koduse keelena kõnelevatest inimestest arvas seda vaid 62%.

Välismaale mineku põhjuseid hindasid need inimesed, kellel oli vähemal või rohkemal määral soov välismaale tööle minna.

Välismaale töölemineku soovita inimesed tõid välja ka soovi puudumise põhjendusi.

Joonis 11 **Välismaal mittetöötamise põhjused, 2008**
 Figure 11 **Reasons for not working abroad, 2008**

Allikas: leibkonna ülduuring (2008).
 Source: Household Module Survey (2008).

Peamine põhjus, miks välismaale tööle ei soovita minna, on perekond ja sõbrad

Kõige enam toodi välismaale minemise plaanide puudumise põhjusena välja seda, et pere ja sõbrad on Eestis (üle 80% vastanutest).

Veidi üle poolel juhtudel leiti, et Eestis saadakse majanduslikult piisavalt hästi hakkama. Selle põhjuse tõid tunduvalt rohkem välja muu koduse keele ja madalama haridustasemega inimesed. Vajaliku keeleoskuse puudumine oli takistuseks toodud 40%-l juhtudest. Kolmandik nendest, kes välismaale tööle minna ei soovi, märkis takistusena vanuse ja erialaste oskuste puudumise.

Nooremad inimesed hindasid pere ja sõprade olulisust umbes nii nagu vanemad inimesed. Esmapilgul on tulemus üllatav, kuid tõenäoliselt on põhjus see, et sotsiaalsed sidemed on olulised sõltumata vanusest, kuid aja jooksul ning vanuse kasvades tuleb lihtsalt juurde pere tähtsus. Üsna ootuspärane oli aga ligi 80% vanemaealiste (50–64) välismaale töölemineku takistusena märgitud liigne vanus. Kõige nooremas vanuserühmas (15–29) seda põhjuseks peagu ei märgitud. Nooremate seas viidati märksa vähem keeleoskuse puudumisele.

Koduse keelena muud keelt rääkivad ja madalama haridustasemega inimesed pidasid välismaale mineku takistuseks enam keeleoskuse puudumist.

Kokkuvõte

Globaliseerunud majanduse osa on ka üleilmastuv tööturg. Tööjõud liigub üle piiride küll märksa aeglasemalt ja väiksemal määral kui kaubad ja teenused, kuid seda suurema mõjuga. Eelkõige kipub tööjõud liikuma sinna, kus on tõenäoline saada suuremaid majanduslikke hüvesid. Peale kõige suurema tõmbejõuga Põhja-Ameerika ja Lääne-

Euroopa on märkimisväärset riikidevahelist tööjõu mobiilsust ka teiste piirkondade vahel. Eesti tööalase piiridevahelise mobiilsuse saldo on negatiivne. See tähendab, et Eestist läheb rohkem inimesi mujale tööle kui siia saabub. Oma rolli mängib siin geograafiline asukoht ja Euroopa riikides töötamist soosiv seaduslik raamistik ning peapõhjusena sissetulekute erinevus näiteks Lääne-Euroopa riikide ja Eesti vahel. Negatiivse piiriülese mobiilsuse juures saab siiski positiivseks pidada seda, et enamik Eestist välismaale tööle suundunud inimestest on Eestisse tagasi tulnud. Eestist pärit tööjõu positsioon vana Euroopa tööturul ei erine kuigivõrd muudest Ida-Euroopa riikidest pärit tööjõust. Vähe on Eestist pärit inimestel asja professionaalide, juhtide ametikohale, küll aga leiab sageli tööd oskus- või abitöölisena. Töötades küll madalamatel ametipositsioonidel, saavad Eestist pärit töötajad võrreldes vastava riigi põliselanikega sama töö eest siiski üsna sageli kas samaväärset või isegi kõrgemat tasu.

Soome on Eesti jaoks olnud erilisel kohal, sest ollakse naaberriigid ning ka ajaloolised sidemed on tugevad. Soome on tööalase rände seisukohalt erilisel kohal praegugi. Kõige enam Eesti residentide on töötanud või töötavad Soomes ning seal on ka Eestist pärit inimeste omavahelised võrgustikud kõige tugevamad.

Oluline on, et 2008. aastal ei olnud välismaale siirdumise soov kuigivõrd suurenenud. Samas ei olnud 2008. aastal veel suuri probleeme kiirelt kasvava tööalase ebakindlusega. Võib eeldada, et välismaale töölemineku soovi avaldavate inimeste osatähtsus suureneb tunduvalt. Praegu on seni peamised töörande sihtriigid samuti majanduslanguse küüsis, kuid kui neis riikides algab uus majandustõus varem kui Eestis, on oodata olulist töömigratsiooni kasvu Eestist välja.

Kirjandus Bibliography

- Anniste, K. (2009). Eesti välisränne aastatel 2000–2007. — Ränne. Statistikaamet.
- Bevelander, P. (2000). *Immigrant employment integration and structural change in Sweden: 1970–1995*. — *Lund Studies in Economic History*, 15. Lund: University Press.
- Bratsberg, B., Ragan, J., Nasir, Z. (2002). *The Effect of Naturalisation on Wage Growth: A Panel Study of Young Male Immigrant*. — *Journal of Labor Economics*, Vol 20(3), pp. 568–597.
- Constant, A. (2003). *Immigrant Adjustment in France and Impacts on the Natives*. — *Discussion Paper, No 866*. University of Pennsylvania.
- Constant, A., Zimmermann, K. (2005). *Legal Status at Entry, Economic Performance, and Self-employment. A Bi-national Study of Immigrants*. — *IZA Discussion Papers 1910*, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Dustmann, C., Fabbri, F. (2000). *Language Proficiency and Labour Market Performance of Immigrants in the UK*. — *Discussion Paper, No 156*. University College London, Department of Economics.
- Eamets, R., Philips, K. (2004). Tööjõu vaba liikumine Euroopa Liidus ja selle mõju Eesti tööturule. Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži toimetised, nr 20. Tartu. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Euwals, R. (2007). *The Labour Market Position of Turkish Immigrants in Germany and the Netherlands: Reason for Migration, Naturalisation and Language Proficiency*. — *Discussion Paper, No 2683*.
- Fougère, D., Safi, M. (2006). *The Effects of Naturalisation on Immigrants' Employment Probability: France, 1968–1999*. Mimeo.
- Hadler, M. (2006). *Intentions to Migrate Within the European Union: A Challenge for Simple Economic Macro-Level Explanations*. — *European Societies*, 8(1), pp. 111–140.
- Järv, K. (2007). Eesti tööealise elanikkonna väljarände eelistused. Sotsiaalministeeriumi toimetised. Sotsiaalministeerium.

- Kahanec, M., Zaičeva, A. (2008). *Labour Market Outcomes of Immigrants and Non-Citizens in the EU. An East-West Comparison*. — Discussion Paper, No 3420. University of Bologna.
- Kallaste, E., Philips, K. (2004). Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Kalter, F. (2000). *Theorien der Migration*. In Mueller, U., Nauck, B., Diekmann, A (eds) *Handbuch der Demographie 1 — Modelle und Methoden*, Berlin-Heidelberg-New York: Springer Verlag.
- Krieger, H. (2004). *Quality of Life in Europe. Migration Trends in an Enlarged Europe*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Krieger, H., Fernandez, E. (2006). *Too much or too little long-distance mobility in Europe? EU policies to promote and restrict mobility*. European Commission.
- Lerais F, Liddle, R. (2007). Euroopa Sotsiaalne Tegelikkus. Euroopa Poliitikanõustajate büroo nõuandev dokument. [www] http://ec.europa.eu/citizens_agenda/social_reality_stocktaking/docs/background_document_et.pdf (10.04.2009).
- Light, I., Karageorgis, S. (1994). *The Ethnic Economy*. — *The Handbook of Economic Sociology*, ed. Neil Smelser and Richard Swedberg. Princeton: Princeton University Press and New York: Russell Sage Foundation. Pp. 647–71.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993). *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*. — *Population and Development Review*, Vol. 19, No. 3, 431–466.
- Portes, Alejandro and Robert Bach. 1985. *Latin Journey*. Berkeley: University of California Press.
- Priinits, M., Kallaste, E., Võrk A. (2004). Tervishoiutöötajate migratsioon Eestist: migratsiooni potentsiaalne suurus, mõju tervishoiutöötajate vajadusele ja poliitikavalikud. Uuringu lõppraport. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Priinits, M., Kallaste, E., Võrk A. (2004). Tervishoiutöötajate migratsioon Eestist: migratsiooni potentsiaalne suurus, mõju tervishoiutöötajate vajadusele ja poliitikavalikud. Uuringu lõppraport. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
- Russell, S. S. (1995). *International Migration: Implications for the World Bank*. — *The World Bank. Human Resources Development and Operations Policy Working Papers*. May 1995, no. 54. [www] http://www.worldbank.org/html/extdr/hnp/hddflash/workp/wp_00054.html (14.04.2009).
- Straubhaar, T. (1988). *Labour Migration within a Common Market: Some Aspects of EC Experience*. *Journal of Common Market Studies*, September.
- Waldinger, R. (1997). *Social Capital or Social Closure. Immigrant Networks in the Labour Market*. Working Paper No. 26 in the series. School of Public Policy and Social Research.

EMPLOYMENT OF ESTONIAN RESIDENTS ABROAD

Siim Krusell

Search for a better living standard has driven people throughout the history to relocate to other regions and countries and start work there. Today's globalising economy strongly facilitates this process and increases the share of those temporarily leaving their home country. This article analyses the employment of Estonian residents abroad, unveiling the picture of how many Estonian residents have worked and are working abroad, how these people can be described in terms of their socio-economic profile and which are the intentions with respect to taking up work abroad in case of the people yet residing and working in Estonia.

Introduction

External migration and work migration, a phenomenon closely related to it, have been and continuously are important research topics of international scale as well as essential vital events which influence the socio-economic and demographic situation of countries. Traditionally, countries have a better overview of immigration (than of emigration), this concerns at least democratic countries that recognise free movement of persons. However, illegal immigration affects the immigration measurement accuracy. Measurement of the emigration to foreign countries has been considered important also in Estonia. So far, the intentions and motivating factors of the persons who are likely to emigrate to a foreign country have been studied. Besides, emigration of certain occupational groups (like persons having worked in healthcare) has been observed. So far, the actual numbers of people working abroad and various related characteristics have not been analysed much, the reason for that being the lack of data sources and the doubtful quality of the existing ones. Estimations on emigrants working abroad vary from 10,000 to 20,000 persons, more adequate estimations offer the range of 15,000–20,000 persons. When evaluating numerical values, the status of a migrant has often been left unspecified, thus it has remained unclear whether the event has to do with a permanent change of residence or the change of work and residence have been of temporary character. This analysis focuses on Estonian residents or the persons whose change of work and residence was or is of temporary nature. A small number of data subjects constitutes a problem here, too, as it was complicated to include in the sample the data subjects currently working abroad when concentrating on the data source used in this particular case (Household Module Survey with respect to working abroad) and it was difficult to evaluate the previous year (2008). Still, the data quality is adequate to estimate the number of persons having worked in a foreign country during the last five years (starting from the moment when the interview was conducted) and the related characteristics.

A selection of theoretical considerations of work migration

Several theoretical considerations have strived to explain work migration and working in a foreign country including the relevant regularities.

Migration theories are mainly differentiated on the basis of the fact whether they concern the economic or non-economic approach. In economic theories, the definition of migration is mainly based on economic factors — this constitutes the fundamental common feature of economic theories. Thereby, economic motives, impacts and differences are concentrated on. Non-economic migration theories have been proposed in a lot of spheres of social

sciences. The most modern considerations explain in particular the sociological and socio-psychological aspects of migration (Krieger 2004).

The primary cause for work migration is a better income to be earned in the country of destination.

Neoclassical macro theory follows the principle that migrants offer their labour force, and in these theories the conditions that secure the balance of regional labour markets are analysed. Individual migration-related decisions are presumably conditioned by differences in the labour supply and demand in the home country and in the country of destination. Labour movement is driven by the wage differences between countries, the latter are caused by the difference between the supply and demand of labour (Russell 1995). According to the neoclassical macro theory, the situation on the labour markets (economic welfare, wages and salaries, unemployment) is the main mechanism causing migration and only the intervention and regulation by governments may change migration processes. A decision to migrate is not taken without a second thought, it involves several stages: first, a person sets a new goal, this is followed by the comparison of costs and income and thereupon the actual migration takes place, but only on the assumption that the income to be received due to migration will exceed the costs incurred. For example, previous surveys conducted in Europe have shown that the future income should be at least double-fold for a person to migrate (Hadler 2006: 114).

Neoclassical micro theory observes migration as an investment in the human capital. According to this theory, people decide on migration depending on the costs incurred and income received. By the referred approach, people act on the basis of rational calculations and migration takes place only if it involves benefit (Russell 1995).

In analysing the causes leading to migration, neoclassical micro theory focuses on the discrepancies in incomes, employment rates and migration-related costs of different countries. The relocation decision of labour is regarded as a decision of an individual to maximize his/her income. The neoclassical micro theory has been developed further into **the human capital theory** that looks upon migration (similarly to education) as personal investment in the human capital (Hadler 2006). According to this theory, people take migration-related decisions in view of longer-term benefits, i.e. bigger costs are incurred today in order to gain bigger income in future (Straubhaar 1988). According to this approach, migration is most attractive for the youth and for people who can sell their knowledge and skills more easily.

The existing networks facilitate migration

Important non-economic approaches worth pointing out are the migrants' network theory and the social capital — the more developed the migrants' networks in the country of destination are, the more likely is the increase in migration. Such an expansion of networks potentially increases the number of future immigrants, as the costs and risks that migration involves will be smaller, since a large part of migration-related costs shall be covered by the networks or with their help. Governments, too, facilitate the creation of such networks by supporting the reunion of families. The politics of a country concerned has little impact on the migrants' networks (Hadler 2006). When talking about the network theory, it has been noted that a reproduction process occurs in a sufficiently strong network and thus information on vacant jobs therein is forwarded and offered to relatives or acquaintances. In a strong network even intra-network enterprises that hire workforce mainly from their own network may be set up. This in turn leads to the emergence of ethnic economy (Light and Karageorgis 1994), ethnic enclaves (Portes and Bach 1985) or ethnic niches (Waldinger 1997).

Constant (2003) has analysed the opportunities of immigrants and ethnic natives on the French labour market. He has drawn a socio-economic portrait of immigrants in France in the year 2000. Lower level of education and professional skills as well as lower occupational position compared to the natives can be distinguished as the characteristic features of immigrants. The majority of them work in elementary occupations or in occupations where no profound professional knowledge is required. Knowledge of the language spoken in a new homeland is a prerequisite for social integration and adaptation of immigrants on the labour market.

A lot of researchers have pointed out that knowledge of the language mainly spoken in the new country of residence notably contributes to their success on the labour market. Such conclusions have been drawn in North-America as well as in Europe (Dustmann and Fabbri 2000). The effect of language knowledge on the labour market position differs by countries. Euwals (2007) has analysed the influence of different characteristics, incl. knowledge of language, on the labour market positions of Turkish origin immigrants in the Netherlands and Germany. He has detected that good education and language knowledge secure a considerably better position in the Netherlands than similar indicators in Germany do. In the Netherlands as well as in Germany, the second generation immigrants enjoy better labour market positions than the first generation immigrants. An essential reason for that is a better knowledge of local language and a better level of education of the second generation.

The role of citizenship as a factor influencing labour market prospects also differs by countries and depends most of all on the legislation establishing, for example, relevant restrictions and preconditions. Bratsberg, Ragan and Nasir (2002) have emphasized that citizenship has an essential effect on income. Fougère and Safi (2006) are of the opinion that acquisition of the citizenship of the country of residence has improved the immigrants' employment indicators in France. Bevelander (2000) has analysed the immigrants' naturalisation process in Sweden and employment on the Swedish labour market. Thereby, he has noticed a lower economic activeness of the immigrants with citizenship. Constant and Zimmermann (2005) hold the opinion that naturalisation does not influence the likelihood of getting a job (employment) in Denmark, but it is seen as a positive factor contributing to a better income (Kahanec and Zaiceva 2008).

Empirical analyses have indicated that up to a half of the persons having shown a wish to relocate to a different country in future have actually done so (Järv 2007; Krieger and Fernandez 2006). According to Massey (1993), the international migration systems theory integrates different theoretical migration considerations by stating that a certain context of economic, social, political, and geographic-demographic factors condition the cross-border movement of capital and labour.

The groups of countries receiving foreign labour force and the migration source countries are similar in terms of large migration flows in both directions as well as connection not related to migration (historical, cultural, colonial and technological). The analyses of the international migration system have revealed several interesting aspects. For example, it is supposed that countries belonging to a common migration system (i.e. having mutual migration flows in reciprocal directions) should not necessarily be geographically close to one another, since the political and economic ties between countries are of at least the same importance as geographical proximity (Eamets and Philips 2004). Kalter (2000) states that although a serious intention to migrate is an important characteristic on the basis of which the extent of actual migration can be forecast, there still exist a lot of other factors that have essential effect on the people's migration-related behaviour not taken into account in surveys (Eamets and Philips 2004).

Priinits etc. (2004) have listed the main factors influencing migration.

- 1) **Gap in income** — difference between incomes in the country of origin and of destination;
- 2) **Expectations** — expectations of living standard in the country of origin and abroad;
- 3) **Labour market situation** — possibilities to find work in the country of origin and abroad;
- 4) **Demand for the service** — demand for a certain service abroad;
- 5) **Geographical proximity** — distance between the country of destination and country of origin;
- 6) **Traditions and networks** — which are the traditional countries of destination for migration and how large is the community of citizens of the country of origin in the country of destination;
- 7) **Ethic and political problems** — political stability in the country of origin;
- 8) **Cultural and language barriers** — cultural and language differences in the country of origin and in the country of destination, language learning possibilities.

Work migration of Estonia. Intentions and current situation by data sources

The findings of the survey evaluating potential migration that was conducted by the Ministry of Social Affairs in 2006 did not reveal any large socio-demographic changes in a wish to work abroad. Among those planning to work or having worked abroad, males and Estonians comprised a bit more than an average. But more clear-cut distinctions can be noticed by different age groups. We can say that a younger age (up to 34) was a factor facilitating employment abroad and an older age (at least 55) almost excluded this prospect. It is true, at least partially, that in terms of age there are more students and single persons with a lower level of education among the people intending to find work abroad.

The survey conducted by the Ministry of Social Affairs showed that the more a person was dissatisfied with his/her current job, the more likely he/she was to leave for a job abroad. Persons having serious plans of finding a job abroad are more than the average dissatisfied with their wages and salaries, development prospects and work organisation. The referred survey gave answers to several questions, but the samples often remained under-covered for drawing thorough conclusions.

Kallaste and Philips (2004) analysed the data obtained as a result of the survey conducted by the company Saar Poll in 2000 and 2003. 42% of the interviewed persons answered positively to the most general question ("Would you like to work abroad?"). Only 3% of respondents would most likely wish to go and work permanently abroad. 15% were sure to take up a job in a foreign country from time to time. Compared to 2000, the percentage of those wishing to leave for a foreign country had decreased a bit (Kallaste and Philips 2004). Eamets and Kallaste (2004) also used the same data source for analysis and compared the gained results with the 2002 Eurobarometer data. Relying on the results of the survey, it was stated that persons resettling in a foreign country represent mostly those professions for which there is a bigger demand in Estonia as well as abroad, the people concerned are satisfied with their present work place, salary and working conditions and are relatively unlikely to lose their work. It was concluded that, in fact, the number of people taking up work in a foreign country is relatively small. The proportion of people who would have a chance of finding work abroad and who have made relevant preparations or sought information is small. For example, looking at the number of people who have a serious intention to take up work abroad and who have also made preparations for that, reduces the potential number of residing persons several times. (Eamets and Philips 2004).

Estimated number of persons working abroad

Above all, this article discusses working of the Estonian residents in foreign countries. The most reliable data sources available for estimating the number of Estonian residents working abroad are the Estonian Labour Force Survey and the Estonian Household Module Survey. Relying on the data of these surveys it can be noted that, in 2008, 10,000–15,000 Estonian residents had permanent employment abroad. During five years, a total number of 60,000 Estonian residents worked abroad. In most cases they returned to Estonia.

According to the data of the population register, 26,518 persons left Estonia and resided in other countries during 2000–2007. This makes about 2% of the whole Estonian population. Thus, the population figure of Estonia decreases by 0.2% per year because of emigration. By comparing Estonia with some other country of the European Union, emigration from Estonia is still relatively small: for instance, in Germany the proportion of emigration forms on average 0.7–0.8% of population. In Slovenia that accessed to the European Union at the same time as Estonia, the relevant proportion is 0.4%. In 2000–2007, the main emigration country of destination for the Estonians was Finland to where 17,165 persons emigrated during the referred eight years. Finland is followed by Russia (3,601 persons) and Germany

(1,217 persons) (see Table 1). Finland's extreme lead over other countries can partially be explained by a better quality of Finland's data. At the same time, the number of people who emigrated to Finland is large enough so that, should the data concerning other countries be many-fold under-represented, Finland will undoubtedly remain the most favourite place of destination for emigrants from Estonia (Anniste 2009). However, data of the population register cannot be regarded as adequately accurate data sources, whereas there does not in fact exist a mechanism that could secure the reflection of persons' emigration in the migration data. It can be stated that the actual number of persons having left for foreign countries on permanent basis is bigger and surely not smaller than the respective level in Germany.

Social-demographic profile of persons having worked abroad during last five years

The Household Module Survey conducted by Statistics Estonia provides a possibility to review the residents of Estonia who have worked abroad during the last five years by socio-demographic characteristics.

First and foremost, males and younger persons tend to go to work abroad

The majority of Estonian residents having worked abroad are males. This differs notably from the sex-specific distribution of the employed on the Estonian labour market. Nearly half of the persons having worked abroad had vocational or professional secondary education. The persons without specific professional skills followed (for example, persons with basic or secondary education). The percentage of persons with higher education was the smallest — a bit over one tenth. As the comparison between the sex-specific distribution and the whole Estonian labour market revealed differences, discrepancies also existed in the comparisons by citizenship and domestic language. In other words, among the persons gone abroad for working purposes, the percentage of persons with Estonian citizenship and Estonian as the domestic language was bigger than the respective percentage among the employed on the Estonian labour market. On the basis of the aforesaid it can be stated that when visiting a foreign country one can most likely come across a young man with the Estonian citizenship who speaks Estonian as a domestic language and has acquired rather vocational or professional secondary education.

Main reasons for starting work abroad

Prospect for a better income is the most important reason for going to work abroad

A decision to start work abroad is of much bigger significance than a simple change of workplace within Estonia. This involves a change in the cultural and language environment, the established social network ties will become weaker. In case a person goes abroad alone and his/her family remains in Estonia, the risk of family break-up and other family-related problems will increase, although a reason for going to work abroad is often enough a wish to improve the family's economic standing.

Figure 1 presents the reasons why the Estonian residents who currently work abroad or who have been working abroad during the last five years have made such a decision. A bigger salary was the most important reason why people went to work abroad. For a slightly more than a tenth of the Estonian residents concerned a bigger salary was not really important. More than a half of respondents considered improvement of language knowledge, new work experience and self-education important or rather important. Nearly half of respondents considered better working conditions important.

But, neither family-related reasons nor better living conditions abroad were particularly important for going to work abroad (see Figure 1). The priority list by most popular reasons for going to work abroad is in some respects logical and to a large extent in compliance with the matters pointed out so far by researchers. Here, for example, a parallel can be drawn with the importance of a larger income as an influencing factor in the decision of relocation

that is also emphasized in the neoclassical macro theory. In addition to the factor of income, the results also support the aspect of self-education pointed out in the human capital theory. Besides income, family-related reasons have been regarded an essential factor influencing migration, but this did not prove true in this particular case. The reason might lie in the nature of work migration that in the majority of cases means temporary work and the fact that family ties still remain in the country of origin, i.e. Estonia.

Most popular destination countries for persons who have emigrated to foreign countries

Without doubt, the largest number of persons who have emigrated worked or are working in Finland at present. Sweden, Norway and Great Britain as the countries of destination follow. Fewer people worked in Denmark and Italy. Countries not presented in Figure 2 (i.e. all other countries) comprised a bit less than 10%.

Evaluation of countries by popularity allows to state that the priority list rather meets the expectations. Besides income as the primary motivator, also the cultural aspect and knowledge of the language mainly spoken in the country of destination have an effect on work migration. Geographical location, too, is of no less importance, often inclining the decision of departure in favour of Finland. The advantage of working in Finland lies in a smaller risk of loosening family ties.

As Finland is the country where the people of Estonian origin mostly work, it could be presumed that they also have more day-to-day communication with people from Estonia compared to people of Estonian origin working in other countries. Data confirm this presumption and also the statements set out in the network theory. 35% of Estonian residents working in Finland communicated mostly with the people of Estonian origin, but of the people working in other countries 10% less or all in all 25% of people communicated with those of Estonian origin. 28% of Estonian residents working in other countries communicated mostly with people residing in the particular foreign country, e.g. with the Swedes in Sweden. Of the Estonian residents living in Finland, 16% communicated mainly with the Finns.

Notwithstanding the aforesaid, we cannot yet speak of the enclaves uniting the people of Estonian origin, but rather of a closer communication network and of the preconditions for the development of Estonian mini-society in Finland.

Methods of getting a job abroad

Finland has been the most popular country of destination in terms of work migration

A special status held by Finland is confirmed by the method how the people having worked abroad got their jobs. Irrespective of the country, relatives and friends had the most important role in getting a job abroad. Nearly 80% of Estonian residents working or having worked in Finland found their workplaces due to relatives or acquaintances, while in case of other countries the respective percentage was a bit over 40%.

Assignment to service in a foreign country and responding to a job advertisement are also worth mentioning. Employment mediation companies have played a smaller role, although not an insignificant one. Almost half of the people employed in Estonia (Estonian Labour Force Survey) had found their workplaces through relatives or acquaintances, 19% of people got a job by responding to job advertisements. The referred indicators are quite similar to indicators of other countries except for Finland.

Estonian residents employed or having been employed abroad by occupation

The available data allow to estimate and compare the occupational structure by the Estonian residents working or having worked abroad as well as the occupational structure of the population employed in Estonia and those having arrived in Estonia during the period 2000–2007 and having the resident status and right to work here. It is rather important to assess which position the Estonian residents working abroad have acquired there compared to the occupational structure in Estonia. The respective indicators of Finland have been used in the analysis for comparison purposes. Position on the labour market can also be assessed in view of inclusion in the respective group of occupations. Assessment by the group of occupations does not reflect the reality at the individual level, but rather at the group level. An individual's assessment of his/her labour market position also depends a lot on subjective circumstances: how desirable the job concerned is for the employee, and on which position this job is placed in his/her self-defined hierarchy. Compared to elementary occupations, work at a position of professionals brings about more work-related rights and benefits including a higher average income, more flexible working time and other possibilities. There exist several schemes for priority listing of groups of occupations, e.g. CAMSIS, CSP-CH, Goldthorpe, ISCO-88, a scheme constructed by Treiman and Wright. In the present analysis, the ISCO-88 scale is used.

Estonian residents have not reached very good positions when working abroad. A marginal proportion of the Estonian residents, employed abroad either currently or during the past five years, worked at higher positions like for example managers or professionals there. The proportion of those working as clerks or technicians and associate professionals was also small. The workplaces that involved service or sales accounted for a bit bigger percentage, but the prevailing share of Estonian residents still worked as workers with special skills or in elementary occupations (see Figure 4). To be more specific, the specialties of builder and agricultural support staff dominated. In general, persons leaving Estonia for a foreign country pick up a job that requires a lower level of education than the person concerned has acquired. Thus, only 25% of Estonian residents with higher education and working abroad were employed as professionals, clerks or managers. One fifth worked as skilled workers and a tenth worked in elementary occupations. Regarding the occupational structure in Estonia, more than a half of persons with higher education are employed as managers, professionals or clerks.

In 2007, only 2.5% of salaried workers in Estonia were employed on the basis of fixed-term contract. A half of the employees working or having worked abroad during the last five years were employed on the basis of fixed-term contract. 55% of employees working abroad had entered into a direct contract with the employer. One fifth had concluded a contract with the employment mediation company and 18% had an oral employment agreement with the employer. The marginal share of contracts concluded for an unspecified term may implicate the employee and employer's mutual wish to have a temporary employment relationship. But it can also hint at the insecure nature of employment relationship, because different surveys have revealed that over a half of persons with fixed-term contracts would prefer a permanent workplace if possible. The fixed-term contract jobs can be found equally in all professions and they are not only limited to low-paid occupations. Fixed-term contract jobs account for a fifth of all jobs in Portugal and one third in Spain. Their numbers have rapidly grown in some new Member States, e.g. they form more than a quarter of all workplaces in Poland (Lerais, Liddle 2007).

The majority of people coming from Estonia have worked or currently work in Finland. This also ensures a reliable basis for comparing the employment structures in Estonia and Finland, and the employment of Estonian residents in Finland. Comparison of the occupational structures in Estonia and Finland reveals minor differences. However, a bigger proportion of technicians and associate professionals in Finland must be pointed out, while

the share of managers and senior officials was smaller there. This difference is quite important presuming that the proportion of specialists with high qualification constitutes one of the pillars of the knowledge-based economy.

Comparison of the occupational structure of Estonian residents working in Finland with the occupational structure of Estonia and that of Finland reveals great differences which are especially significant in the comparison with Finland. While in foreign countries, Estonian residents were represented at least to some extent at higher positions, then in Finland this representation was almost non-existent. The employment as craft and related trade workers and in elementary occupations was bigger. These two categories encompassed over 80% of the persons employed in Finland at present or during the last five years (see Figure 5).

People who have relocated from Estonia to a foreign country mainly found work in lower positions of labour market

While those relocating from Estonia to foreign countries for the purpose of work were rather employed at lower positions, then a bigger proportion of persons relocating from foreign countries to Estonia for the purpose of work were employed at higher positions, this concerns particularly countries belonging to Types 2 and 3. In other words, most professionals of specific specialties have come to work in Estonia from these countries. In case of the Type 2 countries, 75% of persons having relocated and started work in Estonia worked as managers, professionals or clerks, and in case of the Type 4 countries — 88% of persons having relocated and started work in Estonia. In case of countries under Type 2 and Type 5, the occupational distribution of countries is not striking with respect to positions when compared against the occupational distribution of the countries of origin of the people concerned, but the difference thereof from the occupational structure of Estonian residents abroad is really striking. Features similar to the Estonian residents having worked or working abroad can be detected with the persons from Type 1 countries, i.e. there exist similarities with the persons from the countries of the former Soviet Union who have come to work in Estonia. Even 74% of the workers coming from the former Soviet Republics had started work in Estonia as skilled workers (see Table 2).

Quite a clear-cut regularity can be traced in the above-described comparison. Namely, the occupational structure of the persons having relocated from a foreign country and started work in Estonia is the more similar to the occupational structure of Estonian residents abroad, the lower is the income for a similar work in the country of origin of those having come to Estonia and taken up the respective work here.

Estonian residents having worked or working abroad by occupation

The economic activity-based job structure of the Estonian residents employed abroad was quite different from the respective structure of Estonia in 2008. People who took up work in a foreign country worked mostly in construction. Persons working in construction comprised over a third of all persons having worked or working abroad. This share exceeds the proportion of construction-related workplaces in Estonia several times. The situation was similar in agriculture, forestry and fishery. In Estonia, the persons employed in these fields accounted for slightly less than 5% of all employed persons, but nearly 15% of all the persons employed abroad were active in these fields of activity. Compared to the Estonian indicators, the share of employed persons was also larger in accommodation and food service activities, and in administrative and support service activities. At first glance, attention should be paid to the share of human health and social work activities which on the face of it was smaller than expected. The smaller share can be explained by the fact that the majority of persons starting work abroad in the field of human health have not been taken for Estonian residents any more. Compared to the Estonian structure of economic activities, employment in wholesale and retail trade, manufacturing, also in education, for example, accounted for a considerably smaller share. People taking up work abroad were almost never employed in financial and insurance activities, in real estate activities, in information

and communication. Quite a small number of persons were employed in public administration (see Figure 6).

The economic activity and occupation in which people are employed provide basis for evaluating the competitiveness and employability of countries and workers. For example, a low living standard tends to be a characteristic feature of the countries where the agricultural sector accounts for a large share. But, a more accurate picture unveils, when we observe, the employees of which occupational profile account for a larger share, for example, in manufacturing. A large share of professionals is characteristic of the developed countries, this is also related to the accompanying larger value added. In Figure 7, the two groups of ISCO 88 occupations have been set out. The first group includes managers, professionals, technicians and associate professionals and clerks. The second group includes skilled workers from different fields, service workers and shop and market sales workers, and workers in elementary occupations. Although it is more complicated to assess occupational positions, Group 1 can by default be looked upon as a group of employees on higher positions, and Group 2 — a group of employees on lower positions. Figure 7 also presents a comparison by two groups regarding the economic activities which hold at least a 3% share.

Depending on the peculiarities of economic activities, the distribution is not even by occupations. Proceeding from these peculiarities, for example, more professionals are employed in education than in construction. However, the breakdown displayed in Figure 7 enables to analyse the capabilities and skills of Estonian residents for getting better occupational positions in different economic activities. In no economic activity the share of Estonian residents included in the first group exceeded 50%. Nevertheless, the field of education stood out among other fields, and in manufacturing as well as in wholesale and retail trade the share of persons belonging to the first group was remarkable. But with respect to construction, and agriculture, forestry and fishing, the share of those belonging to Group 1 was marginal (see Figure 7).

Income earned abroad

A better prospective income was stated as the main aim of starting work abroad. Only 12% of persons having worked abroad did not point out a better salary as an important factor. The average monthly net income of persons having worked abroad exceeded 21,000 kroons (the average of five years, income quoted in kroons). A rapid growth of income during recent years has diminished the gap between the incomes earned in the main destination countries of work migration and in Estonia, but there still exist significant differences.

However, a higher income earned abroad compared to Estonia did not necessarily mean equal income with the residents having the same qualification and doing the same work in the respective foreign country. Over a third of persons having worked abroad referred to a lower or considerably lower income. 31% of respondents evaluated their income as equal with the residents of the respective foreign country having similar qualification and doing similar work, 11% evaluated their income as even bigger. The rest or a fifth could not compare their income with the resident employees of the country of destination.

The regression model offers a good opportunity to get an overview of who is more likely to get at least an equal income compared to the ethnic natives of a respective foreign country, and enables to compare subjective income-related evaluations with objective figures. Statistically speaking, there occurred significant sex-specific discrepancies, but the gap between men and women was not especially large. At first glance, a slight predominance in favour of women seems surprising, as the average income earned by men working abroad was notably higher compared to women, but hereby it should be taken into consideration that in their income evaluations women might have compared themselves with the permanent female residents of the respective foreign country whose income is also lower

than that of men, and besides, occupation and economic activity also play a role in this respect.

The Estonian residents with higher education having worked abroad evaluated their position in terms of income considerably higher compared to those Estonian residents without professional education having worked or working abroad. However, persons with vocational and (or) professional secondary education felt slightly more uncertain compared to persons without any professional education. According to self-assessments, Estonian residents of the age group 30–49 with Estonian as their domestic language had a considerably better position in terms of income compared to reference groups. Moreover, the actual average income among these groups was bigger compared to reference groups.

Return from abroad and the relevant reasons

Emigration of the working-age and economically active population from Estonia does not facilitate economic development and has a negative effect on demographic trends. Nevertheless, the fact that a large proportion of income of the people who are temporarily working abroad is spent in the Estonian economy can be stated as a positive notion. At the same time, it is of utmost importance that the people who have gone to work abroad will return to Estonia after a while, and so far, the majority of people who once worked abroad on temporary basis have come back. Approximately half of the people who had a job abroad when being interviewed were sure to come back to Estonia and find work here.

Specific reasons usually lie behind a return to Estonia

Figure 8 provides an overview of the reasons for returning to Estonia

The primary reason why people returned to Estonia or intended to do so was a wish not to live far away from family. Over a half of persons having worked abroad or planning to return during the last five years held this opinion. A fifth of respondents stated that income for the same kind of work in Estonia had increased to the extent that they considered it better to return to Estonia or planned this move. Poor living or working conditions, poor knowledge of local language and incapability to adapt to the cultural environment were mentioned far less frequently as reasons for the return (see Figure 8).

It might be presumed that younger people have a bit looser family ties than the older ones. And as people younger than 30 years of age have often not created a family yet, family ties could be considerably less important as reasons for coming back. But this did not prove true. Namely, over a half of younger-age persons pointed out reunion with the family as a reason for their return and the difference compared to the older-age persons was only around 10%.

Increased income in Estonia constituted the second important reason for coming back: while in the age groups 15–29 and 30–49 nearly a third mentioned this as the reason for their return, in the age group 50–64 only 9% stated that.

Motivation for working abroad

Besides the current and recent migration trends and detailed analysis thereof, it is important to have an overview of the preparedness for relocation to a foreign country of the people currently residing in Estonia. 3.6% of the working-age population have firm plans to start working abroad within the next five years. 10% rather agreed to this opinion. A fifth or 21% considered it unlikely for them to work abroad and 65% were quite sure that they will not go to work abroad within the next five years. The referred indicators do not differ much from the data of the previous surveys conducted in Estonia about people's intentions of going to work abroad.

These were rather younger people who intended to go to work abroad within the coming five years. Nearly a tenth of the 15–29-year-olds had firm intentions to go to work abroad. A fifth considered this option rather likely. The share of those wishing to work in a foreign country was relevant also in the age group 30–49. 3% of them had firm plans to start work in a foreign country and 10% still considered this option. In the age group 50–64, the share of people wishing to seek work abroad was negligible. As to elderly people, 1% of them had firm plans to seek work abroad during the coming five years and 3% of them still considered this option. In conclusion, nearly a third did not exclude the option of going to work abroad within the next five years. But, among people wishing to work abroad in the age group 15–29, there were only 8% of those who wanted to stay abroad on a permanent basis. 28% wanted to stay working abroad for a longer time than a year, and the rest had plans to work abroad for a period of up to one year. In the age group 30–49, the distribution of people wishing to work abroad by the expected duration of employment was similar to that of the younger age group.

But, a sharp discrepancy could be detected between the people having worked abroad before and those who had never worked abroad. Across all age groups, the previous experience of working abroad encouraged people to work abroad in future, too. For example, 21% of the youth who had worked abroad before definitely wanted to go back for working purposes, while only 7% of the youth who had not worked abroad before were firmly ready to seek work in a foreign country. In case of almost all age groups, the difference was over 10%. Differences were the largest in case of elderly people. Only 30% of the elderly who had worked abroad before were sure that they did not want to work abroad again, but the same opinion was held by over 80% of the elderly without similar previous experience (see Figure 9).

Previous work experience abroad considerably increases the probability of taking up a job abroad again

The predominant majority of people who have considered working abroad would prefer this option due to better earning possibilities there. 90% of respondents regarded this important. Over three-fourths of respondents attributed importance also to prospective experience, self-education, participation in the culture and improvement of language knowledge. A bit more than a half of respondents also appreciated better working conditions. Nevertheless, family-related reasons as well as the unavailability of a suitable professional job in Estonia were considered unimportant.

At first glance, a small share of family-related reasons differs from the previous researches and surveys which have pointed out family reunion, for example, as an important reason next to economic causes for migration-related decisions. Here, for sure, the small number of Estonian population plays an essential role. Therefore, the emergence of such ethnic enclaves with the structure and extent sufficient to facilitate substantial migration is unlikely (if not to consider appearance of the first signs of this kind in Finland).

The assessments by sex did not differ magnificently in respect to the majority of important prospective reasons. A higher importance attributed by women to the possibility of improving the cultural and language knowledge can be marked as an exception.

Differences by domestic language were revealed, first and foremost, in the fact that those whose domestic language was other than Estonian evaluated the factors directly related to the working process such as income and better working conditions a bit higher. Persons whose domestic language was Estonian evaluated a bit more highly the work-related opportunities such as new experience, professional development and improvement of language knowledge. This way, 86% of the persons using Estonian as the domestic language regarded the prospect of improving language knowledge and gaining the experience of a different culture as important reasons for going to work abroad. Among the persons speaking other language than Estonian at home, only 62% were of this opinion.

The reasons for going to work abroad were assessed by the people who had a wish, either big or small, to go to work abroad.

Persons who did not wish to work abroad also stated the respective arguments.

Family and friends constitute the main reason for not wishing to start a job abroad

The primary argument that refrained people from plans to work abroad was related to family and friends staying in Estonia (over 80% of respondents).

Slightly more than a half of respondents stated that they can cope economically quite well in Estonia. This was expressed significantly more by the persons with a lower level of education and by those whose domestic language was other than Estonian. Lack of knowledge of the needed language was pointed out as an obstacle in 40% of cases. A third of those who do not want to go to work abroad noted their age and absence of professional skills as hindering factors.

Similarly to elderly people, younger people also rated highly the importance of family and friends. At first glance, the outcome is surprising, but it is evidently grounded on the truth that social ties are important despite age, and in the long run and by growing older the presence of family is considered more valuable. Quite expectedly, nearly 80% of the elderly age group (50–64) mentioned their too high age as a factor hindering them from going to work abroad. In the youngest age group (15–29), this factor was almost never mentioned as a reason. People of younger age referred to the lack of language knowledge much less frequently.

People with a lower educational level and with the domestic language other than Estonian pointed out the lack of language knowledge more frequently.

Summary

Globalising labour market is a constituent part of the globalising economy. Labour force moves across borders considerably more slowly and to a smaller extent than goods and services, but the effect that this movement causes is far more influential. Above all, labour force tends to move in the direction where better economic benefits can be expected. In addition to such points of attraction as North America and Western Europe, there is quite lively cross-border labour force mobility between other regions. The balance of Estonian cross-border work migration is negative. This means that more people leave for other countries for working purposes than arrive in Estonia. The geographical location of Estonia, the legislative framework facilitating people to work in other European countries, and the difference in the incomes earned in the Western European countries and in Estonia as the primary reason play an important role in this situation. The fact that the majority of persons having left for other countries for working purposes have later on returned to Estonia can be emphasized as a positive phenomenon against the background of negative cross-border mobility. The position of the Estonian-origin labour force is not at all different from the labour force coming from other Eastern European countries. People from Estonia have little chance to work as professionals or managers, but they can find work as skilled workers or support staff. Despite working on lower occupational positions, workers coming from Estonia quite often get equally or even better paid for a similar work done by native workers of the respective country.

Finland holds a special position for Estonia as it is a neighbouring country of Estonia and the historical ties are also strong. In terms of work migration, Finland is continuously at a special place. The majority of Estonian residents employed abroad worked or are working in Finland and the Estonian community networks can be described as the strongest there.

It should also be noted that in 2008 people's wish to go abroad had not grown at all. At the same time, in 2008, there were no special problems yet with the rapidly deepening employment-related uncertainty. It could be assumed that the share of persons wishing to seek work abroad will increase substantially. At the moment, the main destination countries of work migration also suffer from economic recession, but if the new economic upturn starts sooner in these countries than in Estonia, the expected work emigration from Estonia could be quite large-scale.

TÄISKASVANUTE TASEMEHARIDUSES ÕPPIMINE

Tiiu-Liisa Rummo
Statistikaamet

Õppivad täiskasvanud on olulised, sest nad suurendavad ühiskonna majanduskapitali. Ei piisa vaid laste ja noorte õppimisest, seda peaksid tegema ka kesk- ja vanemaealised inimesed, sest see on teadmispõhise ühiskonna eeldus. Kogu maailm tõdeb, et lühikese õpiperioodi jooksul omandatud haridusest ei piisa enam kogu eluks.

Et Eesti on vananeva elanikkonnaga riik, siis peavad siin õppima ka täiskasvanud, isegi vanad. Vastasel juhul jäävad varsti paljud töökohad tühjaks, sest ei jätku töö oskajaid. Õppida on vaja selleks, et tulla toime isikliku eluga, suuta positiivselt suhestuda ühiskonnaga ning et ei jääks hätta pidevalt muutuva elukeerises. (Valgmaa 2007) Teaduse ja tehnoloogia kiire areng nõuab üha uute teadmiste ja oskuste omandamist. Õppimise kaudu ei arendata üksnes kogu ühiskonda, vaid igal inimesel on kergem pidevalt muutuv ühiskonnas toime tulla, kui oma teadmisi täiendatakse ja minnakse kaasa uute suundadega. Kahtlemata on hea haridus inimese sotsiaalse ja emotsionaalse rahulolu eeltingimus, sest sellest sõltub üldjuhul parem elukvaliteet, mis seostub hea töökoha ja suurema palga. Palju on räägitud täiskasvanute täiendusõppes osalemisest, kuid üks osa elukestvast õppest hõlmab ka täiskasvanute tasemeharidust.

Õppivaid täiskasvanuid peaks kindlasti laste ja noorte õppimisest eraldi vaatama, sest täiskasvanute õpe ei erine laste-noorte omast ainult seetõttu, et täiskasvanute jaoks ei ole õppimine enam kohustuslik. Täiskasvanud õppijad on erineva vanuse, kogemuse, varasema hariduse ja sotsiaalse staatusega ja neil on oma väljakujunenud teadmiste süsteem, mõtlemisharjumused, eelarvamused, stereotüübid, hoiakud ja väärtushinnangud, mille nad toovad kaasa õpituksituatsiooni (Kutsestandard 2003). See artikkel ei süüvi küll täiskasvanud õppija sotsiaalsühholoogilistesse omadustesse, kuid ometi on see oluline taustteadmine.

Täiskasvanute õppimine, selle olemus, eripärad ja õppimise käsitused on aegade jooksul huvitanud paljusid uurijaid. Varasematest uurimustest on teada, et õppimise üheks takistuseks peetakse vanadust ja (või) vanust. (Elukestva ... 2002; Rummo 2008) Huvitav on uurida, kui palju täiskasvanuid õpib vanusehirmule vaatamata Eesti koolides ja kus asub Eesti võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega. Kas on võimalik, et inimesed siiski ületavad kartuse, et nad on õppimiseks liiga vanad ja mõistavad elukestva õppe vajalikkust? Elukestva õppe taotlus on toetada kõikide inimeste õppimist, sest vaid nii kujuneb arengut väärtustav sotsiaalne keskkond (Jõgi 2006). Kas Eesti ettevõtted toetavad oma töötajate õppimist? Artikkel vaatleb täiskasvanute tasemehariduses õppimist regulaarse haridusstatistika ja täiskasvanute koolituse uuringute põhjal. Täiskasvanute tasemehariduses õppimise all mõeldakse siinkohal täiskasvanute õppimist kas põhi-, kesk-, kutse- või kõrghariduses.

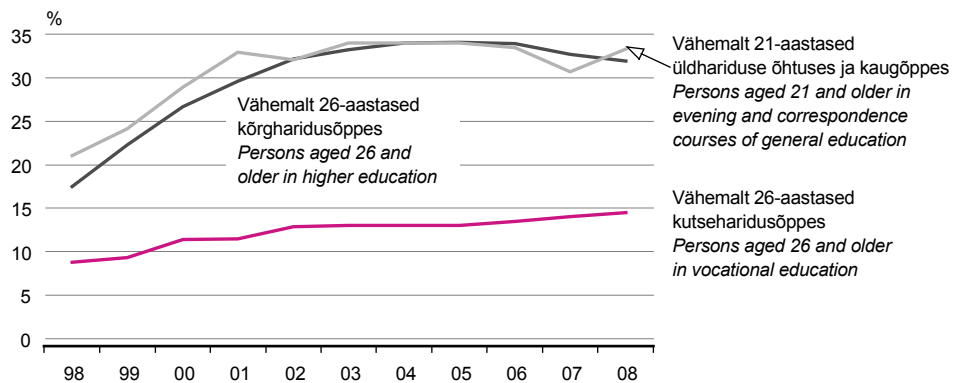
Üle 26-aastaste kõrghariduses õppimine on viimastel aastatel veidi vähenenud

Kui vahepeal suurenes Eesti vähemalt 26-aastaste kõrghariduses õppijate osatähtsus jõudsalt, siis viimastel aastatel ei ole enam suurt tõusu märgata, pigem väike langus (joonis 1). Sellegipoolest: võrreldes kümne aasta taguse ajaga, mil vähemalt 26-aastaseid üliõpilasi oli Eestis vaid alla viiendiku (17%), on praegu kõrgharidust omandavaid täiskasvanuid tunduvalt enam, peagu kolmandik (32%). Vähemalt 26-aastaste üliõpilaste osatähtsus oli suurim aastatel 2004–2006 (34%). Et praegu on aga noorte seas populaarne omandada kõrgharidus võimalikult kiiresti, et tööle asuda ja karjääri teha, siis ilmselt õppijate vanusekõver enam ei tõuse. Samuti võib lähiaastail avalduda majanduskriisi ja töötuse kasvu mõju, mis just nimelt vanemad õppijad tagasi toob. Pikemas perspektiivis võib eeldada, et jahtunud majandus koos efektiivsemaks muutunud haridussüsteemiga hoiab noored kindlamalt koolipingis ega mõjuta neid haridusteed liialt vara katkestama. Parimal juhul tuleb osa liialt vara süsteemist lahkunud inimesi õpingute juurde tagasi. Võib loota, et peagi tulevad mõnda aega tööturul olnud bakalaureuse-, magistrakraadiga või rakendusliku kõrghariduse diplomiga inimesed tagasi kõrgkoolidesse õppima ja ühiskonnas kukutatakse viimaks elujõuline paradigma, et formaalharidussüsteem on vaid noorte tööturule siirdumise

eelfaas, millele järgneb töö omandatud erialal kuni pensionini või surmani (Veldre 2008). Prognoosid näitavad kõrgharidusse püüdlevate noorte arvu vähenemist, sest alates 2010. aastast on oodata 19–21-aastaste arvu järsku langust. Seetõttu on kõrgkoolidel ilmselt peagi huvi otsida uusi sihtrühmi, pakkudes vanemaealistele õppuritele paindlikke õppimisvõimalusi, mis omakorda tagab suurema juurdepääsu kõrgharidusele (Klooster 2009). Kõige rohkem on vanemaid üliõpilasi hariduse ja sotsiaalteaduste, äranduse ning õiguse õppevaldkonnas.

Kutsehariduses on täiskasvanute osatähtsus küll vähe, aga siiski aasta-aastalt kasvanud. Kui kümme aastat tagasi oli vähemalt 26-aastaseid õpilasi kutsehariduses vaid 9%, siis nüüd juba 15%. Suuremad muutused on õpilaste vanuselises struktuuris toimunud keskharidusjärgses kutseõppes. Nelja aastaga on seal olnud ligi kuue protsendipunktiline tõus, kuid viimasel aastal on see peatunud. Kas ongi saavutatud stabiilne vanemaealiste õppijate osatähtsus, seda näitavad järgmised aastad. Halvenenud majandussituatsioon ja tööga hõivatute arvu langus võib täiskasvanud õppijaid ka kutsekoolidesse juurde tuua (Nestor 2009). Tuleb tõdeda, et joonis 1 näitab valusalt kutsehariduse madalat mainet ühiskonnas, seda ka vanemaealiste seas. Kümne aastaga on suurenenud ka õhtuses või kaugõppes üldharidust omandavate vähemalt 21-aastaste õpilaste arv (21%-st 33%-ni). Üldhariduse edukas lõpetamine loob eeldused edasiminekuks kas hariduses või tööturul, seega on äärmiselt vajalik, et inimesed, kes ühel või teisel põhjusel on kunagi haridusteel takerdunud, võtaksid end kokku ja viiks õpingud lõpuni.

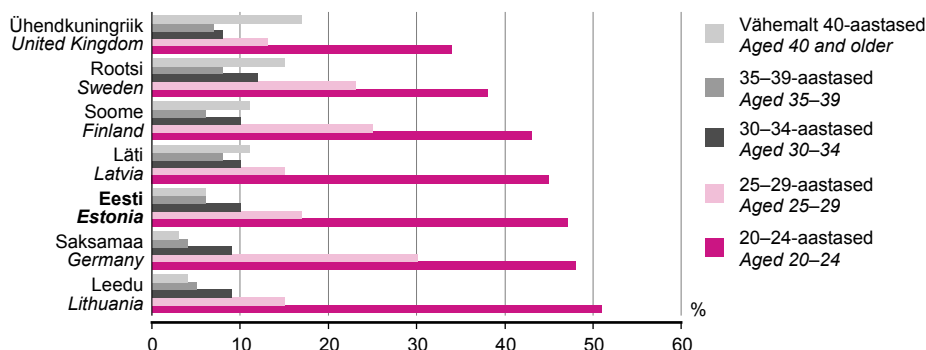
Joonis 1 **Täiskasvanud tasemehariduses, 1998–2008**
Figure 1 *Adults in formal education, 1998–2008*

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Vaadates lähemalt üliõpilaste vanusstruktuuri, siis suuremalt jaolt on tegu 20–24-aastastega, seda ka teistes riikides peale Eesti (joonis 2). On märgata, et kõikides riikides ei ole noorte üliõpilaste osatähtsus nii suur kui Eestis. Näiteks Rootsis ja Ühendkuningriigis on 20–24-aastaseid üliõpilasi tunduvalt vähem kui siin. Veidi vanemate ehk 25–29-aastaste üliõpilaste osatähtsus (Eestis vaid 17% ja Lätis-Leedus vaid 15%) on Põhjamaades ja Saksamaal palju kõrgem (viimasel isegi 30%). Ühendkuningriigis seevastu on palju koguni vähemalt 40-aastaseid üliõpilasi (17%), kuid samal ajal on seal ka üsna palju väga noori ehk alla 20-aastaseid üliõpilasi (21%). Vaadeldud riikidest on kõige suurem vähemalt 25-aastaste üliõpilaste osatähtsus Rootsis, kus üle poole üliõpilastest on vanemad kui 25 aastat (58%), ka Soomes on neid rohkem kui pool (52%). Vanematele liikmesriikidele on elukestev õppimine iseloomulik, seal hinnatakse inimese vanusest sõltumatut kogu elu kestvat teadmiste täiendamist tunduvalt enam.

Joonis 2 Üliõpilased kolmanda taseme hariduses vanuserühma järgi, 2006
Figure 2 Students in tertiary education by age group, 2006

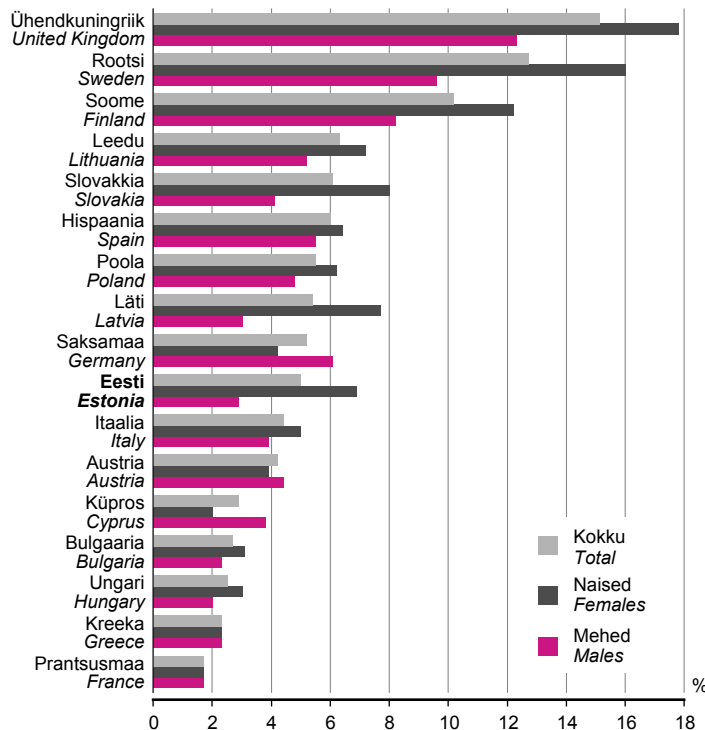

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Kõige rohkem täiskasvanud kooliõpilasi on Ühendkuningriigis ja Põhjamaades

2007. aastal tehtud täiskasvanute koolituse uuring näitab samuti, et 25–64-aastaseid tasemehariduses õppijaid oli rohkem Ühendkuningriigis ja Põhjamaades (joonis 3). Kui Ühendkuningriigis õppis viimase 12 kuu jooksul tasemehariduses 15% täiskasvanutest (25–64-aastased), siis Eestis vaid 5%. Enamikus riikides käivad koolis rohkem naised (nt Eesti, Läti, Leedu, Slovakkia, Soome, Ühendkuningriik). Samuti on riike, kus täiskasvanud õpilaste seas domineerivad mehed (nt Küpros ja Saksamaa). Et kõik Euroopa Liidu riigid ei ole veel jõudnud oma andmeid Eurostatile esitada, siis ei ole joonisel 3 esindatud kõik uuringus osalenud riigid.

Joonis 3 25–64-aastaste tasemehariduses õppimine 12 viimase kuu jooksul soo järgi, 2007
Figure 3 Students aged 25–64 in formal education during the last 12 months by sex, 2007

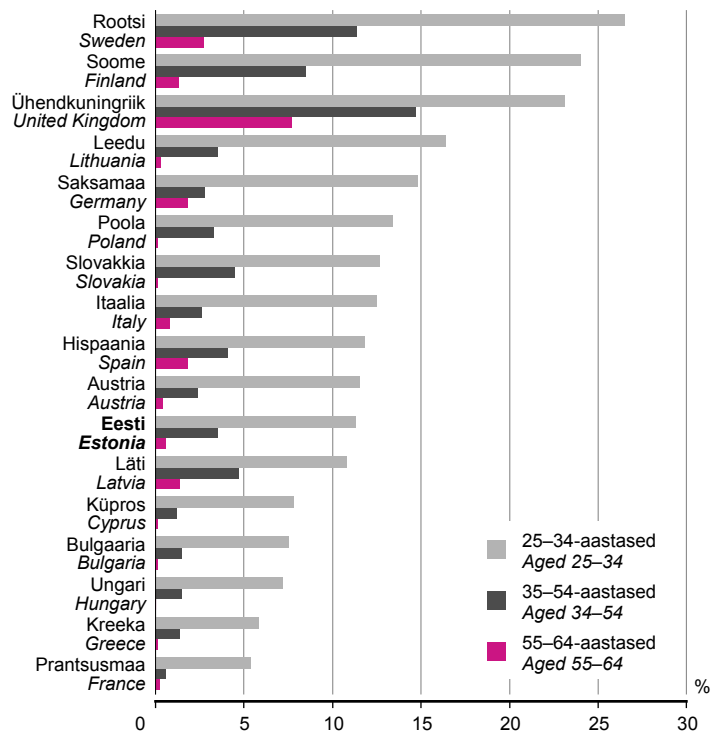
Allikas: Eurostat
Source: Eurostat.

Joonisel 4 on täiskasvanute koolituse uuringu põhjal toodud täiskasvanud õpilaste vanusstruktuur. 25–34-aastastest õppis Eestis tasemehariduses viimase 12 kuu jooksul 11%, kõrgem oli samas vanuserühmas õpilaste osatähtsus näiteks Itaalias, Saksamaal,

Poolas, Slovakkias, Leedus, eriti aga Soomes, Rootsis ja Ühendkuningriigis. On näha, et ka vähemalt 35-aastaseid õpilasi on Soomes, Rootsis ja Ühendkuningriigis tunduvalt rohkem kui Eestis. Ühendkuningriigi ja Põhjamaade täiskasvanute hariduse poliitikat analüüsid on leitud, et need keskenduvad inimkapitalile, sotsiaalsele kapitalile ja laiemalt isiksuse arendamisele (Holford *et al.* 2007). Nendes riikides on levinud täiskasvanute õppimine nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses, õppimist toetatakse igati, selles nähakse vahendit nõrgemate päästmiseks. Õppimise kaudu tuuakse sotsiaaltoetustest elatuvad inimesed tööturule.

Joonis 4 **25–64-aastaste tasemehariduses õppimine 12 viimase kuu jooksul vanuserühma järgi, 2007**

Figure 4 *Students aged 25–64 in formal education during the last 12 months by age group, 2007*

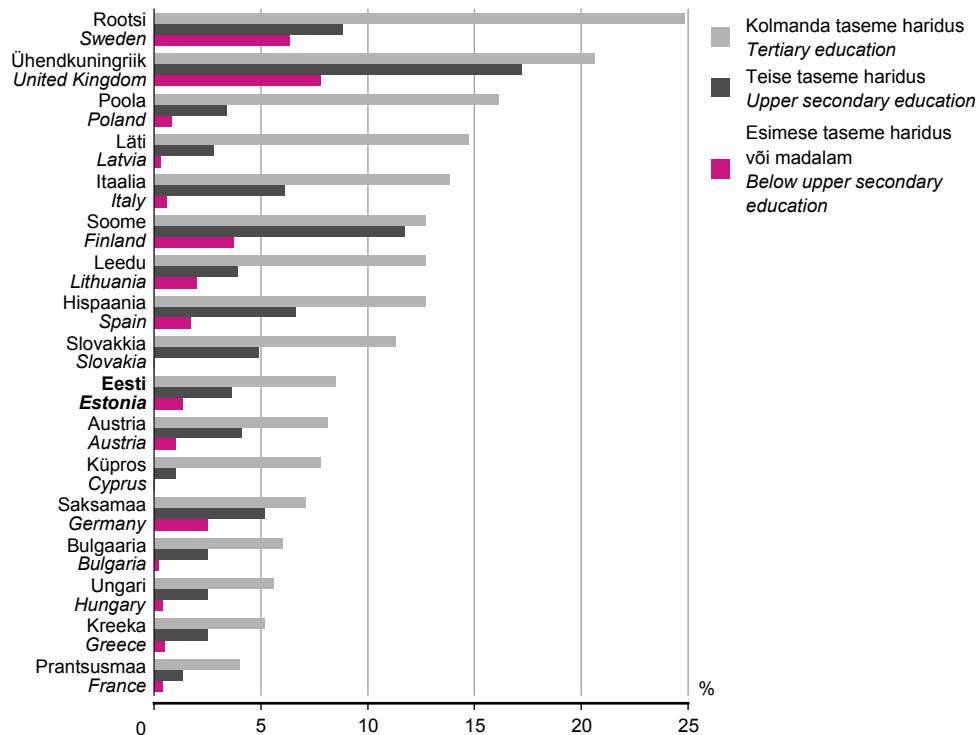
Allikas: Eurostat
Source: Eurostat.

Enamikul täiskasvanud õpilastest on kolmanda taseme haridus juba olemas

Õppima harjunud inimene õpib veel ja veel, sellest saab justkui positiivne sõltuvus. Jooniselt 5 on näha, et enamikul täiskasvanud õpilastest on kolmanda taseme haridus juba olemas. Kindlasti on nende seas palju selliseid, kellel on bakalaureusekraad ja kes omandavad magistrikraadi või kellel on magistrikraad ja kes omandavad doktorikraadi, kuid üha rohkem on ka neid, kes omandavad teist kõrgharidust. Eestis ei ole lõhe kõrgemalt haritud õpilaste ja madalama haridusega õpilaste vahel sugugi nii suur kui paljudes teistes riikides. Näiteks Rootsis on esimese ja madalama taseme haridusega ning kolmanda taseme haridusega õpilaste vahe 19 protsendipunkti kõrgemalt haritud teiste riikide kasuks. Samas näitab see haridussüsteemi edukust, sest järelkult on enamikul selles vanuses inimestel juba teise taseme haridus käes ja täiskasvanud omandavad enamjaolt vaid kolmanda taseme haridust.

Joonis 5 25–64-aastaste tasemehariduses õppimine 12 viimase kuu jooksul kõrgeima lõpetatud haridustaseme^a järgi, 2007

Figure 5 Students aged 25–64 in formal education during the last 12 months by highest level of education^a, 2007

^a Esimese taseme hariduse või sellest madalama alla loetakse põhi- või madalam haridus, teise taseme haridus on üld- ja kutsekeskharidus ning keskeriharidus põhihariduse baasil ning kolmanda taseme haridus on keskeriharidus keskhariduse baasil ja kõrgharidus.

^a Below upper secondary education is basic education or lower, upper secondary education is general secondary education, vocational training and vocational secondary education based on basic education, tertiary education is professional secondary education based on secondary education and higher education.

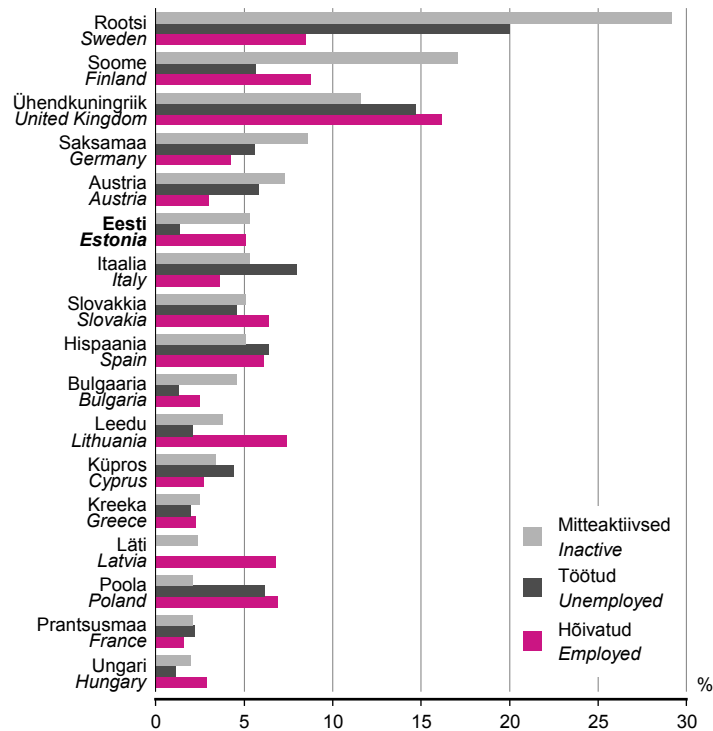
Allikas: Eurostat

Source: Eurostat.

Vaadates õpilasi hõiveseisundi järgi, võib näha seda, kui palju käivad täiskasvanud õpilased õppimise kõrvalt tööl ja kui paljud pühenduvad vaid õppimisele ehk on tööturu mõistes mitteaktiivsed või töötud (joonis 6). Kui õpilane käib tööl, kuid tema töötasu on väike, siis kuulub ta mitteaktiivsete alla. On näha, et Eestis on 25–64-aastaste õpilaste seas mitteaktiivseid ja hõivatuid umbes ühepalju, töötuid on täiskasvanud õpilaste seas 1,4%. Peale selle on ka riike, kus õppimise kõrvalt töötamine on tunduvalt levinum kui Eestis — näiteks Ühendkuningriik, kus on vanemaealiste õpilaste osatähtsus suurem. Siia kuuluvad samuti Läti, Leedu ja Poola. Rootsis, Soomes, aga ka Saksamaal on töötavaid täisealisi õpilasi tunduvalt vähem kui mitteaktiivseid, see annab neile suurepärase võimaluse pühenduda peamiselt õppimisele.

Joonis 6 **25–64-aastaste tasemehariduses õppimine 12 viimase kuu jooksul hõiveseisundi järgi, 2007**

Figure 6 *Students aged 25–64 in formal education during the last 12 months by labour status, 2007*

Allikas: Eurostat
Source: Eurostat.

Veidi alla poole Eesti täisealistest õpilastest (48%) käis enda sõnutsi koolis tööga seotud põhjustel ja veidi üle poole (52%) isiklikel põhjustel. Esmajärjekorras märgiti kõige rohkem koolis käimise põhjuseks seda, et tahetakse teha oma tööd paremini ja parandada karjääriväljavaateid (kolmandik viimase 12 kuu jooksul koolis käinud 20–64-aastastest tõi selle põhjuse esile). Teisena mainiti kõige rohkem, et tahetakse täiendada oskusi ja teadmisi alal, mis huvi pakub (55% kooliskäijatest). Osakoormusega õppis umbes veerand õpilastest. Kaks kolmandikku 20–64-aastastest töötas õpingute ajal kas väiksema või suurema tasu eest, täisajaga töötasid pooled. Enamasti käidi koolis väljaspool tööaega — peagu pooled käisid koolis ainult töövälisel ajal (48%) ja 28% käis koolis suuremalt jaolt töövälisel ajal. Juhul kui õppimine oli tasuline, maksis õpingute eest enamasti õpilane ise, tööandja maksis kas osaliselt või täielikult õppemaksu 7%-le õpilastest.

20–64-aastastest kavatses 2007. aastal lähima paari aasta jooksul kindlasti kooli minna vaid 4%, „võib-olla“ märkis vastuseks 15%

Täiskasvanute koolituse uuring küsis peale eelmainitu veidi veel täiskasvanute õppimisega seotud tulevikuplaanide kohta. 20–64-aastastest kavatses 2007. aastal lähima paari aasta jooksul kindlasti tasemeharidusse õppima minna vaid 4%, „võib-olla“ märkis vastuseks 15%. Võrdsest umbes veerand plaanis minna nii rakenduskõrgharidusse, bakalaureuseõppesse kui ka magistri- ja 4% doktoriõppesse. Kutsekooli kavatses minna 14% täiskasvanutest ja üldhariduskooli 5%.

Statistikaamet on teinud täiskasvanute koolituse uuringu ka vähemalt kümne töötajaga ettevõtete seas (2006. aastal 2005. aasta kohta). Selle tulemused näitavad, et 2005. aastal hõlmas 15% ettevõtete koolituspoliitika ka töötajate osalemist tasemeõppes. Peagu neljandiku (24%) ettevõtete töötajad õppisid tasemehariduses.

Huvitav on teada, millisel tasemel ettevõtete töötajad enim õpivad (tabel 1). 2005. aastal oma töötajatele tasemeharidust võimaldanud ettevõtete õppivatest töötajatest umbes pooled olid bakalaureuseõppes (51,3%), 29%-s ettevõtetes töötas aga ka magistriüliõpilasi ja 5%-s doktorante. 44%-s tasemeharidust võimaldavates ettevõtetes oli selliseid töötajaid, kes omandasid rakendusliku suunaga kõrgharidust, kuuendikus sellistes ettevõtetes oli töötajaid, kes omandasid kutseharidust. Samal ajal oli ka ettevõtteid, kelle töötajad käisid alles üldhariduskoolis (13%).

Tabel 1 **Tasemeharidust võimaldanud ettevõtete töötajate õppimine haridusastme järgi, 2005**
 Table 1 *Studying of employees of enterprises enabling formal education by educational level, 2005*

	%	
Põhiharidus	3,5	Basic education
Kutsekeskharidus põhihariduse baasil	5,2	Vocational secondary education after basic education
Üldkeskharidus	9,5	General secondary education
Kutsekeskharidus keskhariduse baasil	10,8	Vocational secondary education after secondary education
Kutsekõrgharidus, rakendus- kõrgharidus, diplomiope	44,1	Vocational higher education, professional higher education, diploma courses
Bakalaureuseõpe	51,3	Bachelor courses
Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õpe	8,9	Integrated bachelor and master courses
Magistriõpe	29,4	Master courses
Doktoriõpe	5,2	Doctoral courses

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

**Täielikult maksis
2005. aastal oma
töötajate formaal-
hariduse õpingud kinni
8% ja osaliselt 11%
ettevõtetest**

Üldiselt võttes on nii, et kui ettevõtte maksavad sageli kinni oma töötaja tööalase koolituse, siis tasulise tasemehariduse puhul teevad seda vähesed (tabel 2). Täielikult maksis 2005. aastal oma töötajate formaalhariduse õpingud kinni 8% ja osaliselt 11% ettevõtetest. Tunduvalt levinum on aga oma õppivate töötajate kaudsem toetamine — umbes pooled ettevõtetest andsid õppepuhkust ja sama palju ettevõtteid lubasid koolis käia töö ajal. Peagu kolmandik ettevõtetest aga ei rahastanud oma töötajate õpinguid ei otseselt ega kaudselt (32%). See tähendab, et nende ettevõtete töötajad käisid koolis vaid oma raha eest (juhul kui õppimine oli neile tasuline) ja ka ainult väljaspool tööaega, samuti ei saanud nad õppepuhkust. Seega oli nende töötajate õppimine vaid nende endi eralõbu ja nad pidid hakkama saama suure koormusega. Samas peab tõdema, et see protsent võib olla veelgi suurem, sest kui ettevõtte ei rahasta ei otseselt ega kaudselt töötaja õppimist, siis ta ei tarvitse ka alati teada, et tema töötaja õpib.

Tabel 2 **Ettevõtete töötajate tasemehariduse rahastamine, 2005**
 Table 2 *Financing of employees' formal education by enterprises, 2005*

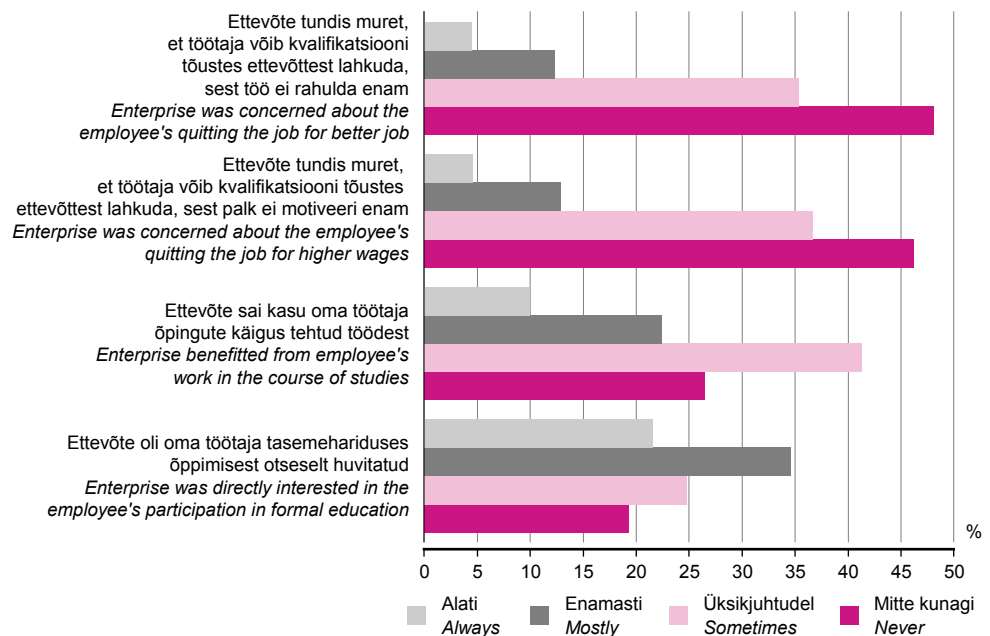
	%	
Ettevõtte rahastab täielikult oma töötajate tasemehariduses õppimist (tasub õppemaksu)	8,4	Enterprises finance totally the formal education of their employees (pay the tuition fee)
Ettevõtte rahastab osaliselt oma töötajate tasemehariduses õppimist (tasub õppemaksu)	10,9	Enterprises finance partly the formal education of their employees (pay the tuition fee)
Ettevõtte rahastab kaudselt oma töötajate tasemehariduses õppimist (annab õppepuhkust)	49,6	Enterprises finance indirectly the formal education of their employees (enable study leave)
Ettevõtte rahastab kaudselt oma töötajate tasemehariduses õppimist (lubab töö ajal koolis käia)	49,4	Enterprise finance indirectly the formal education of their employees (enable to go to school during working hours)
Ettevõtte ei rahasta oma töötajate tasemehariduses õppimist	31,6	Enterprises do not finance the formal education of their employees

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Peale oma töötajate õpingute otsese ja kaudse rahastamise on ettevõttel võimalik ka muudmoodi oma töötajaid õpingutes toetada ja motiveerida. Mõnikord ei soosigi ettevõtteid ei ühel ega teisel viisil töötajate õppimist, sest see ei tundu neile olevat oluline (nt kui töötaja õpitav eriala ei ole ettevõtte tegevusalaga seotud) või tekitab suisa hirmu (nt töötaja võib pärast õpingute lõppu nõuda suuremat palka või ettevõttest parematele jahimaadele lahkuda). Inimkapitali teooria järgi (Becker 1975) ei ole tööandja huvitatud oma töötaja üldist laadi teadmisesse-õskusesse panustamisest, sest otsesest kasu sellest tõusta ei pruugi. Küll aga

ei ole välistatud, et mõni teine tööandja tahaks sellest kasu lõigata ja ostab töötaja üle. Täiskasvanute koolituse uuringu tulemused näitasid siiski, et enamasti Eesti ettevõtted ei muretse, et töötaja võib kvalifikatsiooni tõustes ettevõttest lahkuda, sest töö ei rahulda enam (joonis 7). Peagu pooled ettevõtted (48%) vastasid, et nad ei tunne mitte kunagi selle pärast muret. Kuuendik ettevõtteid muretses selle pärast kas enamasti või alati. Enamasti ei muretsenud Eesti ettevõtted ka selle pärast, et töötaja võib kvalifikatsiooni tõustes ettevõttest liiga madala palga pärast lahkuda. Pigem oldi oma töötaja õppimisest huvitatud, sest üksikjuhtudel saadi isegi kasu töötaja õpingute käigus tehtud töödest (nt uuring, analüüs, spetsiaalne programm, tarkvara, metodoloogia, tootearendusalased uuendused vms) (41%). Samuti võib ettevõtte olla mõnel muul põhjusel oma töötaja õppimisest otseselt huvitatud (nt töötaja ametipositsioon nõuab teatud haridustaset, ettevõttel oleks töötaja oskuste lisandudes pakkuda talle kõrgemat ametipositsiooni vms). Suurt huvi oma töötaja õpingute vastu näitas üles koguni üle poole ettevõtetest, kus töötas formaalhariduses õppijaid (56% ettevõtetest vastasid, et nad on kas enamasti või alati otseselt huvitatud töötaja õppimisest).

Joonis 7 Tasemeharidust võimaldanud ettevõtete suhtumine õpilasest töötajasse, 2005
 Figure 7 Attitude of enterprises enabling formal education to their studying employees, 2005

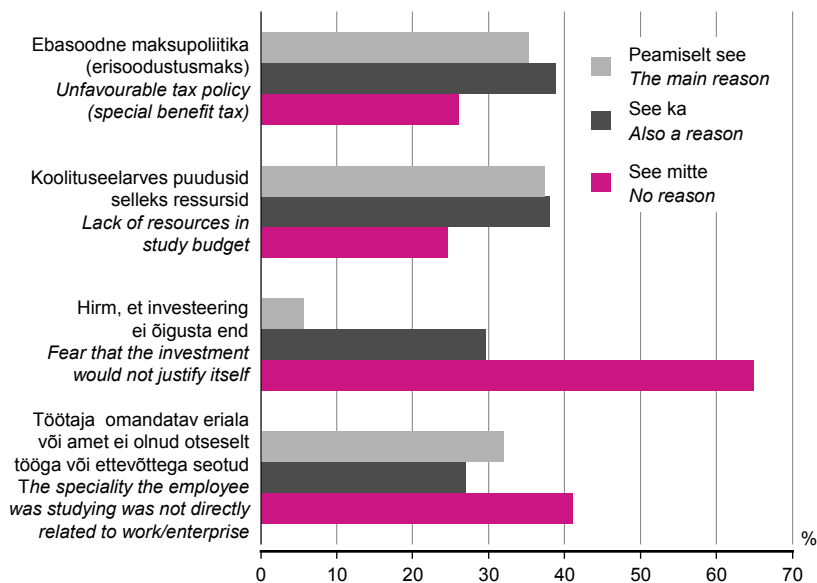

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Mida teevad aga ettevõtted konkreetselt, et oma töötajate õppimist motiveerida? Nagu juba eespool tõdetud, maksavad oma töötajate õppemaksu kinni vaid vähesed ettevõtted (joonis 9). Enamik ettevõtetest ei maksnud kunagi kinni töötaja õpinguid. Põhjuseid selleks on mitu (joonis 8). Peapõhjus on ikkagi rahapuudus ehk ettevõtte koolituseelarves puudusid selleks ressursid, aga ka ebasoodne maksupoliitika. Tunduvalt harvem põhjus oli hirm, et investering ei õigusta end või et töötaja omandatav eriala ei ole ettevõttega seotud.

Joonis 8 Tasemeharidust võimaldanud ettevõtete oma töötajate õpingute kulude mittekorvamise põhjused, 2005

Figure 8 Reasons of enterprises for not covering study expenses of their employees in formal education, 2005

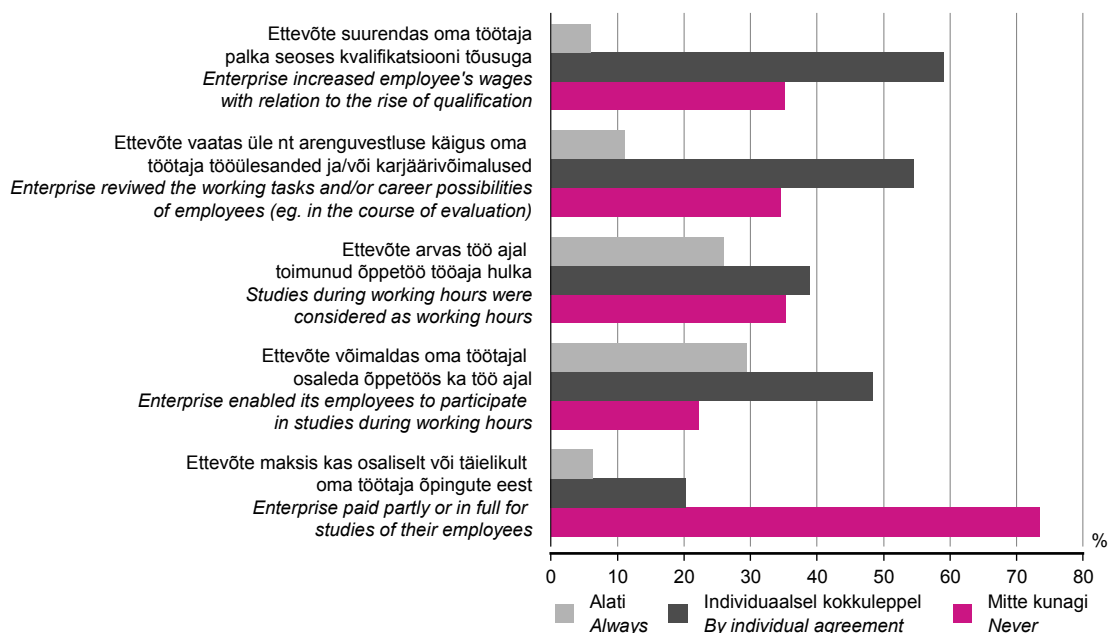

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

30% tööandjatest võimaldas aga töötajal koolis käia töö ajal ja peagu pooled ettevõtteid lubasid seda individuaalsel kokkuleppel (joonis 9). Veerand ettevõtetest oli isegi nii vastutulelik, et tööajast koolis käinud töötaja ei pidanud pärast puudunud tunde järele tegema ning 39% aktsepteeris sarnast olukorda individuaalsel kokkuleppel töötajaga. Üle poole tööandjatest oli nõus kokkuleppel töötajaga uuesti üle vaatama töötaja ülesanded ja karjäärivõimalused, kui õppimise kaudu kvalifikatsiooni tõstnud töötaja seda soovis. Palka suurendati sellisel juhul umbes kahes kolmandikus ettevõtetes.

Joonis 9 Tasemeharidust võimaldanud ettevõtete soodustused õpilasest töötajatele, 2005

Figure 9 Benefits to studying employees of enterprises enabling formal education, 2005

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Inimeste valmisolekust ja võimest elukestvalt õppida sõltub ühiskonna areng ja inimeste elukvaliteet. Võime pidevalt õppida ja areneda soosib inimeste isikuomadustest tulenevate annete ja intelligentsuse realiseerimist, nii on valmisoleku kujunemine elukestvaks õppeks ja õppimiseks oluline kogu inimese eluea jooksul (Folke, Glastra, Schedler, Hake 2004). Samal ajal on õppimine kindlasti midagi enam kui individuaalne kognitiivne protsess, õppimise eesmärgid ja ulatus sõltuvad sotsiaalsest keskkonnast ja kontekstist, õppimisvõimalustest (Jõgi 2006). Seepärast on äärmiselt oluline, et täiskasvanu õppimist toetaks ka tööandja, eriti juhul, kui õpilane käib õppimisega samal ajal ka tööl. Et töö kõrvalt õppimine on niigi väga raske, siis on tööandja otsene tugi või õppivasse töötajasse positiivne suhtumine suur pluss, mis innustab töötajat oma teadmisi arendama. Formaalharidussüsteem on aina rohkem elukestva õppe osa ja pakub täiskasvanud õpilasele rõõmu ja tuge kogu tema individuaalse elu ja töökarjääri vältel.

Kirjandus Bibliography

Becker, G. (1975). *Human Capital. 2nd Edition. New York: Columbia University.*

Elukestva õppe vajaduste analüüs. (2002). Saar Polli sotsiaal- ja teadusuuringud, Haridusministeerium.

Folke J. Glastra; Barry J. Hake; Petra E. Schedler. (2004). *Transitional Learning in the Informational Society. — Adult Education and Globalisation: Past and Present. Peter Lang, Hake, B., van Gent Bastian, Katus J. (Eds). Pp. 153–177.*

Holford, J., Riddell, S., Weedon, E., Litjens, J., Hannan, G., Mohorčič Špolar, V. A., Beltram, P., Ivančič, A., Mirčeva, J. (2007). *The European Union's Lifelong Learning Policies: A Review. LLL2010 SP 1 Report. LLL2010 Working Paper Series, 14.* [www] <http://LLL2010.tlu.ee/publications/working-papers/> (4.05.2009).

Klooster, K. (2009). Statistiline ülevaade kõrghariduse õppekavadel õppijate näitajatest. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Kutsestandard. (2003). Täiskasvanute koolitaja / andragoog III, IV, V. Äriteeninduse ja Muu Äritegevuse Kutsenõukogu. [www] <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4002> (4.05.2009)

Jõgi, L. (2006). Andragoogilise, sotsiaalse ja psühholoogilise aspekti tegurite koosmõju täiskasvanute õppimiskäsituste, õppimisvalmisolekule, koolitusaktiivsuse kujunemisele elukestva õppe kontekstis. Uurimuse kokkuvõte. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Nestor, M. (2009). Kutsehariduse valdkonna statistika põhinäitajad 2008/09. õppeaastal. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Rummo, T-L. (2008). Töökoolitus ja sellega seonduvad hoiakud. — Piilk tööellu. Tallinn: Statistikaamet, lk 42–59.

Valgmaa, R. (2007). Mõte. Õpetajate Leht. Nr 7. 16.02.2007.

Veldre, V. (2008). Noorte valikud tasemehariduses ja tööturg. — Piilk tööellu. Tallinn: Statistikaamet, lk 21–41.

ADULTS CONTINUING STUDIES IN THE FORMAL EDUCATION SYSTEM

Tiiu-Liisa Rummo

Adults' studying is essential as it increases the economic capital of society. It is not enough if only children and young people study, also middle-aged and elderly people should study — this is a prerequisite for knowledge-based society. Education attained during a short period of studying is not sufficient for the whole life.

As Estonia is a country with ageing population, adults should also study here, and even elderly people, otherwise there will be many vacant jobs due to the shortage of skilled workers. Studying is necessary for coping with personal life, for positive relationship with society. (Valgmaa 2007) Rapid development of science and technology requires the acquisition of new knowledge and skills. Studying does not develop the whole society only, but also each individual — it is easier to cope in continuously changing society if a person improves his knowledge and follows new trends. A good education is certainly a prerequisite for social and emotional satisfaction of a person, as the quality of life depends on it through good job and higher salary. A lot has been talked about participation of adults in in-service training, but a part of lifelong learning covers also the formal education of adults.

Adults' studying should be observed separately from children's and young persons' studying, since adults' studying differs from that of youngsters not only for the reason that for adults studying is not compulsory any more. Adult learners are with different age, experience, educational level and social status. They have their own system of knowledge, thinking pattern, prejudices, stereotypes, attitudes and value judgements, which they take with them to the studying situation (Kutsestandard 2003). The present article does not absorb into socio-psychological characteristics of adult learners, but nevertheless it is essential background knowledge.

Adult education, its nature, peculiarities, concepts have been objects that many researchers have been interested in throughout the years. Previous surveys show that one of the obstacles for studying is age (old age). (Elukestva ... 2002; Rummo 2008) It is interesting to know how many adults are studying in spite of their age in Estonian schools and where do we stand compared to other European Union countries. Is it possible that people surpass their fear of being too old for studying and understand the necessity of lifelong learning? The request of lifelong learning is to support all persons' studying, as only in this way the social environment supporting the development will be forming (Jõgi 2006). Do Estonian enterprises support the studies of their employees? The present article observes the adults studying in the formal education system on the basis of regular education statistics and adult education surveys. Adults' studying in the formal education means adults studying in basic, secondary, vocational or higher education.

The share of persons aged 26 and more in higher education has slightly decreased during the last years

Meanwhile the share of adults aged 26 and older studying in higher education significantly increased, but during the last years the growth has been replaced by a slight decrease (Figure 1). However, compared to the period ten years ago when the share of students aged 26 and older was less than a fifth (17%) in Estonia, the respective indicator has grown to almost one third (32%) by now. In 2004–2006 the share of students aged 26 and older peaked at 34%. As at present time it is popular among the young to attain higher education as fast as possible in order to get a job and be a success, the share of students aged 26 and over will not increase any more. On the other hand, the impact of economic crisis and unemployment's growth may be expressed in return of older students. In longer perspective it can be presumed that the decline of economy together with more efficient educational system will keep the young at school and do not influence them to cut off their studies too

early; at best some of students having interrupted their studies continue with training. It can be expected that soon the bachelors, masters or owners of diplomas of applied higher education who have been on labour market for a while will return to higher educational institutions. The paradigm that formal education system is merely a preceding phase of the young before entering labour market will be disproved at last (Veldre 2008). As forecasts show the decrease in the number of the young students in higher education due to the rapid fall in the number of young people aged 19–21 since 2010, higher educational institutions are interested in finding new target groups, providing older students with flexible study possibilities, which will ensure wider access to higher education (Klooster 2009). The number of older students is the highest in subject areas of education, social sciences, business and law.

In vocational education the share of adults has increased slightly, but continuously from year to year. If ten years ago the share of students aged 26 and older in vocational education accounted for 9%, then now the respective indicator is 15%. The greatest changes in the age structure of students have occurred in post-secondary vocational education: during four years the share of older students has increased by 6%, but this year the growth stopped. The following years will show if the stable share of older students has been achieved. Economic crisis and decrease in the number of employed persons may add to the adult students in vocational schools (Nestor 2009). However, it must be stated that the figure shows the low reputation of vocational education in the society, also among older students. During the ten years the number of students aged 21 or older attaining general education in evening or correspondence courses has also grown (from 21% to 33%). Successful graduation of general education serves as a basis for continuing studies or entering the labour market. Thus it is extremely important that people who have interrupted their studies would continue their education.

While observing the students' age structure, it can be seen that most students are aged 20–24, also in other countries (Figure 2). At the same time it can be noticed that not in all countries the share of young students is as big as in Estonia. For example in Sweden and United Kingdom the share of students aged 20–24 is significantly smaller than in Estonia. The share of slightly older students (aged 25–29), which in Estonia is 17% and in Latvia-Lithuania only 15%, is much higher in Nordic countries and Germany (in Germany even 30%). In the United Kingdom the share of older students (aged 40 and more) is 17%, but also the proportion of very young (aged below 20) students is relatively big (21%). Of the countries under observation, the share of students aged 25 and over is the highest in Sweden, where more than half of students are older than 25 (58%). In Finland the respective indicator is also more than half (52%). Lifelong learning is more characteristic of older Member States, where the professional development is valued more regardless of age of a person.

The number of adult students is the largest in the United Kingdom and Nordic countries

The Adult Education Survey conducted in 2007 also shows that the number of students aged 25–64 in formal education was biggest in the United Kingdom and Nordic countries (Figure 3). In the United Kingdom the share of adult students (aged 25–64) was 15% during the last 12 months, in Estonia the respective indicator was only 5%. In most countries females account for the larger share of adult students (e.g. in Estonia, Latvia, Lithuania, Slovakia, Finland, United Kingdom). The males of the respective age are active in labour market and earn money. But there are also countries where males predominate among students (e.g. Cyprus and Germany). As all the EU Member States have not submitted their data to Eurostat yet, not all the countries participating in the survey have been represented on Figure 3.

Figure 4 displays the age structure of adult students based on the Adult Education Survey. During the last 12 months the share of adult students (aged 25–34) in formal education was 11% in Estonia, the proportion of students in the same age group was higher in Italy, Germany, Poland, Slovakia, Lithuania, and especially in Finland, Sweden and United

Kingdom. The share of students aged 35 and older is also significantly bigger in Finland, Sweden and United Kingdom than in Estonia. While analysing the policies of adult education in the United Kingdom and Nordic countries, it can be concluded that they focus on human capital, social capital and individual development (Holford et al 2007). In these countries adult education is popular in formal as well as in informal education, studying is being supported in every way. Through studying the persons who live from social benefits are taken to the labour market.

Most of adult students already have tertiary education

A person who is used to study will always continue studying. Studying becomes as a positive addiction. Figure 5 shows that most of adult students already have tertiary education. Among them there are certainly a lot of those who have Bachelor's degree and who are obtaining Master's or who have got Master's degree and are obtaining Doctor's. But there are more and more students who are obtaining the second higher education. In Estonia the gap between students with higher and lower education is not as big as in many other countries. For example in Sweden the difference between students with below upper secondary education and tertiary education is 19 percentage points in favour of higher education. It also proves the success of educational system, as the majority of students have upper secondary education and adults obtain mainly tertiary education.

While observing students by labour status, it may be stated that it also shows how many adult students work besides studying and how many are just studying and are unemployed or inactive (Figure 6). If a student works but his/her salary is small, he/she is considered inactive. In Estonia the share of inactive and employed students aged 25–64 is almost equal, the share of unemployed adult students is 1.4%. In some countries working besides studying is more popular — e.g. United Kingdom, Latvia, Lithuania and Poland. In Sweden, Finland and Germany the share of working adult students is significantly smaller than inactive.

Less than a half (48%) of adult students of Estonia studied for reasons related to work and 52% for personal reasons. The most common reason for studying was to improve the work quality (a third of students aged 20–64 who studied during the last 12 months mentioned that reason). The second reason was to improve knowledge and skills in the area which is most interesting (55% of students). About a quarter of students studied with partial load. Two thirds of students aged 20–64 worked during studies (either with bigger or smaller salaries), a half of students worked full-time. Most of students went to school after work. In case studying was for charge, in most cases students themselves paid for studies, for 7% of students the employer paid the tuition fee partly or totally.

In 2007 4% of persons aged 20–64 planned to go to school during a couple of years for certain, 15% were not sure about it

The Adult Education Survey asked also about the future plans of adult students. In 2007, 4% of persons aged 20–64 planned to go to school during a couple of years for certain, 15% were not sure if they continued their studies. About a quarter planned to go to professional higher education courses, a quarter to bachelor courses and 4% to doctoral courses. 14% of adult students planned to go to vocational school and 5% to general education institution.

Statistics Estonia has conducted in addition the Adult Education Survey among enterprises with 10 or more employees (in 2006 for the year 2005). The results revealed that in 2005 the training policy of 15% of enterprises also contained participation of employees in formal education. The employees of almost a quarter (24%) of enterprises studied in formal education.

It is interesting to know the educational level at which the adult students study most (Table 1). In 2005 the employees of about half enterprises enabling formal education to their staff studied at bachelor courses (51.3% of enterprises). 29% of enterprises had master students and 5% had students at doctoral courses. Professional higher education was obtained in less than half (44%) of enterprises enabling formal education, vocational education was obtained in about a sixth of enterprises. There were also enterprises the employees of which were still studying in general education (13%).

In 2005, 8% of enterprises financed in full and 11% partly the formal education of their employees

As enterprises usually finance their employees' in-service training, then only a few enterprises finance the formal education of their employees (Table 2). In 2005, 8% of enterprises financed in full and 11% partly the formal education of their employees. Indirect support of adult students (employees) is more common among enterprises — about a half of enterprises enabled study leave and about the same amount allowed their employees go to school during working hours. About a third of enterprises (32%) did not finance the studies of their employees directly or indirectly, which means that employees of these enterprises had to pay tuition fee for their studies themselves and had to go to school outside working hours; they did not get study leave either. It must be mentioned that this percentage may have been even higher, as if the employer does not finance studying directly or indirectly he/she need not always be aware of the fact that his/her employee is obtaining formal education.

In addition to the direct and indirect financing of their employees' studies, enterprises can also support their employees in other ways and motivate their studies. On the other hand, sometimes enterprises do not favour their employees' studying, it seems insignificant for them (e.g. if the speciality the employee is studying is not related to the enterprise's activity) or causes even fear (e.g. the employee may demand higher wages or quit for better job after finishing studies). According to the theory of human capital (Becker 1975) the employer is not interested in contributing to the general knowledge and skills of their employees, as the employer need not benefit from it directly, however, it is possible that another employer would benefit from it and pays higher wages to the employee. The results of the adult education survey showed that in most cases Estonian enterprises are not concerned about their employees leaving the enterprise when his/her classification has risen (Figure 7). Almost half of enterprises (48%) answered they were never worried about that. Still, a sixth of enterprises were worried mostly or always. Our enterprises were not usually worried about the employee's quitting the job because of low wages. More likely the employers were interested in employees' studying as the enterprise benefitted from their work in the course of studies (e.g. surveys, analyses, special programmes, software, methodology, product innovations, etc.) (41%) or the enterprise was directly interested in employees' studies for other reasons (e.g. employee's post requires a certain educational level, enterprise could offer a higher post to the more skilled employee, etc.). Over a half of enterprises were very interested in their employees' studying (56% of enterprises with employees studying in formal education answered that they are mostly or always interested in employees' studying).

What do enterprises do to motivate their employees' studying? As already mentioned before, only a few enterprises pay the tuition fee for their employees (Figure 9). The majority of enterprises never paid for the studies of their employees. There are many reasons for that (Figure 8). The main reasons are lack of money or lack of resources in enterprise's training budget, but also unfavourable tax policy. The fear that the investment does not justify itself or the speciality the employee is studying is not related to the enterprise is rarely the reason.

30% of employers enabled their employees to go to school during working hours and almost half of enterprises allowed it by individual agreement (Figure 9). In a quarter of enterprises the employees did not have to make up for the hours spent at school and 39% of enterprises accepted the similar situation by individual agreement with the employee. More than half of employers were willing to check out the working tasks and career possibilities of the employee if the latter wished it. In this case the wages of the employee who had increased his/her qualification rose in about two thirds of enterprises.

The society's development and people's quality of life depend on readiness and abilities of persons to obtain lifelong education. The ability to study continuously affects the realisation of personal resources and competence. Formation of readiness for lifelong learning is essential during the whole lifetime (Folke, Glastra, Schedler, Hake 2004). At the same time studying is more than individual cognitive process, the aims and extension of studying

depend on social environment and context, also on learning possibilities (Jögi 2006). That is the reason why employer should also support adult education, in case the student works simultaneously with studying. As studying besides work is extremely difficult, the support and positive attitude of employer towards the student-employee is very important. Formal education system has become a part of lifelong learning and gives adult students pleasure and support during his/her whole individual life and career.

PÕHINÄITAJAD, 2004–2009 MAIN INDICATORS, 2004–2009

Tabel 1 **Põhinäitajad aastate ja kvartalite kaupa, 2004–2009**
Table 1 *Main indicators by years and quarters, 2004–2009*

Period	Keskmine brutokuupalk, krooni ^a	Keskmise brutokuupalga muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, % ^a	Keskmine vanaduspension kuus, krooni ^b	Hõivatud ^c tuhat	Töötud ^c	Tööjõus osalemise määr ^c %	Tööhõive määr ^c	Töötuse määr ^c
	<i>Average monthly gross wages and salaries, kroons^a</i>	<i>Change of average monthly gross wages and salaries over corresponding period of previous year, %^a</i>	<i>Average monthly old-age pension, kroons^b</i>	<i>Employed^c thousands</i>	<i>Unemployed^c</i>	<i>Labour force participation rate^c %</i>	<i>Employment rate^c</i>	<i>Unemployment rate^c</i>
2004	7 287	8,4	2 244	595,5	63,6	62,9	56,8	9,7
2005	8 073	10,8	2 558	607,4	52,2	62,9	57,9	7,9
2006	9 407	16,5	3 027	646,3	40,5	65,5	61,6	5,9
2007	11 336	20,5	3 541	655,3	32,0	65,7	62,6	4,7
2008			4 356	656,5	38,4	66,6	63,0	5,5
2004								
I kvartal	6 748	6,5	2 071	589,3	66,3	62,6	56,2	10,1
II kvartal	7 417	7,3	2 302	595,2	66,2	63,1	56,8	10,0
III kvartal	7 021	9,2	2 301	596,5	66,0	63,2	56,9	10,0
IV kvartal	7 704	8,1	2 301	601,0	56,0	62,7	57,4	8,5
2005								
I kvartal	7 427	10,1	2 302	594,5	62,2	62,6	56,7	9,5
II kvartal	8 291	11,8	2 459	609,1	54,0	63,2	58,1	8,1
III kvartal	7 786	10,9	2 735	611,4	46,0	62,7	58,3	7,0
IV kvartal	8 690	12,8	2 735	614,6	46,5	63,0	58,6	7,0
2006								
I kvartal	8 591	15,7	2 736	634,7	43,7	64,7	60,5	6,4
II kvartal	9 531	15,0	3 126	650,0	42,8	66,0	62,0	6,2
III kvartal	9 068	16,5	3 124	649,6	37,0	65,4	61,9	5,4
IV kvartal	10 212	17,5	3 516	650,7	38,6	65,7	62,0	5,6
2007								
I kvartal	10 322	20,1	3 131	647,0	36,3	65,3	61,8	5,3
II kvartal	11 549	21,2	3 515	658,6	35,0	66,3	62,9	5,0
III kvartal	10 899	20,2	3 760	662,1	28,7	66,0	63,3	4,2
IV kvartal	12 270	20,1	3 757	653,8	28,1	65,2	62,5	4,1
2008								
I kvartal	12 337	19,5	3 766	656,5	28,7	65,7	63,0	4,2
II kvartal	13 306	15,2	4 555	656,6	27,3	65,6	63,0	4,0
III kvartal	12 512	14,8	4 553	660,5	43,9	67,6	63,3	6,2
IV kvartal	13 117	6,9	4 550	652,6	53,5	67,7	62,6	7,6
2009								
I kvartal	12 147	-1,5	4 551	612,1	79,0	66,5	58,9	11,4

^a 1999. aastast ei hõlma keskmine brutokuupalk ravikindlustushüvitist.

^b Sotsiaalkindlustusameti andmed.

^c 15–74-aastased.

^a The average gross wages and salaries per month do not include health insurance benefits starting from 1999.

^b Data of the Social Insurance Board.

^c Population aged 15–74.

Tarbija hinna indeks	Tööstustoodangu tootjahinnaindeks	Tööstus- toodangu mahuindeks ^a	Elektrienergia toodangu mahuindeks ^a	Ekspordi- hinnaindeks	Impordi- hinnaindeks	Ehitushinna- indeks	Ehitusmahu- indeks ^b	Period
muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %								
Consumer price index	Producer price index of industrial output	Volume index of industrial production ^a	Volume index of electricity production ^a	Export price index	Import price index	Construction price index	Construction volume index ^b	
change over corresponding period of previous year, %								
3,0	2,9	10,4	1,4	2,2	1,2	6,5	12,6	2004
4,1	2,1	11,0	-1,0	2,9	3,9	7,3	24,4	2005
4,4	4,5	9,9	-4,6	3,9	4,1	10,3	27,1	2006
6,6	8,3	6,4	25,3	7,5	3,4	12,7	16,5	2007
10,4	7,1	-6,3	-13,4	4,2	5,8	3,4	-15,2	2008
2004								
0,4	0,8	9,6	-0,2	3,6	-1,3	3,8	29,6	1st quarter
3,2	2,8	10,6	2,5	1,0	1,3	6,0	16,5	2nd quarter
4,0	4,1	11,2	4,8	1,8	2,1	7,5	4,4	3rd quarter
4,6	3,8	10,2	1,8	2,3	2,7	8,5	8,2	4th quarter
2005								
4,6	3,3	9,2	-2,6	3,5	4,1	8,4	8,0	1st quarter
3,5	1,8	11,9	-16,9	3,2	3,3	6,9	19,7	2nd quarter
4,3	1,3	11,2	10,8	2,1	4,0	6,6	34,0	3rd quarter
4,0	2,0	11,5	1,0	2,8	4,2	7,4	30,2	4th quarter
2006								
4,4	3,2	13,0	-0,4	2,9	3,7	7,9	27,7	1st quarter
4,4	4,2	10,6	11,6	3,8	4,4	8,4	40,3	2nd quarter
4,4	4,8	8,4	-16,5	4,3	4,5	11,2	25,0	3rd quarter
4,5	5,7	7,9	-8,9	4,6	3,6	13,7	18,1	4th quarter
2007								
5,2	7,0	6,2	1,6	5,8	3,1	15,6	31,6	1st quarter
5,7	8,5	9,6	31,0	7,5	3,2	15,2	14,5	2nd quarter
6,4	8,7	6,4	-10,4	8,9	2,8	12,1	13,1	3rd quarter
9,0	8,8	3,5	34,2	7,8	4,3	8,6	12,9	4th quarter
2008								
11,1	8,2	-0,3	-1,9	6,5	5,1	6,0	-6,0	1st quarter
11,4	7,3	-3,6	-22,8	4,9	6,8	4,2	-8,6	2nd quarter
10,9	8,2	-3,3	38,2	3,7	8,6	3,1	-20,8	3rd quarter
8,3	5,9	-17,6	-16,2	1,8	2,7	0,5	-22,4	4th quarter
2009								
3,1	2,1	-28,7	-0,8	-1,7	-4,9	-4,7	-31,3	1st quarter

^a 2008.–2009. aasta andmeid võidakse korrigeerida.

^b Ehitustööd Eestis ja välismaal. 2008.–2009. aasta andmeid võidakse korrigeerida.

Tööstustoodangu mahuindeksi ja ehitusmahuindeksi puhul statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^a The data of 2008–2009 may be revised.

^b Construction activities in Estonia and in foreign countries. The data of 2008–2009 may be revised.

In case of volume index of industrial production and construction volume index statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev.2).

Tabel 1 Põhinäitajad aastate ja kvartalite kaupa, 2004–2009
Table 1 Main indicators by years and quarters, 2004–2009

Period	Põllumajandus- saaduste tootjahinna- indeks	Põllumajandus- saaduste toot- mise vahendite ostuhinna- indeks	Sisemajandus- se kogu- produkt (SKP) aheldamise meetodil ^a	Jooksev- konto osatähtsus SKP-s, % ^b	Riigieelarve tulud ^c	Riigieelarve kulud ^c	Riigieelarve tulude ülekaal- kuludest ^c	Ettevõtete müügitulu, miljonit krooni, jooksev- hindades ^d
	muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %			miljonit krooni				
	<i>Agricultural output price index</i>	<i>Agricultural input price index</i>	<i>Gross domestic product (GDP) by chain- linking method^a</i>	<i>Balance of current account as percentage of GDP, %^b</i>	<i>Revenue of state budget^c</i>	<i>Expenditure of state budget^c</i>	<i>Surplus of state budget^c</i>	<i>Net sales of enterprises, million kroons, current prices^d</i>
	change over corresponding period of previous period, %			million kroons				
2004	7,5	(11,7)	46 659,5	44 948,0	1 711,5	375 022,5
2005	9,2	(10,0)	55 160,3	52 736,2	2 424,1	451 277,5
2006	2,5	6,0	10,4	(16,7)	67 678,3	64 650,2	3 028,1	538 907,1
2007	16,7	9,0	6,3	(18,1)	81 993,2	76 036,7	5 956,5	649 590,6
2008	4,5	10,4	-3,6	(9,2)	84 735,2	90 112,6	-5 377,4	638 957,6
2004								
I kvartal	8,5	(9,7)	9 699,4	8 801,6	897,8	84 227,0
II kvartal	7,3	(15,2)	11 005,4	10 857,2	148,1	94 630,7
III kvartal	8,4	(4,7)	12 826,2	10 968,6	1 857,6	95 400,1
IV kvartal	6,1	(17,1)	13 128,4	14 320,5	-1 192,1	100 764,7
2005								
I kvartal	7,0	(11,8)	11 705,9	11 187,4	518,5	96 666,4
II kvartal	8,7	(9,2)	14 076,9	13 305,8	771,1	112 024,4
III kvartal	10,0	(8,5)	14 598,1	12 148,8	2 449,3	117 495,6
IV kvartal	10,7	(10,7)	14 779,4	16 094,3	-1 314,8	125 091,1
2006								
I kvartal	-4,6	4,8	11,0	(17,3)	13 160,5	13 513,3	-352,8	115 912,4
II kvartal	-1,0	4,8	10,3	(16,2)	17 665,7	15 345,7	2 319,9	135 461,9
III kvartal	3,5	6,3	10,5	(14,7)	18 580,4	14 817,2	3 763,2	141 209,9
IV kvartal	9,8	8,1	9,8	(18,7)	18 271,8	20 974,0	-2 702,2	146 322,9
2007								
I kvartal	7,5	8,3	9,0	(23,9)	16 686,7	16 911,5	-224,7	145 471,8
II kvartal	8,0	8,3	6,7	(15,8)	20 537,7	18 571,8	1 965,9	166 361,7
III kvartal	12,3	9,1	5,5	(16,8)	22 061,2	17 892,8	4 168,5	166 818,9
IV kvartal	31,8	10,1	4,4	(16,4)	22 707,5	22 660,6	46,9	170 938,2
2008								
I kvartal	23,7	12,0	0,2	(13,3)	20 301,6	19 695,2	606,4	152 833,8
II kvartal	15,5	13,2	-1,1	(10,9)	21 534,0	22 134,7	-600,7	168 754,3
III kvartal	6,1	11,3	-3,5	(7,3)	21 719,5	21 164,2	555,4	169 320,1
IV kvartal	-12,9	5,3	-9,7	(5,5)	21 180,0	27 118,5	-5 938,5	148 049,4
2009								
I kvartal	-21,0	-3,6			19 054,5	19 695,2	-640,7	120 434,1

^a Referentsaasta 2000 järgi.

^b Eesti Panga andmed. Sulgudes arvud viitavad jooksevkonto puudujäägile.

^c Rahandusministeeriumi andmed.

^d Andmed põhinevad lühiajastatistikal. 2009. aasta I kvartali andmed on esialgsed. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

^a Reference year 2000.

^b Data of the Bank of Estonia. The figures shown in the brackets refer to the current account deficit.

^c Data of the Ministry of Finance.

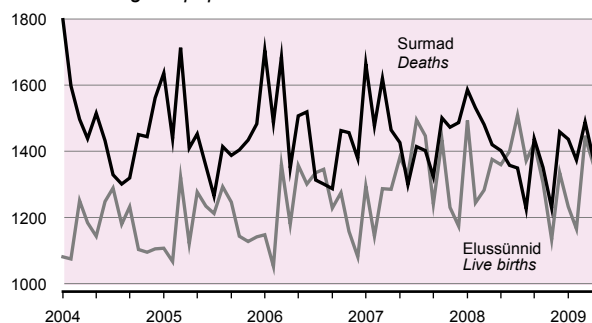
^d Short-term statistics. 1st quarter 2009 — preliminary data. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev.2).

Järg — Cont.

Eksport ^a	Import ^a	Kaubavahe- tuse bilanss ^a	Jaemüügi mahuindeksi	Sõitjatevedu, tuhat sõitjat	Kaubavedu, tuhat tonni ^c	Lihatoodang (eluskaalus) ^d	Piima- toodang ^d	Muna- toodang ^d	Period
miljonit krooni, jooksevhindades			muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, % ^b			muutus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes, %			
Exports ^a	Imports ^a	Balance of trade ^a	Change of retail sales volume index over corresponding period of pre- vious year, % ^b	Carriage of passengers, thousands	Carriage of goods, thousand tons ^c	Production of meat (live weight) ^d	Productio n of milk ^d	Production of eggs ^d	
million kroons, current prices						change over corresponding period of previous year, %			
74 614,4	104 881,7	-30 267,3	14	224 976,5	95 116	3,6	6,7	-1,5	2004
97 038,2	128 765,4	-31 727,2	10	209 708,7	96 301	-6,3	2,8	-9,5	2005
120 775,6	167 597,2	-46 821,6	20	214 235,6	92 625	4,1	3,2	-12,6	2006
125 702,3	178 990,4	-53 288,1	16	212 939,0	108 286	0,3	0,1	-13,7	2007
132 456,1	169 918,7	-37 462,6	-3	193 378,8	89 619	4,3	1,4	-7,0	2008
2004									
16 863,9	22 774,9	-5 911,0	13	60 745,2	24 121	7,9	9,2	-11,0	1st quarter
17 882,7	27 588,5	-9 705,8	15	52 661,1	23 254	0,0	4,2	4,8	2nd quarter
19 014,6	25 835,1	-6 820,5	14	53 291,3	23 580	-0,7	5,6	6,7	3rd quarter
20 853,2	28 683,3	-7 830,1	16	58 278,9	24 161	8,1	8,5	-5,4	4th quarter
2005									
21 310,0	27 518,5	-6 208,5	8	52 521,4	21 711	-3,7	1,9	-11,5	1st quarter
23 403,2	31 561,9	-8 158,7	9	49 983,7	24 198	-3,3	4,3	-12,8	2nd quarter
24 796,3	33 138,4	-8 342,1	11	51 713,6	25 149	-14,6	1,9	-7,6	3rd quarter
27 528,8	36 546,6	-9 017,8	13	55 490,0	25 243	-3,4	2,8	-6,1	4th quarter
2006									
28 712,1	38 205,6	-9 493,5	19	54 105,7	22 036	0,4	6,5	6,6	1st quarter
31 126,5	43 271,1	-12 144,6	20	52 046,4	22 610	0,4	1,1	-8,1	2nd quarter
29 914,7	42 174,8	-12 260,1	20	52 569,0	23 555	13,3	2,4	-21,0	3rd quarter
31 022,2	43 945,7	-12 923,5	20	55 514,5	24 424	2,8	3,5	-25,5	4th quarter
2007									
29 947,9	42 744,1	-12 796,2	24	53 688,0	29 633	7,2	3,1	-7,4	1st quarter
32 920,8	47 104,4	-14 183,6	18	50 874,6	28 323	-4,2	-0,9	-6,3	2nd quarter
30 015,3	43 261,1	-13 245,8	13	52 540,9	24 633	-1,5	-1,2	-2,1	3rd quarter
32 818,1	45 880,8	-13 062,7	8	55 835,5	25 697	0,3	-0,4	-42,8	4th quarter
2008									
31 485,6	41 521,9	-10 036,3	2	49 493,8	23 249	5,5	2,3	-39,4	1st quarter
34 756,4	44 522,3	-9 765,9	-1	46 465,4	21 989	9,4	-1,4	-25,3	2nd quarter
34 424,9	43 606,8	-9 181,9	-3	49 183,0	22 287	-1,5	0,3	-1,9	3rd quarter
31 789,2	40 267,7	-8 478,5	-8	48 236,6	22 094	4,1	4,6	85,3	4th quarter
2009									
23 464,3	27 582,8	-4 118,5	-15			0,0	-2,9	47,5	1st quarter

^a Jooksva aasta andmeid täpsustatakse iga kuu, kolme eelmise aasta andmeid kaks korda aastas.^b 2009. aasta andmeid võidakse korrigeerida. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.^c Veoste kogus tonnides raudteel võib olla kirjeldatud topelt, kui üks vedaja veab kaupa avalikul raudteel ja teine mitteavalikul raudteel.^d 2008.–2009. aasta andmed on esialgsed.^e Data for the current year are revised monthly, data for the last three years are revised twice a year.^f The data of 2009 may be revised. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev.2).^g The quantity of total freight in tons may be double in rail transport if one enterprise carries the freight on the public railway and the other on non-public railway.^h 2008–2009 — preliminary data.

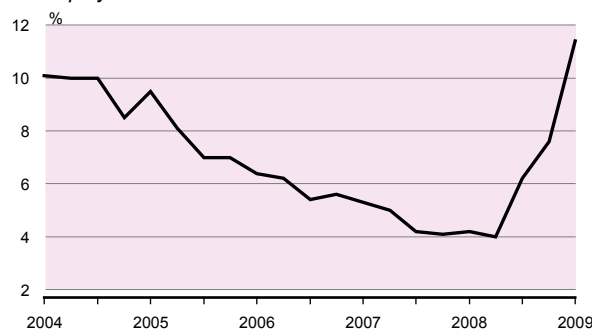
Loomulik rahvastikumuutumine^a
Natural change of population^a

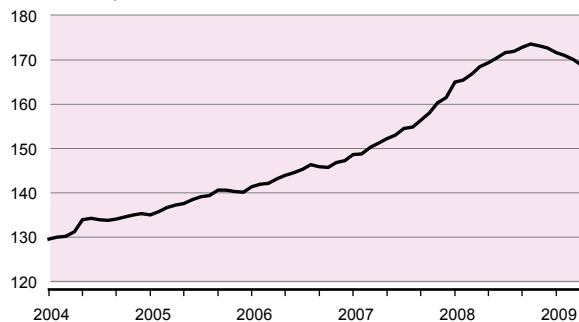
^a 1. jaanuaril 2004 oli rahvaarv 1 351 069, 1. jaanuaril 2005 — 1 347 510, 1. jaanuaril 2006 — 1 344 684, 1. jaanuaril 2007 — 1 342 409, 1. jaanuaril 2008 — 1 340 935, 1. jaanuaril 2009 — 1 340 415.

^a The number of population on 1 January 2004 was 1,351,069, on 1 January 2005 — 1,347,510, on 1 January 2006 — 1,344,684, on 1 January 2007 — 1,342,409, on 1 January 2008 — 1,340,935, on 1 January 2009 — 1,340,415.

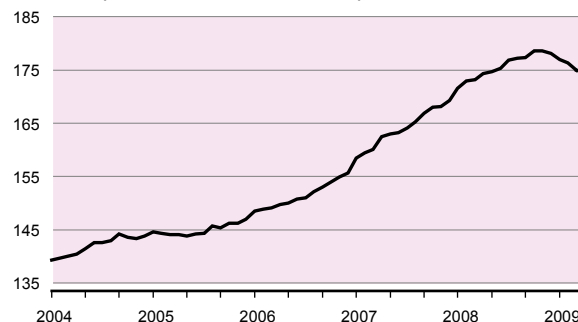
Töötuse määr
Unemployment rate

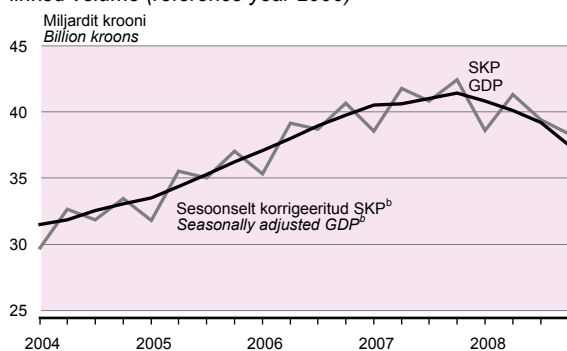
Tarbijahinnaindeks, 1997 = 100
Consumer price index, 1997 = 100

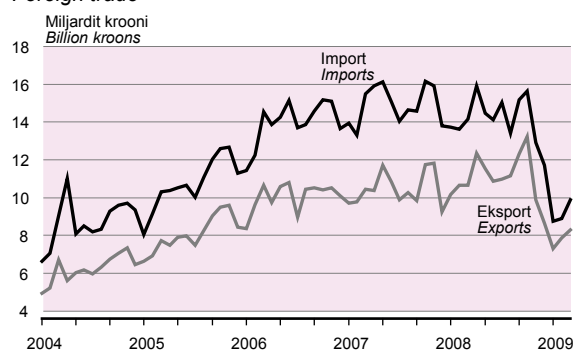
Tööstustoodangu tootjahinnaindeks, 1995 = 100
Producer price index of industrial output, 1995 = 100

Sisemajanduse koguprodukt aheldatud väärtustes (referentsaasta 2000 järgi)^a
Gross domestic product at chain-linked volume (reference year 2000)^a

Väliskaubandus
Foreign trade

^a Referentsaasta järgi ahelindeksiga arvutatud väärtused (referentsaasta väärtused korrutatakse arvestusperioodi ahelindeksiga). Referentsaasta on püsivhindades näitajate esitamiseks kasutatav tinglik aasta, indeksite seeria alguspunkt. Ahelindeks on järjestikuste perioodide aheldamiseks loodud kumulatiivne indeks, mis näitab komponendi kasvu võrreldes referentsaastaga.

^b Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat. SKP on sesoonselt ja tööpäevade arvuga korrigeeritud.

^a Values calculated by chain-linked index of reference year 2000 (values at reference year are multiplied by chain-linked index of the calculated period). Reference year is a conditional year for calculating chain-linked data and starting point of the series of chain-linked indexes. Chain-linked index is a cumulative index for chain-linking sequential periods and it expresses the growth rate of a component compared to the reference year.

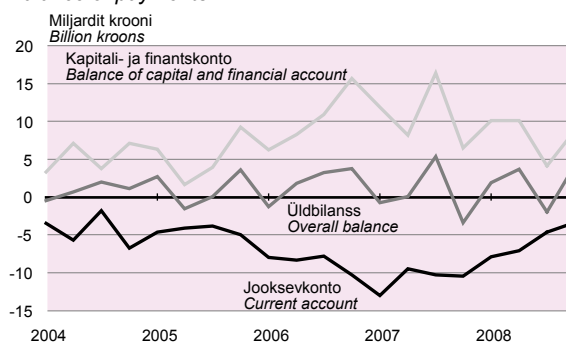
^b Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes. GDP is seasonally and working-day adjusted.

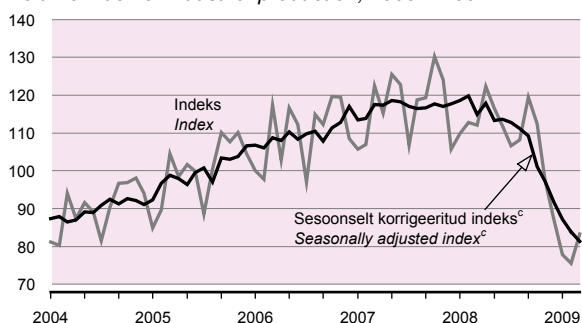
EEK kuukeskmise vahetuskurs USD suhtes
Average monthly exchange rate of Estonian kroon to USD

Maksebilanss
Balance of payments

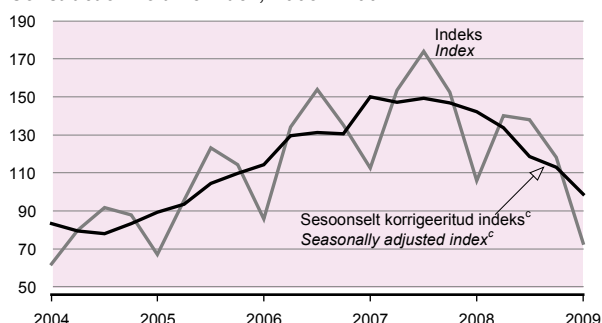
Tööstustoodangu mahuindeks, 2005 = 100^a
Volume index of industrial production, 2005 = 100^a

^a Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.
^c Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat.

^a Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).
^c Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes.

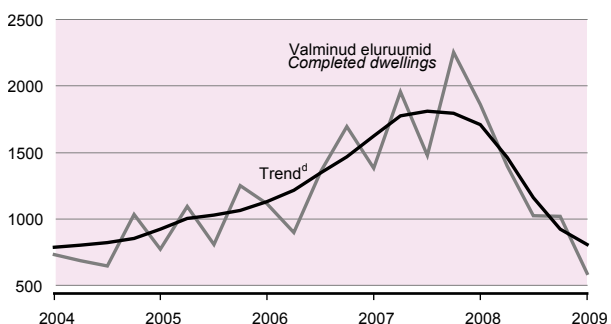
Ehitusmahuindeks, 2005 = 100^b
Construction volume index, 2005 = 100^b

^b Ehitustööd Eestis ja välismaal. Statistika Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.
^c Aegridade sesoonne korrigeerimine tähendab kindlaks teha ja kõrvaldada regulaarsed aastasisesed mõjud, et esile tuua majandusprotsesside pika- ja lühiajaliste trendide dünaamikat.

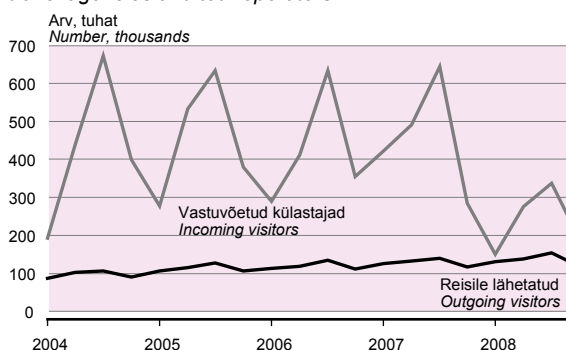
^b Construction activities in Estonia and in foreign countries. Statistics according to the Estonian Classification of Economic Activities EMTAK 2008 (based on NACE Rev. 2).
^c Seasonal adjustment of time series means identifying and eliminating regular within-a-year influences to highlight the underlying trends and short-run movements of economic processes.

Valminud eluruumid
Completed dwellings

^d Trend — aegrea pikaajaline arengusuund.
^d Trend — the long-term general development of time series.

Eesti reisifirmade vastuvõetud ja reisile lähetatud külastajad
Incoming and outgoing visitors served by Estonian travel agencies and tour operators

EESTI, LÄTI JA LEEDU VÖRDLUSANDMED COMPARATIVE DATA OF ESTONIA, LATVIA AND LITHUANIA

Tabel 1 Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2005 – märts 2009
Table 1 Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2005 – March 2009

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
Rahvastik				Population
rahvaarv, 1. jaanuar 2009, tuhat	1 340,4	2 261,3	3 349,9	population, 1 January 2009, thousands
jaanuar–märts 2009 ^a				January–March 2009 ^a
elussünnid	3 839	5 480	8 356	live births
surmad	4 299	7 910	11 454	deaths
loomulik iive	-460	-2 430	-3 098	natural increase
rahvaarv, 1. jaanuar 2008, tuhat	1 340,9	2 270,9	3 366,4	population, 1 January 2008, thousands
jaanuar–märts 2008 ^a				January–March 2008 ^a
elussünnid	4 019	6 030	7 951	live births
surmad	4 597	8 241	11 960	deaths
loomulik iive	- 578	-2 211	-4 009	natural increase
Tööhõive				Employment
Tööhõive määr (15–64-aasta- sed mehed ja naised), %				Employment rate, males and females (15–64), %
2006	67,7	66,3	63,6	2006
2007	69,1	68,4	64,9	2007
2008	69,5	68,6	64,3	2008
IV kvartal 2007	68,8	70,3	64,4	4th quarter 2007
IV kvartal 2008	69,1	66,5	63,8	4th quarter 2008
Tööhõive määr (15–64- aastased mehed), %				Employment rate, males (15–64) %
2006	70,5	70,5	63,3	2006
2007	72,6	72,6	67,9	2007
2008	73,0	72,0	67,1	2008
IV kvartal 2007	72,8	74,7	67,4	4th quarter 2007
IV kvartal 2008	71,7	69,3	65,9	4th quarter 2008
Tööhõive määr (15–64- aastased naised), %				Employment rate, females (15–64), %
2006	65,1	62,3	61,1	2006
2007	65,7	64,4	62,2	2007
2008	66,1	65,5	61,8	2008
IV kvartal 2007	65,0	66,3	61,5	4th quarter 2007
IV kvartal 2008	66,7	63,9	61,9	4th quarter 2008
Töötus				Unemployment
Töötuse määr (15–74-aastased), %				Unemployment rate (15–74), %
2006	5,9	6,8	5,6	2006
2007	4,7	6,0	4,3	2007
2008	5,5	7,5	5,8	2008
IV kvartal 2007	4,1	5,3	4,2	4th quarter 2007
IV kvartal 2008	7,6	9,9	7,9	4th quarter 2008
Keskmine brutokuupalk, eurot				Average monthly gross wages and salaries, euros
2005	516	350	373	2005
2006	601	431	434	2006
2007	724	569	526	2007
I kvartal 2009	776	668	635	4th quarter 2009
muutus võrreldes: IV kvartaliga 2008, %	-7,4	-6,2	-5,4	change compared to: 4th quarter 2008, %
I kvartaliga 2008, %	-1,5	3,5	1,9	1st quarter 2008, %

^a Eesti puhul esialgsed andmed registreerimisdokumentide saatelehtede põhjal.

^a In Estonia, the preliminary data are based on the accompanying notes of registration forms.

Tabel 1 Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2005 – märts 2009
Table 1 Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2003 – March 2009

Järg — Cont.

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
Keskmine vanaduspension kuus, eurot				Average monthly old- age pension, euros
2005	143	115	122	2005
2006	163	137	138	2006
2007	193	158	172	2007
IV kvartal 2008	291	234	235	4th quarter 2008
muutus võrreldes:				change compared to:
III kvartaliga 2008, %	-0,1	13,8	3,2	3rd quarter 2008, %
IV kvartaliga 2007, %	21,1	32,4	29,0	4th quarter 2007, %
Tarbijahinnaindeksi muutus, %				Change in consumer price index, %
võrreldes eelmise aastaga				Change over previous year
2006	4,4	6,5	3,7	2006
2007	6,6	10,1	5,7	2007
2008	10,4	15,4	10,9	2008
Ehitushinnaindeksi muutus, %				Change in construction price index, %
võrreldes eelmise aastaga				Change over previous year
2006	10,3	20,9	9,8	2006
2007	12,7	26,2	13,7	2007
2008	3,4	14,4	9,5	2008
I kvartal 2009 võrreldes:				1st quarter 2009 compared to:
IV kvartaliga 2008, %	-4,7	-6,2	-4,7	4th quarter 2008, %
I kvartaliga 2008, %	-4,1	-3,5	-4,2	1st quarter 2008, %
Sisemajanduse koguprodukt (SKP)				Gross domestic product (GDP)
jooksevhindades, miljonit eurot				at current prices, million euros
2006	13 104	15 892	23 978	2006
2007	15 270	21 024	28 423	2007
2008	15 860	23 106	32 292	2008
I kvartal 2007	3 479	4 397	5 857	1st quarter 2007
II kvartal 2007	3 815	5 165	7 062	2nd quarter 2007
III kvartal 2007	3 886	5 462	7 587	3rd quarter 2007
IV kvartal 2007	4 091	5 999	7 917	4th quarter 2007
I kvartal 2008	3 777	5 323	7 084	1st quarter 2008
II kvartal 2008	4 151	5 899	8 284	2nd quarter 2008
III kvartal 2008	4 034	5 909	8 646	3rd quarter 2008
IV kvartal 2008	3 897	5 974	8 277	4th quarter 2008
Püsivhindades muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, %				Change at constant prices compared to corresponding period of previous year, %
2005	9,2	10,6	7,8	2005
2006	10,4	12,2	7,8	2006
2007	6,3	10,9	8,9	2007
2008	-3,6	-4,6	3,0	2008
I kvartal 2007	9,0	9,0	7,0	1st quarter 2007
II kvartal 2007	6,7	9,3	9,0	2nd quarter 2007
III kvartal 2007	5,5	11,4	10,5	3rd quarter 2007
IV kvartal 2007	4,4	10,0	8,8	4th quarter 2007
I kvartal 2008	0,2	0,5	7,0	1st quarter 2008
II kvartal 2008	-1,1	-1,9	5,2	2nd quarter 2008
III kvartal 2008	-3,5	-5,2	2,9	3rd quarter 2008
IV kvartal 2008	-9,7	-10,3	-2,2	4th quarter 2008
SKP elaniku kohta				GDP per capita,
jooksevhindades, eurot				at current prices, euros
2005	8 239	5 602	6 113	2005
2006	9 754	6 946	7 065	2006
2007	11 382	9 237	8 420	2007
2008	11 827	10 196	9 612	2008
Jooksevkonto puudujäägi osatähtsus SKP-s				Deficit of current account as percentage of GDP
I kvartal 2007	23,9	24,5	14,6	1st quarter 2007
II kvartal 2007	15,8	23,1	17,5	2nd quarter 2007
III kvartal 2007	16,8	25,0	13,1	3rd quarter 2007

Tabel 1 Eesti, Läti ja Leedu võrdlusandmed, 2005 – märts 2009
Table 1 Comparative data of Estonia, Latvia and Lithuania, 2003 – March 2009

Järg — Cont.

Näitaja	Eesti Estonia	Läti Latvia	Leedu Lithuania	Indicator
IV kvartal 2007	16,4	18,3	13,5	4th quarter 2007
I kvartal 2008	13,3	16,8	18,7	1st quarter 2008
II kvartal 2008	10,9	14,2	15,2	2nd quarter 2008
III kvartal 2008	7,3	11,8	9,7	3rd quarter 2008
IV kvartal 2008	5,5	8,3	3,8	4th quarter 2008
Väliskaubandus, jaanuar–märts 2009, miljonit eurot				Foreign trade, January–March 2009, million euros
eksport	1 499,6	1 131,5	2 729,4	exports
import	1 762,9	1 695,9	3 026,9	imports
väliskaubanduse bilanss	-263,2	-564,4	-297,5	foreign trade balance
Euroopa Liidu riikide osatähtsus välis- kaubanduses, jaanuar– märts 2009, %				Percentage of the European Union countries in foreign trade, January– March 2009, %
eksport	71,4	71,8	65,9	exports
import	76,0	69,8	57,8	imports
Balti riikide osatähtsus väliskaubanduses, jaanuar–märts 2009, %				Percentage of the Baltic countries in foreign trade, January–March 2009, %
eksport				exports
Eestisse		13,3	6,5	to Estonia
Lätti	9,1	..	10,0	to Latvia
Leetu	4,7	14,9	..	to Lithuania
import				imports
Eestist		6,9	2,5	from Estonia
Lätist	9,2	..	6,1	from Latvia
Leedust	9,0	14,6	..	from Lithuania
Lihatoodang (eluskaalus), I kvartal 2009, tuhat tonni	26,8	18,7 ^a	72,0	Production of meat (live weight), 1st quarter 2009, thousand tons
muutus võrreldes:				change compared to:
IV kvartaliga 2008, %	-11,8	-16,1	16,1	4th quarter 2008, %
I kvartaliga 2008, %	0,0	-9,7	-7,7	1st quarter 2008, %
Piimatoodang, I kvartal 2009, tuhat tonni	162,3	169,1	558,0	Production of milk, 1st quarter 2009, thousand tons
muutus võrreldes:				change compared to:
IV kvartaliga 2008, %	-5,5	-11,2	167,0	4th quarter 2008, %
I kvartaliga 2008, %	-2,9	-2,4	-1,6	1st quarter 2008, %
Munatoodang, I kvartal 2009, mln tk	41,6	161,6	228,0	Production of eggs, 1st quarter 2009, million pieces
muutus võrreldes:				change compared to:
IV kvartaliga 2008, %	-2,8	10,8	-8,9	4th quarter 2008, %
I kvartaliga 2008, %	47,5	3,0	-5,8	1st quarter 2008, %
Kaupade lastimine- lossimine sadamates, tuhat tonni				Loading and unloading of goods in ports, thousand tons
jaanuar–märts 2009	9 229,4	16 597,6	8 581,2	January–March 2009
jaanuar–märts 2008	9 738,1	16 829,4	9 841,6	January–March 2008
Esmaselt registreeritud sõidua autod				Number of first time registered passenger cars
jaanuar–märts 2009	4 598	3 913	31 262	January–March 2009
jaanuar–märts 2008	13 546	16 078	47 150	January–March 2008

^a Läti kohta on andmed tapakaalus.

^a Latvia's data are presented in slaughter weight.

Valik Euroopa Liidu statistikat Statistikaameti veebilehel

Statistika > Rahvusvaheline statistika > Valik Euroopa Liidu statistikat

Näitena andmeid aktuaalsel teemal „Püsivhindades SKP kasvutempo“

Statistikaamet pakub statistikatarbijale võimalust kasutada Euroopa Liidu statistikat. Veebilehe

www.stat.ee rubriigis

„Statistika > Rahvusvaheline statistika > Valik Euroopa Liidu statistikat“ esitatakse

eesti- ja ingliskeelsetes valmistabelites olulisemat Euroopa Liidu statistikat keskkonna, majanduse, rahvastiku ja sotsiaalelu kohta.

Eesti Statistika - Püsivhindades SKP kasvutempo - FrontMotion Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

http://www.stat.ee/29957

Eesti Statistika - Püsivhindades S...

Avalaht Sisukaart Otsing Teemasid RSS

Statistika Andmete esitamine Organisatsioon

Asukoht: Statistika > Rahvusvaheline statistika > Valik Euroopa Liidu statistikat In English

Statistika

Viimati avaldatud
Avaldamiskalender
Põhinäitajad
Valdkonnad
Loendusused
Tooted
Teenused
Metaandmed

Rahvusvaheline statistika

Valik Euroopa Liidu statistikat

Euroopa Liidu peamised majandusnäitajad (ühiajastatistika)

Konsultatsioon Euroopa Liidu riikide statistika kättesaadavuse kohta

Rahvusvaheliste organisatsioonide statistilised andmebaasid

Võited teistele organisatsioonidele

Püsivhindades SKP kasvutempo

Püsivhindades SKP kasvutempo eelmise aasta suhtes protsentides

Sisearjanduse koguprodukt (SKP) mõõdab majandustegevuse tulemusi. See võrdub toodetud kaupade ja teenuste väärtuse ning nende tootmiseks kasutatud kaupade ja teenuste väärtuse vahega. Püsivhindades SKP aastase kasvutempo arvutused võrreldavad võrreldava majandusarengu dünaamikat ajas ja eri suurusega majandussüsteemide vahel (sõltumata hinnamuutustest). SKP kasv arvutatakse eelmise aasta hindade alusel.

Lisainformatsioon Eurostati veebilehel

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EL (27 liikmesriiki)	3.0	3.9	2.0	1.2	1.3	2.5	2.0	3.1	2.9	0.9	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
EL (25 liikmesriiki)	3.1	3.9	2.0	1.2	1.3	2.4	2.0	3.1	2.9	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
EL (15 liikmesriiki)	3.0	3.9	1.9	1.2	1.2	2.3	1.8	2.9	2.7	0.7	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro ala	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro ala (16 riiki)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.2	1.7	2.9	2.7	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro ala (15 riiki)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Euro ala (13 riiki)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Euro ala (12 riiki)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Belgia	3.4	3.7	0.8	1.5	1.0	3.0	1.8	3.0	2.8	1.1	-3.5 ^(f)	-0.2 ^(f)
Bulgaaria	2.3	5.4	4.1	4.5	5.0	6.6	6.2	6.3	6.2	6.0	-1.6 ^(f)	-0.1 ^(f)
Tšehhi	1.3	3.6	2.5	1.9	3.6	4.5	6.3	6.8	6.0	3.2	-2.7 ^(f)	0.3 ^(f)
Taani	2.6	3.5	0.7	0.5	0.4	2.3	2.4	3.3	1.6	-1.1	-3.3 ^(f)	0.3 ^(f)
Saksamaa	2.0	3.2	1.2	0.0	-0.2	1.2	0.8	3.0	2.5	1.3	-5.4 ^(f)	0.3 ^(f)
Eesti	-0.1	9.6	7.7	7.8	7.1	7.5	9.2	10.4	6.3	-3.6	-10.3 ^(f)	-0.8 ^(f)
Iirimaa	10.7	9.2	5.8	6.4	4.5	4.7	6.4	5.7	6.0	-2.3	-9.0 ^(f)	-2.6 ^(f)
Kreeka	3.4	4.5	4.2	3.4	5.6	4.9	2.9	4.5	4.0	2.9	-0.9 ^(f)	0.1 ^(f)
Hispaania	4.7	5.0	3.6	2.7	3.1	3.3	3.6	3.9	3.7	1.2	-3.2 ^(f)	-1.0 ^(f)
Prantsusmaa	3.3	3.9	1.9	1.0	1.1	2.5	1.9	2.2	2.3	0.4	-3.0 ^(f)	-0.2 ^(f)
Itaalia	1.5	3.7	1.8	0.5	-0.0	1.5	0.7	2.0	1.6	-1.0	-4.4 ^(f)	0.1 ^(f)
Küpros	4.8	5.0	4.0	2.1	1.9	4.2	3.9	4.1	4.4	3.7	0.3 ^(f)	0.7 ^(f)
Läti	3.3	6.9	8.0	6.5	7.2	8.7	10.6	12.2	10.0	-4.6	-13.1 ^(f)	-3.2 ^(f)
Leedu	-1.5	4.2	6.7	6.9	10.2	7.4	7.8	7.8	8.9	3.0	-11.0 ^(f)	-4.7 ^(f)
Luksemburg	8.4	8.4	2.5	4.1	1.5	4.5	5.2	6.4	5.2	-0.9	-3.0 ^(f)	0.1 ^(f)
Ungari	4.2	5.2	4.1	4.4	4.3	4.7	3.9	4.0	1.2	0.5	-6.3 ^(f)	-0.3 ^(f)
Malta	-1.6	2.6	-0.3	1.2	3.8	3.3	3.9	2.7	-0.9 ^(f)	0.2 ^(f)
Holland	4.7	3.9	1.9	0.1	0.3	2.2	2.0	3.4	3.5	2.1	-3.5 ^(f)	-0.4 ^(f)
Austria	3.3	3.7	0.5	1.6	0.8	2.5	2.9	3.4	3.1	1.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Poola	4.5	4.3	1.2	1.4	3.9	5.3	3.6	6.2	6.6	5.0	-1.4 ^(f)	0.8 ^(f)
Portugal	3.8	3.9	2.0	0.8	-0.8	1.5	0.9	1.4	1.9	-0.0	-3.7 ^(f)	-0.8 ^(f)
Rumeenia	-1.2	2.1	5.7	5.1	5.2	8.5	4.2	7.9	6.2	7.1	-4.0 ^(f)	0.0 ^(f)
Sloveenia	5.4	4.4	2.8	4.0	2.8	4.3	4.3	5.9	6.8	3.5	-3.4 ^(f)	0.7 ^(f)
Slovakkia	0.0	1.4	3.4	4.8	4.7	5.2	6.5	8.5	10.4	6.4 ^(e)	-2.6 ^(f)	0.7 ^(f)
Soome	3.9	5.1	2.7	1.6	1.8	3.7	2.8	4.9	4.2	0.9	-4.7 ^(f)	0.2 ^(f)
Rootsi	4.6	4.4	1.1	2.4	1.9	4.1	3.3	4.2	2.6	-0.2	-4.0 ^(f)	0.8 ^(f)
Suurbritannia	3.5	3.9	2.5	2.1	2.8	2.8	2.1	2.8	3.0	0.7	-3.8 ^(f)	0.1 ^(f)
Horvaatia	-1.5	3.0	3.8	5.4	5.0	4.2	4.2	4.7	5.5	2.4	-3.0 ^(f)	1.5 ^(f)
Makedoonia	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	4.1	4.1	4.0	5.9	5.0 ^(f)	-0.3 ^(f)	1.5 ^(f)
Türgi	-3.4	6.8	-5.7	6.2	5.3	9.4	8.4	6.9	4.5	1.1 ^(f)	-3.7 ^(f)	2.2 ^(f)
Island	4.1	4.3	3.9	0.1	2.4	7.7	7.5	4.4	3.8	0.3 ^(f)	-11.6 ^(f)	1.8 ^(f)
Norra	2.0	3.3	2.0	1.5	1.0	3.9	2.7	2.3	3.1	2.1	-3.4 ^(f)	0.2 ^(f)
Šveits	1.3	3.6	1.2	0.4	-0.2	2.5	2.5	3.4	3.3	1.6	-3.2 ^(f)	-0.5 ^(f)
Ameerika Ühendriigid	4.4	3.7	0.8	1.6	2.5	3.6	2.9	2.8	2.0	1.1	-2.9 ^(f)	0.9 ^(f)
Jaapan	-0.1	2.9	0.2	0.3	1.4	2.7	1.9	2.0	2.3	-0.7	-5.3 ^(f)	0.1 ^(f)

(..) - Andmeid ei ole saadud
(f) - Prognosis
(e) - Hinnanguline väärtus

Allikas: Eurostat

Konsultatsioon Euroopa statistika kohta

- infotelefonil 625 9300 (E-R 8-17)
- e-postiga euinfo@stat.ee
- kirjaga aadressil Endla 15, 15174 Tallinn
- Statistikaameti teabekeskuses Tallinnas, Endla 15 (E-R 9-16)

Selection of the European Union statistics on the website of Statistics Estonia

The column > Statistics > International statistics > Selection of EU statistics

An example of the data on a topical issue "Real GDP growth rate".

Statistics Estonia is offering the user of statistics a possibility to use the statistics of the European Union. The column „Statistics > International statistics > Selection of EU statistics” of the web site www.stat.ee provides pre-defined tables in Estonian and English containing more essential EU statistics on the environment, economy, population and social life.

Real GDP growth rate
Growth rate of GDP volume — percentage change on previous year

Gross domestic product (GDP) is a measure of the results of economic activity. It is the value of all goods and services produced less the value of any goods or services used in producing them. The calculation of the annual growth rate of GDP volume allows comparisons of economic development both over time and between economies of different sizes, irrespective of changes in prices. Growth of GDP volume is calculated using data at previous year's prices.

Additional information on Eurostat web page

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU (27 countries)	3.0	3.9	2.0	1.2	1.3	2.5	2.0	3.1	2.9	0.9	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
EU (25 countries)	3.1	3.9	2.0	1.2	1.3	2.4	2.0	3.1	2.9	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
EU (15 countries)	3.0	3.9	1.9	1.2	1.2	2.3	1.8	2.9	2.7	0.7	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro area	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro area (16 countries)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.7	0.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Euro area (15 countries)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Euro area (13 countries)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Euro area (12 countries)	2.9	3.9	1.9	0.9	0.8	2.1	1.7	2.9	2.6	0.8	-4.1 ^(f)	-0.2 ^(f)
Belgium	3.4	3.7	0.8	1.5	1.0	3.0	1.8	3.0	2.8	1.1	-3.5 ^(f)	-0.2 ^(f)
Bulgaria	2.3	5.4	4.1	4.5	5.0	6.6	6.2	6.3	6.2	6.0	-1.6 ^(f)	-0.1 ^(f)
Czech Republic	1.3	3.6	2.5	1.9	3.6	4.5	6.3	6.8	6.0	3.2	-2.7 ^(f)	0.3 ^(f)
Denmark	2.6	3.5	0.7	0.5	0.4	2.3	2.4	3.3	1.6	-1.1	-3.3 ^(f)	0.3 ^(f)
Germany	2.0	3.2	1.2	0.0	-0.2	1.2	0.8	3.0	2.5	1.3	-5.4 ^(f)	0.3 ^(f)
Estonia	-0.1	9.6	7.7	7.8	7.1	7.5	9.2	10.4	6.3	-3.6	-10.3 ^(f)	-0.8 ^(f)
Ireland	10.7	9.2	5.8	6.4	4.5	4.7	6.4	5.7	6.0	-2.3	-9.0 ^(f)	-2.6 ^(f)
Greece	3.4	4.5	4.2	3.4	5.6	4.9	2.9	4.5	4.0	2.9	-0.9 ^(f)	0.1 ^(f)
Spain	4.7	5.0	3.6	2.7	3.1	3.3	3.6	3.9	3.7	1.2	-3.2 ^(f)	-1.0 ^(f)
France	3.3	3.9	1.9	1.0	1.1	2.5	1.9	2.2	2.3	0.4	-3.0 ^(f)	-0.2 ^(f)
Italy	1.5	3.7	1.8	0.5	-0.0	1.5	0.7	2.0	1.6	-1.0	-4.4 ^(f)	0.1 ^(f)
Cyprus	4.8	5.0	4.0	2.1	1.9	4.2	3.9	4.1	4.4	3.7	0.3 ^(f)	0.7 ^(f)
Latvia	3.3	6.9	8.0	6.5	7.2	8.7	10.6	12.2	10.0	-4.6	-13.1 ^(f)	-3.2 ^(f)
Lithuania	-1.5	4.2	6.7	6.9	10.2	7.4	7.8	7.8	8.9	3.0	-11.0 ^(f)	-4.7 ^(f)
Luxembourg	8.4	8.4	2.5	4.1	1.5	4.5	5.2	6.4	5.2	-0.9	-3.0 ^(f)	0.1 ^(f)
Hungary	4.2	5.2	4.1	4.4	4.3	4.7	3.9	4.0	3.2	0.5	-6.3 ^(f)	-0.3 ^(f)
Malta	-1.6	2.6	-0.3	1.2	3.8	3.3	3.9	2.7	-0.9 ^(f)	0.2 ^(f)
Netherlands	4.7	3.9	1.9	0.1	0.3	2.2	2.0	3.4	3.5	2.1	-3.5 ^(f)	-0.4 ^(f)
Austria	3.3	3.7	0.5	1.6	0.8	2.5	2.9	3.4	3.1	1.8	-4.0 ^(f)	-0.1 ^(f)
Poland	4.5	4.3	1.2	1.4	3.9	5.3	3.6	6.2	6.6	5.0	-1.4 ^(f)	0.8 ^(f)
Portugal	3.8	3.9	2.0	0.8	-0.8	1.5	0.9	1.4	1.9	-0.0	-3.7 ^(f)	-0.8 ^(f)
Romania	-1.2	2.1	5.7	5.1	5.2	8.5	4.2	7.9	6.2	7.1	-4.0 ^(f)	0.0 ^(f)
Slovenia	5.4	4.4	2.8	4.0	2.8	4.3	4.3	5.9	6.8	3.5	-3.4 ^(f)	0.7 ^(f)
Slovakia	0.0	1.4	3.4	4.8	4.7	5.2	6.5	8.5	10.4	6.4 ^(e)	-2.6 ^(f)	0.7 ^(f)
Finland	3.9	5.1	2.7	1.6	1.8	3.7	2.8	4.9	4.2	0.9	-4.7 ^(f)	0.2 ^(f)
Sweden	4.6	4.4	1.1	2.4	1.9	4.1	3.3	4.2	2.6	-0.2	-4.0 ^(f)	0.8 ^(f)
United Kingdom	3.5	3.9	2.5	2.1	2.8	2.8	2.1	2.8	3.0	0.7	-3.8 ^(f)	0.1 ^(f)
Croatia	-1.5	3.0	3.8	5.4	5.0	4.2	4.2	4.7	5.5	2.4	-3.0 ^(f)	1.5 ^(f)
Macedonia, the former Yugoslav Republic of	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	4.1	4.1	4.0	5.9	5.0 ^(f)	-0.3 ^(f)	1.5 ^(f)
Turkey	-3.4	6.8	-5.7	6.2	5.3	9.4	8.4	6.9	4.5	1.1 ^(f)	-3.7 ^(f)	2.2 ^(f)
Iceland	4.1	4.3	3.9	0.1	2.4	7.7	7.5	4.4	3.8	0.3 ^(f)	-11.6 ^(f)	1.8 ^(f)
Norway	2.0	3.3	2.0	1.5	1.0	3.9	2.7	2.3	3.1	2.1	-3.4 ^(f)	0.2 ^(f)
Switzerland	1.3	3.6	1.2	0.4	-0.2	2.5	2.5	3.4	3.3	1.6	-3.2 ^(f)	-0.5 ^(f)
United States	4.4	3.7	0.8	1.6	2.5	3.6	2.9	2.8	2.0	1.1	-2.9 ^(f)	0.9 ^(f)
Japan	-0.1	2.9	0.2	0.3	1.4	2.7	1.9	2.0	2.3	-0.7	-5.3 ^(f)	0.1 ^(f)

(.) - Not available
(f) - Forecast
(e) - Estimated value
Source: Eurostat

Consultation on EU statistics

- by information telephone +372 625 9300 (from Mondays to Fridays from 8 a.m. – 5 p.m.)
- by e-mail euroinfo@stat.ee
- by letter at the address 15 Endla Str, 15174 Tallinn, Estonia
- in the Information Centre of Statistics Estonia, 15 Endla Str, Tallinn (from Mondays to Fridays from 9 a.m. – 4 p.m.).